

11245
—
42646

2/25
1943

Д-р. Миланов

№ 17

Военна библиотека

№ 17

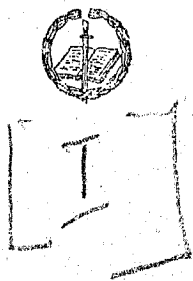
ЦВ. ПОПОВЪ
Полковникъ отъ Генералния Щабъ

ПОЛСКА СЛУЖБА

(ГЕРМАНСКИЯ УСТАВЪ FÜHRUNG UND GEFECHT)

ПРЕВОДЪ ОТЪ ОФИЦИАЛНОТО ГЕРМАНСКО ИЗДАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ
АННОТАЦИЯ
ОСНОВНИ ОЧЕРКИ

София
ПЕЧАТНИЦА НА АРМЕЙСКИЯ ВОЕННО-ИЗДАТЕЛСКИ ФОНДЪ
1924

7/9

11245

42646

МИНИСТЕРСТВО
НА
ДЪРЖАВНАТА ОТБРАНА
НАЧАЛНИКЪ ЩАБА НА АРМИЯТА

Берлинъ, 1-й септемврий 1921 г.

1. 9. 1921.

Съ настоящето се издава Правилника „Командване и бой на всички родове войски“ (F и G), който е въ сила за цялата армия.

При съставянето на този правилникъ се е ималъ предъ видъ она съставъ и онова въоръжение и снаряжение на частитѣ, каквито се предвиждатъ за една модерна велика държава, но не и за образуваната по мирния договоръ 100 хилядна германска войска.

Достатъчно е само да си припомнимъ ония бойни средства (хвърчащи сили, тежка артилерия, бойни кола и пр.) отъ които ние сме лишени, за да се постараемъ да намеримъ средствата и пжтищата за борба срещу единъ модерно въоръженъ противникъ. Тѣхната липса не трѣбва да ни отнема нападателния духъ. Отчасти тѣ могатъ да бждатъ замѣстени чрезъ по-голямата подвижностъ на частитѣ, чрезъ по-добрата подготовка, чрезъ умелото приспособяване къмъ мѣстността и чрезъ по често прибѣгване къмъ нощнитѣ действия. Частитѣ преди всичко трѣбва да се привикнатъ къмъ умело прикриване отъ неприятелскитѣ хвърчащи сили при помощта на камуфлажа. При двустраннитѣ упражнения често пжти едната страна не трѣбва да бжде снабдена съ модерни бойни средства, до като другата трѣбва да се предполага, че притежава такива средства.

Трѣбва да се обърне най сжщественно внимание на съвмѣстното действие на всички родове войски, като се започне

отъ най-малкитѣ единици на горе. Това особено се каси за пехотата и артилерията.

* * *

Правилника има за целъ да даде възможность на начаствующитѣ лица и на самитѣ части да се подготвятъ единни държейки сметка отъ бойнитѣ поуки, а сжщо така той трѣбъ да послужи и на еднитѣ и другитѣ за да се запознаятъ сжщината на всѣки родъ войска.

Недовършенитѣ глави отъ този правилникъ, а сжщо приложението къмъ него, ще бждатъ изпратени следъ и готовлението имъ.

ф. Сектъ

Командване и средства за командване.

А. Разчленение и разпредѣление на войсковитѣ единици.

1. *Разчлението* опредѣля правилността въ командването и управлението на войскитѣ въ полето. То се посочва отъ Щаба на Армията, който единствено има право да го измѣнява.

2. *Действующитѣ войски* на по-голѣмитѣ държави се състоятъ отъ армии, които се събиратъ по нѣколко заедно, за да образуватъ *групи армии*.

Армиитѣ се състоятъ или отъ корпуси или отъ дивизии, като имъ се придаватъ непосредствено и други части (бойни кола, хвърчащи сили, артилерийски единици, пионерни, свързочни, автомобилни, обозни и етапни части и пр.).

Корпуситѣ се състоятъ отъ по две или по-вече дивизии и непосредствено тѣмъ подчинени други части (бойни кола, хвърчащи сили, артилерийски единици, пионерни, свързочни, автомобилни и обозни части и пр.).

Конницата се подчинява или направо на Щаба на Действующата Армия или пъкъ на групитѣ армии; въ рѣдки случаи тя може да се подчини и на отдѣлнитѣ армии. Нѣколко конни дивизии може да се съединятъ въ *коненъ корпусъ*, подъ командването на единъ старши дивизионенъ командиръ.

За воюване въ въздуха трѣбва да се съединятъ *силни хвърчащи части* въ голѣми отряди (бойни ескадри, бомбардиращи ескадри и ловджийски ескадри).

Непосредствено на Щаба на Действующата Армия се подчиняватъ *резервитѣ на действующата армия*, които се състоятъ отъ корпуси или дивизии, общоармейска артилерия, хвърчащи сили, минохвъргачни части и специални формирования. Тѣзи резерви се предаватъ споредъ нуждата къмъ армейскитѣ *групи* или *армиитѣ*.

Дивизията и конната дивизия представляват отъ себѣ си бойни единици. Тѣ разполагатъ съ всички средства, не обходими за самостоятелно решаване на бойни задачи. Обаче често пѣти ще се наложи засилването на дивизиитѣ или коннитѣ дивизии съ други части. Тѣзи части по възможностъ трѣбва да се подчиняватъ направо на дивизионния командирѣ

3. Разпредѣлението на войсковитѣ части има за целъ да свърже временно формирани групировки, които иматъ опредѣлена оперативна задача или тактическо назначение (авангардъ, главни сили, флангардъ, бойни групировки и пр. Въ този случай органическитѣ връзки между войскови единици по възможностъ не трѣбва да се разкъсватъ.

Б. Командване.

4. Командването се дѣли на *висше, средне и нисше*. Висшето командване обхваща голѣмитѣ единици до корпусъ и коненъ корпусъ включително, средното — до дивизия и конна дивизия и нисшето командване обема всички по малки единици.

Войскови началникъ се нарича всѣки началникъ, комуто се подчинява една самостоятелна войскова единица, образувана отъ разни родове войски.

5. Началника трѣбва да заслужава довѣрието и уважението на своитѣ части. Първото условие, на което той трѣбва да отговаря, е да има силна воля и твърдъ характеръ, прибавени къмъ знанията и умението му. Не може да се дадѣтъ за началника правила, относително тактическитѣ му действия, които той би могълъ да прилага въ всички случаи; подобни правила биха довели до едностранчивостъ която не съответствува на разнообразието на случаитѣ въ войната. Началника трѣбва да се ръководи отъ ясни основни начала. На тѣзи основни начала той трѣбва да остане вѣренъ, особено въ критическитѣ моменти на военнитѣ събития.

Най-сжществено качество на началника е готовността му да взема върху си отговорността. Всички началници трѣбва винаги да помнятъ и да вѣлпятъ въ главитѣ нѣтъхнитѣ подчинени, че пропусчането и закъснението въ изпълнението на дадената имъ задача съставлява по-голѣмо престѣпление, отколкото една грѣшка въ избора на средствата.

Особенно важно е всички началствующи лица да се намиратъ непрекъснато въ лична връзка съ нѣхнитѣ части по този начинъ тѣ ще могатъ въ всѣко време, чрезъ собствена и правилна оценка, да узнаятъ нуждитѣ и боепо-

собността имъ. Когато частъта знае, че нейния началникъ живѣе заедно съ нея и сподѣля нейнитѣ радости и тегла, тогава тя драговошно дава и последнитѣ си усилия, както за достигане на успѣха, така и за посрещането и пренасянето на неуспѣха. Именно при неуспѣха се вижда истинската вътрешна стойностъ на една войскова частъ, като се почне отъ нейния началникъ и се свърши съ най-последния войникъ.

6. Основата за командването се крие въ правилно посочване на задачата и въ познаване на обстановката.

7. *Задачата* посочва обекта за достигане. Началника не трѣбва никога да я изпуска изъ видъ.

8. *Обстановката* ще бжде въ рѣдки случаи ясна до толкова, че да можемъ да си съставимъ точна представа за силитѣ, състава и пр. на противника. На война обикновено не можемъ да разполагаме съ точни данни. Внимателния и добре подготвенъ началникъ, обаче, може често пжти да извлече най-важни заключения дори и отъ дребни на гледъ сведения. Тѣхното правилно оценяване и способността да бждатъ смѣло използвани съставляватъ основата за достигане на успѣха.

9. *Решението* трѣбва да произлиза отъ задачата и обстановката. Ако ли се намеримъ въ една обстановка, при която дадената ни задача не може вече да послужи, като основа за начина на действие и обстановката се е много изменила, то при вземане решение тия фактори не трѣбва да се изпускатъ изъ видъ.

Ако ли една задача не бжде изпълнена или пъкъ бжде изменена, то отговорността за това лежи изключително върху началника. Той трѣбва винаги да действа въ хармония съ общитѣ действия.

Решението трѣбва винаги да бжде пълно; въ него трѣбва непогрѣшно да прогледва волята на началника. Само неудолимата воля за достигане победата докарва последната на наша страна.

Веднажъ взето решение не може да бжде изменявано освенъ, въ крайно наложителни случаи. Като се има, обаче, предъ видъ изменчивостъта на обстановката въ време на война, неуклонното придържане отначало до край къмъ взетото решение може да доведе до грѣшки. Искуството въ командването изисква, щото да може да се узнае момента, когато ще трѣбва да се вземе едно ново решение.

10. Само при помощъта на *атаката* имаме възможностъ да наложимъ волята си на противника. Най-важнитѣ фактори за успѣха на атаката се криятъ въ превъзходството на началника и въ това на войскитѣ. Особено значение въ

случая има обхващането на единия или двата фланга на противника и атака срещу тила му. По този начинъ може да се дойде до унищожение на последния.

Всички разпореждания за атака трѣбва да носятъ отпечатъкъ на най-голѣма решителностъ. Волята на началника за побѣда трѣбва да проникне и до последния войникъ.

Винаги главната маса отъ войскитѣ ни трѣбва да се поставя на решителния пунктъ. Първоначалното разпредѣление на частитѣ трѣбва да се извърши, като се съобразяваме напълно съ това правило. По този начинъ всѣка атака получава своя *центъръ на тежестта*. Последния трѣбва непременно да бжде подчъртанъ въ заповѣдта за атака.

Ако ли презъ време на боя успѣха се яви на друго мѣсто, но не тамъ, гдето сме предвиждали, то той трѣбва решително да бжде използванъ.

11. Плодоветѣ на успѣха се бератъ при *преследването*. То има за целъ да се унищожи противника тамъ, гдето въ предшествующия го бой не сме могли да унищожимъ последния. Мѣрkitѣ за преследване трѣбва да се взематъ заблаговременно, като се поставятъ останалитѣ разполагаеми сили въ решителната посока. При преследването най-целесъобразно е да се действува на фланговетѣ и въ тила на противника. Къмъ този начинъ за действие трѣбва да се прибѣгва винаги, когато е възможно. Никога умората не може да служи за оправдаване непреследването на противника, било то частично било общо. Тукъ безогледно трѣбва да се вложи въ действие последния дѣхъ на хората и добитѣка и последния летящъ апаратъ отъ хвърчащитѣ ни сили, за да не се позволи на противника да се спре при отстѣпленieto си. Въ случая, най-голѣмата смѣлостъ принася най-голѣма полза. Само по този начинъ ще може да се избавимъ отъ нови жертви и нови боеве.

12. *Отбраната* се оправдава само, когато действуваме срещу силно превъзходенъ противникъ и съ целъ да получимъ възможностъ да атакуваме на други мѣста или следъ известно време, при отбранителнитѣ действия. За да се доберемъ до успѣха трѣбва да укажемъ най-голѣма съпротива и да жертвуваме и последния чловѣкъ. Тукъ мѣстността трѣбва да се използва въ най-голѣма възможна степенъ, безъ обаче това да пречи на общитѣ действия на атакуващитѣ въ други пунктове части на отбраняющия.

Укрепяването на мѣстността дава на отбраната една сила, която често не може да се преодолѣе дори и отъ голѣмото числено превъзходство на атакующия.

Въ началото на боя отбраняющия се намира въ по голѣма неизвестностъ, отколкото атакующия. Ето защо се на-

лага той да вземе своевременно всички мърки за разузнаване и наблюдения, както и да си запази по силни резерви, което ще му позволи да вземе своевременно контра-мърки срещу действията на атакующия.

Разпредѣлението на войскитѣ при отбраната трѣбва да стане съобразно съ цельта на боя. При разчленението отбраняющия трѣбва да се стреми да вкара въ заблуждение противника, да разпредѣли силитѣ си различно по различнитѣ участъци и да осигури голѣма подвижност на резервитѣ си, съ което ще постигне максимална съпротивителна сила на свойтѣ войски и ще застави противника да разпрѣсне своитѣ. Даже и тогава, когато силитѣ на отбраняющия сж доста по слаби отъ тия на противника, той пакъ трѣбва да се стреми да приключи боя чрезъ атака, за да може по този начинъ да бие врага си решително.

13. *Демонстративния бой* има за цель да вкара противника въ заблуждение, да го прикове на едно мѣсто и да ни позволи да спечелимъ време. Дали той ще бжде нападателенъ или отбранителенъ зависи напълно отъ обстановката. Тукъ задачата на командването е преди всичко да отклони единъ сериозенъ бой. Често пжти ще бждатъ поставени на широкъ фронтъ значителни сили, на които ще се възлагатъ демонстративни задачи. Сжщо и тукъ се препоржчва укрепване на мѣстността.

14. Началника може да вземе решение за *прекъсване на боя* било съ цель за да се оттегли, било съ цель да прекрати нѣкое бойно действие. Такова решение може да се вземе само тогава, когато сж употребени всички възможни средства за достигане на победата или пъкъ, когато боя на други мѣста би се извършилъ при много по добри условия. Една отъ най-отговорнитѣ задачи на командването въ този случай е да обсжди своевременно това обстоятелство. Оттегляването отъ боя може да се оправдае само при крайно голѣма необходимостъ. Въ този случай трѣбва да се отдалечимъ часъ по скоро и колкото се може повече отъ противника. Висшето командване има задача да ржководи целно самото движение, да даде задача на по-долното командване и да подържа съ всички средства вътрешната спойка въ войскитѣ.

15. Висшето командване трѣбва да притежава рѣдкото искусство да може да съедини въ *решителния моментъ* всички разполагаеми сили. Често пжти, когато сме по малочислени отъ противника ще можемъ да изгладимъ слабостта си при помощта на подвижността. Въ този случай ще играятъ голѣма роля маршевата способност на войскитѣ, подвижността на желѣзнитѣ съобщения, на камионнитѣ и обозни средства

отъ всѣкакъвъ видъ и използването на нощта за да се прикриятъ отъ противника всички движения.

Често пжти началника ще има възможностъ да изпълни задачата си при помощта на сили, които му се виждатъ недостатъчни. Въ този случай нему се налага още по-голъма пестеливостъ на силитѣ въ пунктоветѣ, които нѣматъ решително значение за изхода на боя.

При приближаването къмъ противника въ нѣколко колони най-важното обстоятелство не е да се регулира марша по орждаейния изстрелъ или пѣкъ по стремеже да се подържа свързка. Много по-голъмъ успѣхъ може да се очаква, какъ се вземе въ съображение цельта на марша и бойнитѣ задачи

16. Широчината на фронта, който трѣбва да заеме една развърната войскова часть зависи отъ цельта на боя и отъ разполагаемата подкрепа отъ наши части и отъ мѣстността. Когато можемъ да се опремя до две съседни наши части, тогава фронта е по малъкъ. Когато можемъ да се опремя до наши части само отъ едната страна или пѣкъ когато трѣбва да действуваме отдѣлно, тогава той зависи отъ една страна отъ собствената ни задача, а отъ друга страна отъ фронта и начина на действие на противника. Той е различенъ при атаката и отбраната. Така напр. при отбраната, когато мѣстността е благоприятна и усилена съ фортификационни работи, тогава може да се заематъ и по широки фронтове. Често пжти боя ще се води групово. При голѣмото разстегане на фронта сжществува опасностъ да бжде пробитъ, а при тѣснитѣ фронтове можемъ да бждемъ обхванати или обходени. Обаче, често пжти по-голъмото протежение на фронта съставлява първото условие за добиване на по-голъмъ успѣхъ. Умението на командването се състои именно въ това да намери коя е най-правилната мѣрка.

Най-решающия факторъ при *разчленението на частитѣ* на отдѣлни групи е *бойната задача*. Всѣки решителенъ бой изисква дълбоко разчленение и образуване на резерви.

17. Най-сжщественното и най-важно въздействие върху хода на боя, което може да упражни началника, се постига при помощта на не вкаранитѣ въ действие сили, т. е. *Резерва*. При помощта на него, началника притежава едно средство да постави центра на тежестта на боя на мѣстото, което е избралъ и да даде нуждната подкрепа на онова мѣсто, гдето той счита, че е необходимо. Подвижността на резервитѣ може да се увеличи при помощта на пренасяне съ автомобили.

Трѣбва да се обмисли най-грижливо въпроса за количеството, мѣсторазположението и вкарването въ действие на резервитѣ. Ако ли назначенитѣ за водене на боя сили бж-

дaтъ намалени за смѣтка на резервитѣ, то често пжти това би означавало да се откажемъ отъ успѣха и да се изложимъ на опасността да бждемъ бити по части. Има дори случаи, при които известни по-долни началници биха направили по добре да не си оставятъ никакви резерви.

Когато резерва се състои отъ части образувани отъ всички родове войски, тогава той трѣбва да бжде въ състояние да изпълнява самостоятелни бойни задачи. Кжсането на резервитѣ на части не е желателно.

Мѣсторазположението на резервитѣ зависи отъ назначението имъ и отъ мѣстността. То трѣбва да бжде такова, че да се осигури своевременното имъ вкарване въ действие било за обхващане на противника, било за прикриване на фланговетѣ. Най-често пжти заднитѣ ешелони трѣбва да се поставятъ въ страни и малко навънъ отъ фланговетѣ (въ ус-тжпѣ). Разстоянията и междинитѣ между разнитѣ ешелони растагъ заедно съ величината на самитѣ ешелони.

Задържането резерва по-назадъ го предпазва отъ загуби, а приближаването много напредъ предизвиква преждевременното му вкарване въ боя. Колкото командването има по-ясна идея за вкарването въ боя на резерва и колкото това вкарване е по-предстояще, — толкова той (резерва) трѣбва да бжде по-близко до огневия ешелонъ.

Щомъ като началника вкара въ действие резерва си, той съ това изгубва най-сжщественното си средство за да указва влияние върху хода на боя. При все това обаче, той не трѣбва да забавя нито минута това вкарване, щомъ като отъ него зависи успѣха. Отъ друга страна той не трѣбва да се поддава на молбитѣ на подчиненитѣ си началници, които искатъ подкрепа и да вкара резерва си въ действие преждевременно.

Когато всичкитѣ резерви бждатъ вкарани въ действие, тогава незабавно трѣбва да се взематъ мѣрки за образуване на нови такива отъ по маловажнитѣ фронтове на боя.

В. Сведения и донесения.

Карта за положението.

18. Пристигащитѣ *сведения и донесения* за противника съставляватъ едно отъ най-важнитѣ основания за обсжждане на положението и за вкарване въ изпълнение на взетото решение. Всѣко сведение, а сжщо така и най-доброто донесение, губятъ своята целъ, ако бждатъ доставени кжсно на мѣстото, гдето сж предназначени. Ето защо трѣбва да се взематъ най-строги мѣрки за бързо предаване на сведенията.

Често пжти резултатитѣ отъ информационната служба и сведенията черпени отъ неприятелската преса, представляватъ началенъ источникъ за сведения относително противника. Тия сведения получаватъ по опредѣлена форма, като се допълнятъ при помощта на хвърчащето и земното разузнаване. Последното се състои въ търсене съприкосновение съ противника и въ непрекъснатото му наблюдение. Отъ съпоставянето на всички добити отъ различни источники данни, най-често пжти може да се направятъ най-правдоподобни заключения. Често пжти дори и най-неважни на видъ подробности могатъ въ връзка съ други добити сведения, да получатъ голѣмо значение.

19. Всѣки началникъ, въ крѣга на своя районъ за действие, трѣбва да следи за положението и действията на противника, като организира непрекъснато, денемъ и нощемъ, разузнаването си. Веднажъ влѣзли въ съприкосновение съ противника, последното не трѣбва никога да бжде скжсано. Придобититѣ сведения трѣбва незабавно да бждатъ предавани на по-горния началникъ, на собственитѣ ни и на съседнитѣ ни части.

20. За допълване на сведенията, които се събиратъ непосредствено за противника, може да се използватъ съ голѣма полза още и следнитѣ средства: прислушвачнитѣ станции за противниковитѣ телефонни връзки или безжичния му телеграфъ, разпитването на мѣстнитѣ жители, залавянето на писмата на противника, вестницитѣ, писменнитѣ документи и телеграмитѣ на нѣкои пощенски учреждения, залавянето на аероплани, балони, автомобили гѣлжби и пощенски чучета.

21. Особенно важни сж сжщо така и показанията на пленницитѣ, както и книгата на убититѣ или пленницитѣ отъ противниковитѣ части и тия, които се намерятъ въ завзетитѣ населени мѣста, позиции, кола, бойни кола, аероплани и балони.

Пленницитѣ, веднага съ залавянето имъ, се разпитватъ набързо, взематъ имъ се книгата отъ частта, която ги е заловила и веднага се изпращатъ на по горния началникъ; въ никакъвъ случай тѣ не трѣбва да се задържатъ въ частитѣ. Особенно голѣмо значение има умелото разпитване на пленницитѣ. Най-важното, което трѣбва да се установи отъ разпита имъ е: опредѣляне на частитѣ на противника, които действуватъ срещу насъ и тѣхнитѣ съседи, организацията имъ, имената на началствующитѣ лица, последнитѣ мѣста за спиране на почивка, какви движения сж направени по обикновенъ и по желѣзенъ пжтъ, материалното и мо-

рално състояние, въ което се намиратъ и задачитѣ, които имъ сж възложени.

Ако ли пленниците не може да бждатъ незабавно разпитани, то най-малкото, което трѣбва да се направи, е да се вземе наименованието, номера и знацитѣ на частта, къмъ която принадлежатъ.

22. Въ всѣки по-голѣмъ щабъ трѣбва да се назначи единъ офицеръ, който да обработва събранитѣ сведения било отъ разузнаване, било по другъ начинъ. Той сжщия завежда и противошпионската служба.

23. При съставянето на донесенията трѣбва да се отличава виденото отъ този, който прави донесението отъ онова, което другъ е zobелязалъ или казалъ и отъ онова, което представява само едно предположение. Трѣбва при това да се окаже на источника, отъ който се черпи сведението. Всички предположения трѣбва да се обосноваватъ.

24. Цифритѣ, времето и мѣстото трѣбва непременно да бждатъ ясно обозначени въ донесението.

Най-голѣмо значение има сжщо така за командването да знае гдѣ нѣма противникъ. Твърде важно е тоже да се знае, че придобититѣ по рано сведения се потвърждаватъ или, че остановеното въ дадено време положение не се е измѣнило.

Къмъ донесенията винаги трѣбва да се добавятъ и сведенията за мѣстността. Тѣзи последнитѣ не трѣбва да се забравятъ сжщо така и при взаимнитѣ съобщения между пехотата и артилерията.

25. Не е толкова важно да се получатъ много донесения, колкото да се получатъ такива донесения, отъ които да се изясни обстановката и да дадатъ по възможностъ по сигурна база за решението на Началника. Ето защо е необходимо при правенето на донесения винаги да се запитваме да ли веднага трѣбва да се донесе за събитието, което се извършва къмъ противника, и въобще да ли е нужно едно подобно сведение на командването. Не полезнитѣ сведения затрудняватъ дейността на началника, товарятъ безцелно свързочната служба и бавятъ доставянето на важнитѣ сведения. При първото влизне въ съприкосновение съ противника трѣбва винаги и незабавно да се донася. Донесенията и сведенията отъ разузнаването, които преувеличаватъ собственитѣ ни успѣхи или тия на противника, сж винаги вредни, а по нѣкога дори и сждбоносни. Когато донесенията сж съставени съ яснота и безъ предзетостъ, тогава това показва, че изпращача е чловѣкъ съ твърдъ характеръ и тактическо схващане.

Особенно голѣмо значение има, щото донесенията да се допълватъ винаги, когато е възможно, при помощта на наблюдение отъ високи пунктове и чрезъ фотографни снимки.

26. Боя е най-сигурното средство за добиване на точни сведения за противика, вследствие на това въ време на него се налага най-тѣсна връзка между самитѣ началствующи лица и между тѣхъ и повѣренитѣ имъ части.

27. Презъ време на боя трѣбва да се правятъ донесения непрекъснато за положението; за тази цель особено трѣбва да се използватъ паузитѣ и настѣпването на тъмнината. Следъ свършване на боя трѣбва да се направи едно донесение досежно неговия изходъ, досежно състоянието на нашитѣ войски и за това на тия на противника.

28. При бързи случаи донесенията трѣбва да се правятъ не само на непосредствения началникъ, но и на следующия непосредствено по-горенъ началникъ. Когато нѣкоя часть бжде застрашена отъ противника, трѣбва незабавно да се извести направо на самата нея. Винаги трѣбва да се упоменава мѣстото, отгдето е събрано известно сведение.

29. Всички постѣпили сведения трѣбва да бждатъ правилно оценени. Оценителя на събранитѣ сведения често пѣти се поддава на склоность да вади онова заключение, което е най-желателно. Трѣбва да се има предъ видъ, че донесенията, които идатъ непосредствено отъ бойното поле често пѣти се оказватъ преувеличени.

30. Въ щабоветѣ трѣбва да има единъ офицеръ съ задача да изготвява за всѣко време една *карта за положението*. Тази карта дава възможность на командването да вникне добре въ събитията на бойното поле и значително го облекчава при вземане на решение. Върху нея трѣбва също така да се нанася положението и на съседнитѣ наши части.

Г. Обсѣждане на положението.

Решение.

31. При оценката на *собственото положение* преди всичко трѣбва да се опредѣли какъвъ начинъ на дѣйствиия предписва самата задача на частята, где се намиратъ нейнитѣ подѣления, съ какви сили може да се разполага веднага за изпълнение на задачата и кои сили ще могатъ по късно да бждатъ привлечени и добавени къмъ разполагаемитѣ.

Трѣбва сжщо така да се обсъди можемъ ли да разчитаме на помощта на съседнитѣ наши части и какъ бихме действували безъ никаква помощъ. Трѣбва, вѣнъ отъ това, да се вземе въ съображение какво сж вършили до сега собственитѣ ни сили и въ какво състояние се намиратъ; когато обаче се касае за действия при важни и бързи случаи, тогава това съображение остава на второ мѣсто. Особенно значение има въ подобни случаи, да се обмисли добре каква употреба може да се направи отъ желѣзопѣжнитѣ съобщения и автомобилнитѣ средства за пренасяне на войскови части.

32. При обсъждане на *положението на противника* не трѣбва да се заблуждаваме съ предубеждения. Като се взематъ подъ внимание добититѣ сведения, трѣбва да се обмисли какви противомѣрки би взѣлъ противника за да се противопостави на изпълнението на собствената ни задача. Когато никакъ не ни е възможно да знаемъ какво решение би взѣлъ противника, тогава най-добре би било да предполагаме, че той ще избере най-добрия тактически начинъ за действие.

Прѣди всичко трѣбва да се обсъди следното: Кои пунктове или коя линия би могълъ да достигне противника? Имаме ли данни, по които да можемъ да сждимъ за неговитѣ сили и разчленението имъ? Въ коя посока противника би могълъ да извърши движенията си? Какви мѣроприятія е най-вѣроятно да вземе той? Каква е желѣзопѣжната и обикновенна пѣтна мрежа, съ която разполага противника? Качествата на неприятелския главенъ началникъ, позволяватъ ли да се извадятъ заключения за начина на действия на противниковитѣ войски? и пр.

33. Познаването и правилната оценка на мѣстността иматъ голѣмо значение за мѣрките, които трѣбва да бждатъ взети.

34. *Решението*, трѣбва да се яви като резултатъ отъ всички обсъждания. Очакването на нови сведения въ повечето случаи показва, че командването не притежава нуждната силна воля и често пѣти води къмъ много голѣми грѣшки въ действията.

Д. Заповѣди.

35. Решението се вкарва въ действие при помощта на *заповѣдта*. Последната трѣбва да изразява волята на началника и да посочва на подчиненитѣ началници кратко и недвусмислено тѣхнитѣ задачи посредствомъ заповѣдта. Никогда не трѣбва да се стѣснява самостоятелността въ изпълнението на възложенитѣ задачи на по-долнитѣ началници.

36. При отдаването на заповѣди много по-важно е да се излагатъ тѣ свободно съобразно съ схващането на началника, отколкото да се придържаме точно къмъ опредѣлени формули. При това началника, който дава заповѣдта, трѣбва да влѣзе въ положението на изпълнителитѣ, за да види какъ той самъ би действувалъ при изпълнение на даваната отъ него заповѣдъ и какви недоразумения биха се явили въ този случай. Сжщо така той трѣбва да обмисли колко време е необходимо за да може заповѣдта да достигне до назначението си и да се изпълни.

При даване на заповѣди трѣбва да се изхвърлятъ отъ употреба фрази, които не изразяватъ ясни мисли; така напр. „по възможность“, „при известни обстоятелства“, „да се противопоставимъ“, „да туримъ ржка на известно населено мѣсто“ и пр. Такива изражения водятъ къмъ полумѣрки. Сжщо и преувеличенията въ изразитѣ трѣбва да се избѣгватъ; напр. „незабавно“, „безусловно“, „безспорно“, „енергично“, „на всѣка цена“, „безъ огледъ на жертви“ и пр. Въ скоро време тѣ почватъ да губятъ смисъла си.

Въ заповѣдитѣ рѣдко трѣбва да се правятъ предположения или да се посочватъ очаквания, а въ никакъвъ случай не трѣбва да се правятъ обоснования.

37. Въ заповѣдитѣ трѣбва да се помѣстватъ повече подробности въ случаитѣ, когато е възможно да настѣпятъ измѣнения въ положението, преди да се почне изпълнението имъ. При голѣмитѣ операции това правило има особно значение, когато трѣбва да се даватъ заповѣди, които подлежатъ да се изпълняватъ въ продължение по на нѣколко дена. За тази цѣль често пжти ще се дава само една представа за обекта на задачата и само нѣколко насоки относително изпълнението. Въ този случай заповѣдта отстѣпва мѣстото си на Директивата.

38. Командиритѣ на полкъ и началствующитѣ лица на голѣми и срѣдни единици трѣбва винаги да даватъ писменни заповѣди. Когато се даватъ малки разпореджания или кратки поржчения, тогава това може да става устно или при помощта на книжката за донесения. Тѣзи разпореджания по възможность трѣбва да бждатъ потвърдени и писмено съ обща заповѣдъ.

Останалитѣ по долни началствующи лица ще си служатъ най-често съ писменни заповѣди само тогава, когато е невъзможно да си послужатъ съ устни разпореджания или при помощта на техническитѣ средства за свързка или пъкъ е възможно тѣ да бждатъ подслушани отъ противника.

При важнитѣ случаи трѣбва да се донесе за получаването на заповѣдта и да се направи едно кратко донесение

за това. Шифроването на заповѣдитѣ се препоръчва особено при предаването по безжичния телеграфъ, а при предаването по телефона то е необходимо само когато има опасност да бждемъ подслушани.

39. Въ повечето случаи трѣбва да се избѣгва изпращането на обща заповѣдъ отъ висшето командване и съ указание да бжде предавана и на други инстанции, освенъ до тия, за които се отнася. Всѣки висшъ началникъ, особено при подвижната война, трѣбва да постави въ заповѣдта си само това, което е необходимо.

40. *Оперативнитѣ заповѣди* регулиратъ дейността на войскитѣ върху бойното поле. Тѣ се отдаватъ отъ всички командни инстанции, споредъ названието на частята (заповѣдъ по Армията, Корпуса, Дивизията, Артилерията, Полка и пр.) или подѣлението (заповѣдъ по авангарда, заповѣдъ по преднитѣ постове и пр.).

41. При съставянето на оперативнитѣ заповѣди се препоръчва да се пази следния порядъкъ въ разчленението имъ:

— Сведения за противника и за съседнитѣ части, до колкото тия данни иматъ значение за получателя на заповѣдта;

— Целта на началника;

— Разузнаване;

— Задачи на различнитѣ подѣления, които сж образувани отъ разчленението на отряда или частята;

— Мѣсто на началника.

Подъ заповѣдта трѣбва да се отбележи кому и какъ е изпратена.

Разчленението на отряда или частята, което се помѣства непосредствено до самия текстъ на заповѣдта, трѣбва да се извърши съ огледъ, щото да се спазва следния редъ при изброяване на съставнитѣ елементи на всѣка тактическа групировка (авангардъ, ариергардъ, главни сили и пр.): пехота, отдѣлни картечници, комендантски, минохвъргачни формирования и такива отъ бойни кола, аеропланни части, балони, конница, артилерия включително съ нейнитѣ наблюдателни формирования и такава за противохвърчаща отбрана, леки огнестрелни колони, пионери включително съ мостовитѣ колони и прожекторни взводове, свързочни части, санитарни формирования, автомобилни и обозни войски. Когато трѣбва да се опредѣли редътъ за следване на частитѣ, тогава самото имъ изброяване трѣбва да бжде въ порядъка, който тѣ трѣбва да спазватъ при движението си. Въ този случай при вписването имъ въ заповѣдта, следъ заглавието (авангардъ, главни сили, ариергардъ и пр.), трѣбва да се добави: „сжщевременно и редъ за следване“.

И при отстъпателните маршове войските по принцип трябва да се вписват „по реда за следване“ въ посоката за движение.

42. Често пжти оперативната заповѣдъ се предшества отъ *предварителна заповѣдъ*, която има назначение да посочи целта на началника, нарежданията, а относно разузнаването, мѣстото и времето за трѣгане отъ началния пунктъ, целта на марша за следующия денъ или пъкъ мѣстата за разквартириване, войските за охраната и охранителните линии. По този начинъ подчинените началствующи лица ще бждатъ въ положение да направятъ своите предварителни разпореждания. Предварителната заповѣдъ има за целъ да предпази частите отъ излишна умора, обаче тя не трябва да причинява лишни тревоги и преждевременни приготовления.

43. Често пжти *бързината въ действията* изисква да се даватъ *отдѣлни заповѣди* на нѣколко части. Този начинъ за даване разпореждания, обаче, има неудобството, че не може да се поставятъ всички елементи на отряда или частта въ течение на общите действия. Ето защо и при отдаване отдѣлни заповѣди пакъ е нужно да се посочва най-необходимото, досежно дейността и задачата на другите родове войски и особено на пехотата и артилерията. Иначе не ще може да се постигне взаимодействие на разните родове войски. По правило отдѣлните заповѣди трябва да бждатъ последвани отъ една обща оперативна заповѣдъ.

44. *Заповѣдите за боя* не трябва да се подчиняватъ на никаква схема. Сжщо и тѣ трябва да се отдаватъ под формата на общи заповѣди. Изброяването на частите, от които се състоятъ разните групировки, трябва да става по реда на следването имъ или пъкъ по реда на развърщането като се почва винаги отъ дѣсния флангъ къмъ лѣвия.

45. *Отдѣлните наредби по изпълнение на оперативната заповѣдъ*, които се даватъ за отдѣлни части или пъкъ за всички елементи на отряда или частта, трябва да съдържатъ подробности, досежно далечното и близко разузнаване относно противохвѣщатата отбрана, а сжщо така и относително свързката между командните инстанции и самите войски. Тѣ даватъ възможностъ да се регулиратъ движенията на бойните ешелони и на продоволствените и другите обози; тѣ сжщо така опредѣлятъ какъ ще става попълването на бойните припаси и храненето, какъ ще се регулиратъ санитарната и ветеринарна служби и посочватъ техническите мѣроприятия за подържане на автомобилните обози (средствата за движение, снабдяване съ запасни части, служба по правките на автомобилите на всички части, които разполагат

съ такива — работилници и пр.). Когато заповѣдта се отнася за обикновенни случаи и работата е опростена, а сжщо така и при по малкитѣ части, тѣзи разпореждания се помѣстватъ направо въ оперативната заповѣдь.

Отдѣлнитѣ наредби за административнитѣ обози регулиратъ подробно дейността на последнитѣ. Напр. разпредѣлението имъ въ колонитѣ, задачитѣ на отдѣлнитѣ ешелони и на тия които се движатъ вѣнъ отъ пжтя, следванъ отъ главната колона, попълване на изпразненитѣ ешелони и пр. Изобщо взето, тия разпореждания се изпращатъ само на ония инстанции, за които се отнасятъ. Понеже, съ цель да се запази тайната, на тия инстанции по правило не се съобщава оперативната заповѣдь, то за това въ тѣзи разпореждания трѣбва да се помѣства отъ нея онова, което има значение за тѣхъ.

46. *Дневнитѣ заповѣди* (дневна заповѣдь по Корпуса, дивизията и пр.) засѣгатъ вжтрешната служба, дисциплината, личния съставъ и пр.

Заповѣдитѣ по щабоветѣ регулиратъ службата въ щабоветѣ на голѣмитѣ единици.

Е. Предаване на заповѣдитѣ и донесенията.

47. Предаването на заповѣдитѣ трѣбва винаги да става по иерархически редъ. Само при бързи случаи може да се прескачатъ нѣкои иерархически стѣпала и да се заповѣдва направо на по долнитѣ, като обаче едновременно се известява за дадената направо заповѣдь и на пропуснатитѣ инстанции.

48. За предаването на заповѣдитѣ и донесенията трѣбва да се използватъ на първо мѣсто располагаемитѣ технически средства. Това предаване при помощта на главното свързочно средство, телефона, се ускорява, като се разпорежи да се извърши отъ единъ офицеръ до другъ, а не чрезъ телефонограми, предавани отъ самитѣ телефонисти.

Предаването при помощта на отдѣлни хора или на летяща поща може да стане необходимо, когато липсватъ техническитѣ средства или пѣкъ, когато последнитѣ се повредятъ и престанатъ да действуватъ.

49. Важнитѣ заповѣди, донесения и сведения трѣбва да се изпращатъ по офицери, които сж освѣглени върху положението и които се изпращатъ съ автомобилъ или аеропланъ

50. Коннитѣ ординарци, колоездачитѣ, мотоциклиститѣ и пехотната летяща поща служатъ за пренасяне на писменнитѣ заповѣди и сведения вѣнъ отъ случаитѣ упоменати въ

точка 49. Колкото фронта на бойната линия е по-широкъ, толкова числото на свързките трѣбва да се увеличи. Когато се намираме въ зоната на силенъ неприятелски огънь, тогава за свързка трѣбва да се използватъ особено храбри и довърени хора. Трѣбва сжщо така да се използватъ и пощенските кучета и гължби за свързка за изпращане на заповѣди, донесения и пр.

51. Всѣки носителъ на известна заповѣдь трѣбва да бжде запознатъ въ най-голѣми подробности съ съдържанието на самата заповѣдь и всѣки коненъ ординарецъ, който носи известно донесение, трѣбва да е запознатъ съ съдържанието на самото донесение. Изключение отъ това правило може да има само тогава, когато се налага особена необходимостъ за спазване на тайната. Щомъ като стане възможно влизането въ съприкосновение съ противника или неприятелското население, изпращанитѣ за носене заповѣди и донесения офицери трѣбва да бждатъ охранявани отъ конници, пехотни войници или друга нѣкаква охрана. Въ този случай и коннитѣ ординарци не трѣбва да се изпращатъ по отдѣлни хора, а по нѣколко души едновременно. Често пжти ще бжде много целесъобразно изпращането на нѣколко идентични заповѣди и донесения по разни пжтища съ различни средства за пренасяне, а дори и съ предаване на бронирани автомобили.

52. Изпращача трѣбва да обозначи и опише съ особена грижа пжтя за следване отъ носителя на заповѣдта или донесението. Названията на мѣстнитѣ пунктове трѣбва да се дадатъ по картата и по произношението имъ. Ординарцитѣ, когато срѣщнатъ нѣкои началници, трѣбва да имъ се представятъ, да имъ докладватъ задачата си и инстанцията, до която сж изпратени. Движецитѣ се по пжтя части, трѣбва да отварятъ пжтъ на ординарцитѣ, които носятъ заповѣдь или донесение. Всѣки офицеръ е длъженъ да имъ посочи пжтя за движение. Всички началствующи лица отъ командиръ на полкъ на горе, а сжщо така и началницитѣ на разузнавателни и охранителни части, иматъ право да се запознаватъ съ минавацитѣ по край тѣхъ сведения. Следъ прочитането, тѣ сж длъжни да отбележатъ на самото донесение, че сж го чели и да се разпишатъ.

53. Съ цель да се опрости предаването на заповѣди, сведения и донесения, по-горнитѣ началници често пжти устройватъ *свързочни вжзли*; тѣзи вжзли иматъ задача да пренасятъ по-нататкъ пристигацитѣ заповѣди и донесения отъ частитѣ до команднитѣ инстанции и обратно. Свързочнитѣ вжзли трѣбва да може лесно да се намиратъ, да бждатъ по възможность запазени отъ огъня на противника и да иматъ сигурни съобщения за предаване на пристигацитѣ

сведения до командните пунктове. Тѣхното мѣсто трѣбва своевременно да бѣде известно на заинтересованите части.

При особенни обстоятелства, напр. предъ фронта на армейската конница, може да устройватъ, доста напредъ, така наречените *свързочни центрове*. Тѣхното назначение е едновременно, както да се опрости свързката на свързочните вѣзли между разузнавателните органи на конната дивизия и самата нея, така сѣщо и да се съкрати пътя за движение на свързочните органи. Постѣпилите донесения трѣбва да бѣдатъ събирани, сортирани и обобщавани. Вънъ отъ това постѣпилите сведения при удобенъ случай трѣбва да се изпращатъ и въ оригиналъ. Свързочните пунктове, за предаване на сведенията, трѣбва по възможность да си служатъ съ технически предаточни средства (безжични станции, обикновенъ телеграфъ, аероплани, автомобили и пр.). Тѣ изискватъ значително охранение и къмъ тѣхъ трѣбва да се предаватъ особено добре подобрени офицери, които сѣ добре освѣтлени върху намѣренията на командването.

Свързочните пунктове за аеропланите трѣбва да бѣдатъ по възможность близо до началствующите лица, било презъ време на движение, било при почивките, било въ боя. Тѣ трѣбва да бѣдатъ добре обозначени върху мѣстността съ ивици отъ платно и да бѣдатъ снабдени съ достатъчно свързочни средства.

Ж. Свързка между командните инстанции.

54. Основата за успешното командване е добре устроената, бързо и сигурно действующа *служба на свързките*. Тя дава възможность да се постигне единно действие на отдѣлните единици за изпълнение на дадена задача и служи главно за достигане на съвмѣстно и дружно действие на всички родове войски. Устройството на службата на свързките и преди всичко гарантирането на нейната сигурность, изискватъ основно замислени мѣроприятия.

55. Всѣка войскова часть трѣбва да снабди, устрой и поддържа по долната такава съ технически свързочни части въ време на почивка, при движение и въ боя. Само въ изключителни случаи — и то пакъ отчасти — по горната инстанция може да нареди за обратното или пъкъ за смѣсенъ начинъ на действие.

По долната инстанция отъ своя страна трѣбва да направи всичко възможно за да поеме и поддържа свързката си съ по горната. Престѣпно е да се чака за устройване на новите свързки или за възстановяване на старите такива.

Техническата връзка съ съседитѣ при подвижната война, предѣ видѣ на непрекъснато мѣняющитѣ се условия на боятъ, може да се постигне най-бързо, когато всички началници отъ едната и другата страна се стремятъ за постигането ѝ; независимо отъ това обаче, непосредствената връзка съ съседнитѣ части по начало трѣбва да се устройва отъ лѣво къмъ дѣсно.

При позиционната война трѣбва да се установятъ постоянни свръзки между всички съседни части; тѣ се устройватъ отъ лѣво на дѣсно.

56. Устройството на връзкитѣ между съседни части не трѣбва никога да ги поставя въ взаимна зависимостъ и да намаля собствената имъ дееспособностъ. Най-добрата взаимна подпомага и най-добрата свръзка се осигуряватъ посредствомъ неудолимата воля на всички части да вървятъ напредѣ.

57. Свръзката между пехотата и артилерията е отъ най капитално значение. Нейното нарушение може да компрометира едно цѣло бойно действие. Първа артилерията е длъжна да възстанови и поддържа свръзка съ пехотата. Изпълнението на тоя дългъ отъ страна на артилерията се състои въ близко нахождение до нейната сестра по оржжие — пехотата —, като се стреми да я вижда непосредствено и като действува бързо и въ повечето случаи самостоятелно за постигане на назначението си. Само по този начинъ тя ще изпълни желанията и изискванията на пехотата.

Обаче и пехотата също така трѣбва да поддържа свръзка съ артилерията при помощта на всички разполагаеми средства. Напр. при помощта на свѣтящитѣ ракети отъ нейнитѣ най-предни огневи елементи, при помощта на нейнитѣ пехотни аероплани и пр. По този начинъ тя ще допълни наблюдението на артилерията и ще може да посочи своитѣ желания и нужди.

58. Щабъ офицера — началникъ на свързочнитѣ части въ дивизията — дава общи насоки, относително единността въ устройството на свързочната мрежа въ района на дивизията. Той трѣбва да бжде непрекъснато освѣтленъ върху положението и намѣренията на командването, за да може своевременно да устройва изискуемитѣ се свръзки.

Свързочнитѣ офицери въ частитѣ се намиратъ въ тѣсна връзка съ него и ръководятъ цѣлата свързочна служба на своитѣ части, като се съобразяватъ съ указанията на своитѣ началници.

59. Мѣрkitѣ, които се взематъ за запазване наблюдателнитѣ и командни пунктове отъ хвърчащитѣ сили на противника, трѣбва да бждатъ добре известни на всички. Сж-

щото се отнася и до телефоннитѣ постове и тия на летищата поща. За щабоветѣ отъ полкъ нагоре трѣбва да бждатъ предвидени специални отличителни флагове.

60. *Телефона* е най-важното техническо свързочно средство; той съставлява базата за свързочната мрежа; ето защо, устройството на телефоннитѣ линии е отъ най-голѣмо значение. При подвижната война командването трѣбва да се задоволява съ една по проста мрежа, обаче при позиционната война устройството ѝ трѣбва да се попълни съ всички възможни средства. По принципъ всѣка командна инстанция трѣбва да разполага най-малко съ две средства за разговоръ въ всѣка посока. По причина на възможността да бждемъ прислушвани всички телефонни линии отъ най-предния ешелонъ въ дълбочина отъ 3 километра трѣбва да бждатъ двойни.

Телеграфа и *жюговитѣ станции* изобщо се употребяватъ отъ висшитѣ командни инстанции (Главно командване, група армии, щабъ на армия, щабъ на корпусъ).

Безжичния телеграфъ съставлява едно ценно допълнение на телефона. Неговото най-първо назначение е да свързва на голѣми разстояния; обаче той може — вследствие на бързото си приготвление и малката си чувствителностъ отъ неприятелския огънь — да се употреби съ много голѣма полза и при по-малки разстояния. Неудобството му е, че той изисква да се прашатъ кжси телеграми. Забранено е да се предаватъ по безжичния телеграфъ важни решения и разпореждания, понеже съществува опасностъ, че дори и шифрованитѣ телеграми рано или кжсно може да бждатъ дешифрирани отъ противника.

Аеропланитѣ съставляватъ превъзходно средство за свързка на голѣми разстояния. Ето защо тѣ подхождатъ за свързване на голѣмитѣ инстанции. Също така и въ рамкитѣ на близкото и бойно разузнаване тѣ представляватъ едно сигурно свързочно средство между командването и войскитѣ. Тѣ иматъ това неудобство, че облачното време изключва употребата имъ, а тъмнината ограничава дейността имъ.

Вънъ отъ тѣзи средства за попълване свързочната мрежа трѣбва да бждатъ използвани колкото е възможно повече и: *балонитѣ, безжичния телефонъ, земния безжиченъ телеграфъ, хелиографа, свѣтящитѣ, звуковитѣ и видимитѣ знаци (съ флагове), сигналнитѣ снаряди, гължитѣ, свързочнитѣ кучета, летищата поща съ пешеходци и конници, веригата за предаване съ гласъ и офицеритѣ за свързка.*

Гължитѣ и кучетата трѣбва преимущественно да бждатъ употребени отъ най-преднитѣ части, когато другитѣ

средства отказват. Тъмнината и мъглата изключват употребата на гължбитъ.

Винаги трѣбва да се държи смѣтка кои донесения трѣбва да бждатъ шифровани или написани съ известни тайни думи и за кои известни свързочни средства не би трѣбвало да се употребятъ, ако има опасностъ, че чрезъ употребата на тия средства въпроснитѣ донесения може да бждатъ прехванати отъ противника.

3. Мѣсто на началника.

61. Най-първото условие за избора на *мѣстото на висшия началникъ* е възможността за възстановяване на бърза и непрекъснатата свързка. Той не трѣбва да разчита на безусловно и безупречно действие на техническитѣ свързочни средства.

Заставането много назадъ, въпреки съществуването и на най-усъвършенствуваната свързочна мрежа, затруднява предаването на заповѣди и донесения и може често пжти дори да попречи съвършено за да достигнатъ до назначението си.

При това оставането твърде назадъ пречи на висшия началникъ да упражнява лично въздействие върху своитѣ части. Това последното е отъ най-голѣмо значение. Въ решителния моментъ частитѣ иматъ нужда да видятъ своя началникъ, а презъ време на затишията тѣ се подкрепватъ посредствомъ личнитѣ му грижа за тѣхното благосъстояние.

Най-после, оставането твърде назадъ отнема възможността на висшия началникъ и на неговия щабъ да се запознаятъ съ свойствата на мѣстността.

Висшия началникъ трѣбва винаги да застава на такова мѣсто, че да може лесно да се намира. Работата на множеството бюра отъ щаба му изисква спокойствие. При това необходимо е, щото той да не смѣнява често своето разположение. Това правило може да се спази при помощта на бързитѣ съобщителни средства, съ които разполага началника. Тѣзи средства сж особено полезни презъ време на бързото напредване при подвижната война. Тѣ позволяватъ да се достигнатъ войскитѣ за нѣколко часа, следъ като сж извършили нѣколко преходи.

62. *Дивизионния командиръ* трѣбва да се намира непрекъснато при своитѣ части. При настъпателния маршъ неговото мѣсто е доста напредъ, а при движението въ нѣколко колони, той застава тамъ, гдето сж главнитѣ сили.

При срещата съ противника началника ще може да се ориентира най-добре тогава, когато самъ види.

Съ цель да се не предизвика вниманието на противника може да се яви нужда, щото щаба на началника да се премѣства отъ едно мѣсто на друго по части; при нужда една часть отъ него може да се остави назадъ на предварително уговорено мѣсто.

При воденето на боя дивизионния командиръ застава на своя наблюдателенъ пунктъ. Последния трѣбва да бжде по възможность напредъ, обаче той трѣбва сжщо така да бжде поставенъ по начинъ, щото свързкитъ въ страни и назадъ да бждатъ неуязвими за действителния огънь на противника. Желателно е, когато има възможность, отъ наблюдателния пунктъ да има добъръ обзоръ на бойното поле. Вънъ отъ това трѣбва да се изпратятъ наблюдатели-офицери отъ щаба на частъта, които заставатъ на командни пунктове малко по-близо или по-далечъ отъ наблюдателния пунктъ на началника. Командира на дивизионната артилерия трѣбва да се стреми да избира своя команденъ пунктъ до тоя на командира на дивизията.

При ржководенето на боя общия началникъ не трѣбва да се занимава съ второстепенни работи. За тази цель, той трѣбва да се намира на такова мѣсто, че да не бжде обезпокояванъ. Ето защо бойния му постъ се дѣли на две части: предня и задна. Въ състава на последната влизатъ всички хора, които нѣматъ нищо общо съ непосредственното ржководене на боя. При това трѣбва да се избѣгва честото мѣстене на Щаба. Когато това измѣстване се наложи, тогава е необходимо предварително да се устроятъ връзкитъ въ новия боенъ постъ и следъ това вече да се извърши самото премѣстване; въ противенъ случай известни заповѣди и донесения може да не достигнатъ до началника въ момента, когато ще трѣбва да бжде взето едно бързо решение. Следъ премѣстването на бойния постъ на новото му мѣсто, трѣбва да се оставятъ хора на старото мѣсто, за да може да се получаватъ закжснѣлитъ заповѣди и донесения.

63. Избора на *мѣстото на по-долнитъ началници* отъ морално гледище трѣбва да бжде близко до частитъ имъ; трѣбва обаче непременно да се държи смѣтка и за мѣстността и наблюдението на противника, за добрата връзка съ бойнитъ постове на непосредственно по-горнитъ инстанции и за тази съ собственитъ имъ части. Долнитъ началствующи лица премѣстватъ бойнитъ си постове съобразно съ развитието на боя по начинъ, щото да бжде осигурено непосредственото имъ въздействие върху самитъ части презъ всичкото време. Често пжти тѣ ще избиратъ бойнитъ си постове близко до резервитъ си.

Пехотните и артилерийски началници на части, които действуват въ единъ и сжщи боенъ участъкъ, трѣбва да се стремятъ да избиратъ бойните си постове общо или много на близко единъ до другъ. Това допринася твърде много за взаимодействието на тия два рода войски. Трѣбва обаче да се не забравя, че най-сжщественното условие при избиране на мѣстото на началника е да може той да упражнява непосредствено своето въздействие върху участъка си.

64. При преследването всички началници трѣбва да бждатъ напредъ. Тѣхната поява въ най предните линии подтиква войскитѣ къмъ най-усилени действия и имъ дава сили за да си обезпечатъ спечеленото и за да използватъ най-стремително успѣха.

65. При отстъплението само най-висшия началникъ, заедно съ артилерийския командиръ, може да отиде на мѣстото опредѣлено за нова съпротива и то следъ като се убеди, че даденитѣ отъ него заповѣди за отдръпване сж добре разбрани отъ всички. Презъ време на отстъплението всички по долни началствующи лица трѣбва да останатъ при частитѣ си.

И. Щаба на началника.

66. Правилната организация на Щаба на началника и разпредѣлението на задачитѣ на отдѣлните хора въ него, съобразно съ тѣхната подготовка, тѣхните знания и тѣхното умение е отъ капитално значение.

Най-сжщественното условие за началникъ щаба е да се ползува съ безусловно довѣрие на началника на частята и на войскитѣ.

II. Хвърчащи сили и армейска конница.

А. Хвърчащи сили.

67. Хвърчащите сили се делят на *наблюдателни* и *бойни*.

68. *Наблюдателните ескадри*, които се придават къмъ армиитѣ, корпусутѣ, дивизиитѣ, а по нѣкога и къмъ групитѣ армии и Главното Командване, иматъ задача да осигурятъ далечното, близкото и бойното разузнаване, да подкрепятъ артилерията и пехотата при походнитѣ движения и въ боя (пехотни и артилерийски аероплани) както и да осигурятъ службата за събиране на сведения и свързочната служба. Тѣ поставятъ въ действие отдѣлни апарати или пъкъ образуватъ вериги отъ по два три апарата (относително хвърчащето разузнаване гл. отдѣлъ III).

69. *Бойнитѣ хвърчащи сили* се състоятъ отъ три вида ескадри: *бойни*, *бомбардиращи* и *ловджийски*. Противно на наблюдателнитѣ ескадри и подобно на бойнитѣ войкови единици, обикновенно хвърчащите бойни сили действуватъ групирано въ хвърчащи отряди; по правило тѣ се подчиняватъ на висшитѣ командни инстанции. Числото на ескадритѣ, които се придаватъ къмъ една армия или група армии зависи отъ обстановката.

70. Основната единица за всички видове хвърчащи сили е *ескадрата*. До като по правило артилерийскитѣ аеропланни отдѣления отъ наблюдателнитѣ ескадри трѣбва да се подчиняватъ на единъ артилерийски командиръ, разскжсването на бойнитѣ хвърчащи сили не трѣбва да се допуца по никакъвъ начинъ.

71. Бойнитѣ хвърчащи сили образуватъ едно силно бойно средство въ ржцетѣ на командването; вкарването имъ въ действие трѣбва да става по строго опредѣленъ планъ.

Понеже тѣ могатъ своевременно да се изпратятъ на границата въ видъ на силни хвърчащи отряди, то съ това се дава възможностъ на командването да повлияе твърде много върху действията на противника още въ време на съсрѣдоточаването.

През време на самитѣ действия командването трѣбва да осигури надземното разузнаване въ най-важната посока и да изпрати главната боева маса отъ хвърчащитѣ сили къмъ решителния пунктъ на земната борба въ съгласие съ другитѣ родове войски. Тукъ трѣбва да се съсредоточатъ всички разполагаеми хвърчащи сили; ония войскови части, които не взематъ непосредствено участие въ решителното действие трѣбва най-често пжти да откажатъ отъ тѣхното съдействие.

72. *Бойнитѣ ескадри* при атаката действуватъ съ картечници и бомби по земнитѣ цели. Появата на хвърчащи сили въ голѣмо количество низко надъ главитѣ на войски, които се движатъ, биятъ или почиватъ, оказва голѣмо морално и материално действие върху нашитѣ и противникови части. Тѣ обаче не могатъ да се употрѣбятъ успѣшно за разрушаване съ помощта на бомбитѣ си на здрави цели, като напр. мостове и пр.

73. Бойнитѣ ескадри се изпращатъ за действие срещу главнитѣ сили на противника презъ време на приближаването и при преследването; тѣхното действие е особено ефективно, когато имъ се удаде да обстрелятъ противника при преминаване на тѣснини. Особено чувствителни спрямо тѣхъ при внезапната имъ поява сж движещитѣ се въ походенъ редъ части, частитѣ които почиватъ и особено конницата. Голѣми резултати се получаватъ сжщо така и при атаката на аеропланни хангари, незапазани биваци и стоварващи се части. Когато нашитѣ части се намиратъ въ отстъпление, бойнитѣ ескадри се насочватъ по ония неприятелски колонии, чиято посока за движение е най-опасна за нашитѣ части.

74. Най-важнитѣ задачи на бойнитѣ ескадри сж ония, които имъ се възлагатъ въ време на самия бой. Тѣ трѣбва да се пазятъ непожтнати за достигане на тѣзи задачи, безъ да се изтощаватъ съ изпълнение на второстепенни поржчения.

Въ зоната на пехотния огънь при атаката тѣмъ може да се явятъ благодарни цели само тогава, когато отбраняющия противникъ се опира на добре видими мѣстни предмети (гори, села и пр.) Въ такива случаи бойнитѣ ескадри едновременно съ удара на пехотата се изпращатъ въ най-важния пунктъ за атака и тамъ, гдето ще трѣбва най-скоро да се сломи съпротивителната сила на противника. При отбраната, когато ни се удаде да узнаемъ, где се намира подготвителната позиция на неприятелската атакующа пехота, то решителното изпращане на намиращитѣ се въ пълна готовност бойни ескадри може да сломи стремеже на неприятелската атака, да я забави или дори да я спре окончателно.

Най-често обаче благодарнитѣ цели на бойнитѣ ескадри се намиратъ по-назадъ, напр. резервитѣ на противника, ар-

тилерийските позиции, упорните пунктове, средствата за снабвяване и пр. При отбраната може да бъде по-благоприятно бойната ескадра да се държи готова за действията при контра-атаките т. е. когато нашите пехотни части се хвърлят за извършването имъ.

Трѣбва да се избѣгва прѣскането на бойните ескадри. Това се постига като имъ се повѣряватъ да взематъ участие само въ решителните пунктове и като имъ се възлагатъ точно опредѣлени задачи.

75. *Бомбардиращите ескадри* съставляватъ допълнение къмъ бойните ескадри. Вследствие на способността имъ да носятъ голѣми тежести, тѣхните апарати иматъ голѣма действителностъ при атаките съ бомби; тѣхния голѣмъ районъ за действие позволява да се употребятъ по цели, които се намиратъ далечъ задъ фронта на противника. Най-често тѣ се употребяватъ за действие вънъ отъ достигаемостта на собствената ни артилерия и за разрушаване разни обекти. Бомбардиращите ескадри не могатъ да водятъ борба съ неприятелските хвърчащи сили; ето защо тѣ действуватъ преимущественно ношно време.

Бомбардиращите ескадри трѣбва да се вкарватъ отъ командването въ действие системно и планомѣрно; при това трѣбва да се избѣгва разкъсване на действието имъ съ вземане участие въ атаката на многобройни обекти.

76. При съсредоточаването бомбардировките се насочватъ преди всичко по стоварните гари и подслоните на противника. Непосредствено преди стълкновението най-важни цели за бомбардиране сж неприятелските аеропланни депа и щабовете на противника.

Презъ време на сражението и при преследването главната задача на бомбардиращите ескадри е да попречатъ на движението на силите на противника по желѣзниците и изобщо да бъркатъ на желѣзнопътните съобщения; ето защо тѣ трѣбва да действуватъ предимно по заблаговременно разузнатите стоварни гари на противника. Когато се намираме въ отстъпление, най-целесъобразното употребление на бомбардиращите ескадри е покрайните желѣзопътни пунктове на преследвания противникъ, гдето той е принуденъ да съсредоточи голѣмо количество бойни припаси, снабдителни средства и разни материали.

За бомбардиращите ескадри се явяватъ значителни цели и при позиционната война. Когато насочатъ ударите си планомѣрно, тѣ могатъ да облекчатъ атаката на нашите части или да забавятъ приготовленията на противника за атака.

77. Стремежътъ да осигуримъ собственото ни хвърчащо разузнаване и да попречимъ на това на противника и необ-

ходимостта да запазимъ собственитѣ ни войски и постройки отъ хвърчащитѣ сили на противника ни заставлява да се стараемъ още въ самото начало да добиемъ *превъзходство въ хвърчащата борба*. За постигането на това превъзходство трѣбва да се съединятъ за единно действие множество ловджийски ескадри.

Борбата за превъзходство въ въздуха трѣбва да се води нападателно. Нашитѣ хвърчащи сили трѣбва да търсятъ и нападнатъ предъ фронта на собственитѣ ни войски хвърчащитѣ сили на противника. Тази борба има за целъ да се принуди последния да прибѣгне къмъ отбрана и да се унищожи неговия починъ, като се свалятъ множество негови апарати.

Отбранителното хвърчаще заграждане или закриване на даденъ участъкъ при особеноститѣ на хвърчащата борба е невъзможно.

Даже и тогава, когато хвърчащитѣ ни сили сж много повече отъ тия на противника, пакъ не можемъ за дълго време да изкарваме напълно изъ строя хвърчащитѣ сили на противника; ние ще можемъ само да ги затруднимъ въ тѣхната дейность и отъ части да ги ограничимъ въ действията имъ; ето защо винаги трѣбва да се взематъ мѣрки отъ земята за да се пречи на хвърчащето разузнаване на противника.

78. Презъ време на приближаването за влизане въ съприкосновение съ противника и въ началото на войната собственото ни хвърчаще разузнаване трѣбва да се подкрепя отъ ловджийскитѣ ескадри. Отдѣлно изпратенитѣ за далечно разузнаване апарати обикновенно не се нуждаятъ отъ подкрепа на ловджийскитѣ сили. Избора на пространства за борба на ловджийскитѣ отдѣления трѣбва въ повечето случаи да бжде такъвъ, че да даде възможность на командването да събере повече подробности по разузнаването. Временно тѣхната дейность трѣбва да се съгласува съ тая на наблюдателнитѣ ескадри. Ако ли, следъ като сме осигурили собственото ни хвърчаще разузнаване, имаме на разположение още хвърчащи ловджийски сили, то тѣ трѣбва да бждатъ употребени въ тия пространства, къмъ които желаемъ да привлечемъ вниманието на противника.

79. Презъ време на боя най-първитѣ и най-важнитѣ обекти за ловджийскитѣ ескадри сж неприятелскитѣ артилерийски аероплани и привързанитѣ балони на противника. Тѣ се стремятъ нееднократно да проникнатъ до надъ неприятелската артилерия и да унищожатъ ръководящитѣ артилерийската престрелка аероплани на противника. Честитѣ атаки срещу неприятелскитѣ балони дори и да нѣматъ за резултатъ

унищожението имъ, пакъ сж полезни понеже пречатъ на неприятелското наблюдение.

Командването на хвърчащитѣ ни сили трѣбва да вземе най-сериозни мѣрки за борба съ неприятелскигѣ хвърчащи сили на онова мѣсто, гдето ще се извърши решителната атака. На това мѣсто трѣбва да се вкаратъ въ видъ на вълни собственитѣ ни ловджийски ескадри. При това тѣ не трѣбва да изгубватъ изъ вниманието си и самото бойно поле, като запазятъ собствената ни пехота и артилерия отъ бойнитѣ аероплани на противника. При отбраната главната маса отъ ловджийскитѣ сили трѣбва да се задържи назадъ до началото на пехотната атака на противника. Въ тозн моментъ трѣбва да се очаква, че противника ще се намѣси масово съ своитѣ хвърчащи сили; тогава нашитѣ въздушни сили трѣбва да бждатъ готови и съ всичката си енергия да се нахвърлятъ върху противника.

Б. Общоармейска конница.

80. Голѣмото оперативно и тактическо значение на конницата се крие, както въ разузнаването, така сжщо и въ възможността ѝ да може въ най-скоро време да пренесе и образува една голѣма огнева сила срещу чувствителнитѣ мѣста отъ разположението на противника. Това значение произлиза сжщо така и отъ голѣмата подвижност, многото и разни видове огневи средства и бойни припаси, съ които тя разполага. Досежно разузнавателната дейность на конницата гл. Отдѣлъ III.

81. Действителността на огня отъ разнитѣ видове оржия, които се употребяватъ въ съвременната война, изключва конния бой съ голѣми части. Действията, обаче, на малки конни части за атака на противника въ коненъ строй при благоприятни случаи сж възможни; така напр. срещу отстъпающа пехота, при изненада на противника и пр.

82. Армейската конница се подчинява на Главното Командуване или на командването на група армии; само въ рѣдки случаи тя може да се подчини на отдѣлна армия. Тя може да се подчини и на корпуса или дивизиитѣ само по изключение и то когато се касае да се извършатъ известни тактически действия, постигането на които трѣбва да стане въ тѣсна връзка съ действията на пехотата.

83. Далечното стратегическо разузнаване на армейската конница е винаги свързано съ едно *нападателно маскиране* на собственитѣ ни намѣрения, което се постига чрезъ

отхвърляне на неприятелската армейска конница и възпрепятствването ѝ да извърши своето разузнаване.

Общоармейската конница може да прибѣгне къмъ *отбранително маскиране* само временно, като се използватъ особено благоприятнитѣ мѣстни предмети (рѣки и пр.).

84. Общоармейската конница може да се употреби за скрѣна на границата само до намѣсата на другитѣ родове войски въ широкъ фронтъ. Следъ това тя трѣбва въ възможно най-скоро време да се оттегли на изходния си пунктъ за да бжде въ състояние своевременно да изпълни своята стратегическа задача.

85. Да ли общоармейската конница трѣбва да наруши неприятелската граница или не, зависи отъ решението на Главното Командване.

Ако общоармейската конница трѣбва да настѣпи срещу единъ пригответенъ за отбрана противникъ, или който заема укрепена позиция, то за преодоляването му трѣбва да се изпратятъ части съ по-голѣма бойна сила, непосредствено задъ които се движи общоармейската конница или пъкъ на самата конница се предаватъ пехотни, артилерийски и пр. части.

Трѣбва обаче винаги да се избѣгва намаляването на бойната сила на конницата съ даване на частни задачи — като напр. отстраняване на известни спѣнки и пр. — преди още да е изпълнила своитѣ собствени задачи.

86. Въ началото на подвижната война най-важната задача на общоармейската конница, следъ тая за далечното стратегическо разузнаване и отблъсването на неприятелската общоармейска конница, е обхващането на неприятелскитѣ крила.

Изпълнението на тая задача се състои въ редъ предприятия срещу фланговетѣ и тила на противника. Въ зависимост отъ разстоянието, къмъ тия предприятия може да се прибави задържане и приковаване на неприятелскитѣ крила, пречене на прииждането и пренасянето на подкрепленията на противника, действия срещу желѣзнитѣ пѣтища и вжлитѣ на съобщения (разрушения), разваляне на неприятелскитѣ свѣрзки, пречене на противника да отстѣпи съ изпращане напредъ на конни части (стратегическо преследване) и пр.

87. Често пѣти за конницата се отваря широко поле за бойна дейность, като се изпращатъ по-голѣми конни части за извършване на далечни и отъ голѣмъ мащабъ предприятия срещу тилнитѣ съобщения на противника. При тия предприятия най-сѣществено предварително условие е коннитѣ части да бждатъ снабдени изобилно съ подвижни помощни войскови части (колоездачи, пехота натоварена на автомобили,

артилерия и пр.) и бойни припаси, както и оставяне назадъ на всички обози, които биха пречили на подвижността. Най-сжщественното условие за изпълнение на подобни задачи е най-стремително движение къмъ целта и използване на мѣстнитѣ условия (за привличане на кола и хранителни припаси.)

Началника на конницата трѣбва да се грижи за съвмѣстното движение на другитѣ по слабо подвижни родове войски, съ които той е повиканъ да дѣйствува.

88. Независимо отъ стратегическата дейность на общоармейската конница, на нея се възлагатъ сжщо така и редъ други задачи, които отчасти иматъ близка връзка съ дейността на армията: спиране на неприятелскитѣ челни колони, охрана на собственитѣ армейски крила, възстановяване връзка между две водящи бой, но отдѣлни армии, тактически действия на фланговетѣ или подкрепа на дветѣ крила, запазване на много протегнатитѣ части отъ бойния фронтъ, които се намиратъ въ страни отъ решителния пунктъ на сражението, свързване на укрепени райони и най-после тактическо преследване и прикриване на собственното ни отстжпление.

89. Могатъ да се очакватъ голѣми резултати за общитѣ действия на цѣлата армия само тогава, когато общоармейската конница получи свобода за нейнитѣ стратегически действия отъ висшето командване. Изпратената далечъ напредъ общоармейска конница не може да се ржководи съ заповѣди идящи отзадъ. Подобни заповѣди тя никога не трѣбва да очаква.

90. Общоармейската конница не трѣбва да се изпраща напредъ въ случаитѣ, когато обстановката не би изисквала тя да се вкара въ действие, напр., когато преднитѣ части на дветѣ противни страни сж влѣзли въ сжприкосновение. Къмъ този моментъ армейската конница въ най-многого случаи ще е вече изпълнила своята главна задача и трѣбва да се предаде къмъ нѣкое крило на армията или пъкъ ще се постави задъ средата ѝ като подвиженъ общоармейски резервъ, ако нѣкои наложителни тактически условия не сж диктували другъ начинъ на действие.

91. Когато се съединятъ нѣколко конни дивизии за да образуватъ коненъ корпусъ, главния коненъ началникъ трѣбва обикновенно да дава своитѣ разпореждания при помощта на директиви; той трѣбва да предостави на началницитѣ на коннитѣ дивизии начина за изпълнението. Що се касае обаче до целитѣ на разузнаването, границитѣ на районитѣ за действие и пжтищата за движение, — то по тия въпроси трѣбва да се даватъ по точни указания.

92. Вследствие на многовидността на задачитѣ на конницата и вследствие на това, че почти винаги обстановка за нея се мѣни бързо, нейния началникъ трѣбва да притежава особени качества. Той трѣбва да бжде много подвиженъ отъ коня, да бжде здравъ и физически издържливъ, да имѣва въ силитѣ си, да има остро и наловчено око, да притежава стратегически и тактически погледъ, да може бързо да обсъжда, да има твърда воля и да притежава дарбата да изразява тази си воля съ ясни и кратки заповѣди. По този начинъ той ще може хладнокръвно да открива най-благоприятнитѣ моменти и следъ това да поведе частта си съ смѣлостъ и безогледно къмъ целта. Развърщането за и излизането въ бой и поставянето на конната частъ въ положението за една обхватна атака трѣбва по възможностъ да става отъ конни строеве, за да може да се изпревари противника и да се получи помощта на бързината въ движението.

93. По долнитѣ конни началници трѣбва непрекъснато да се държатъ въ течение на обстановката и намеренията на общия началникъ.

94. Трѣбва да се полагатъ най-големите грижи за запазване на боеспособността на коннитѣ части и за доброто състояние на ценния коненъ съставъ. Числото и състава на разузнавателнитѣ и охранителни части трѣбва да отговарятъ на състава на съответната конна частъ. Трѣбва да се избѣгва изтощаването на конетѣ; трѣбва също така своевременно да се правятъ спирки съ целъ за почивка, хранене и поене на конетѣ. Трѣбва да се избѣгватъ ненуждни заобикаления, даване излишни жертви съ преминаване открити мѣста и спирания въ зоната на действителенъ неприятелски огън. Силитѣ на конетѣ трѣбва да се спазватъ, за да може въ критичнитѣ моменти да се изискатъ най-големите напрежения.

95. Понеже съществува опасностъ отъ неприятелски хвърчаща атака, то движението на конницата въ по-големите части по открита мѣстностъ денемъ често пѣти трѣбва да се изостави, а колонитѣ да се поставятъ въ движение нощно време или пъкъ презъ денъ да бждатъ разкъсани на малки групи. Вследствие на постоянната опасностъ отъ хвърчащо нападение, конницата не трѣбва да съсредоточава частитѣ си при спиранията или да се масира при подготовката си за действие.

96. Винаги трѣбва да се взематъ мѣрки за охрана на частитѣ безъ да се чака особена заповѣдъ, било при събиранията съ целъ за *тръгване въ походенъ редъ*, което става съ образуването на маршеви единици, като обозитѣ се поставятъ на самия пътъ за движение, било при спиранията на най-близкитѣ до противника части и тия, които се намиратъ на фланговетѣ.

97. По правило, когато пжтната мрежа допуска, конната дивизия трѣбва да се движи въ нѣколко колони и по възможност по бригадно. Необходимо е при това движение отстоянието между отдѣлнитѣ колони да бѣде таково, че да иматъ възможностъ взаимно да си помагатъ.

98. Къмъ авангарда на конницата, съ цель да може той да сломява по-слабитѣ съпротиви, трѣбва да се предаватъ силни и подвижни огневи средства, като: колоездачи, тѣжки картечници и артилерия, пионерни части, бронирани автомобили, свързочни части и безжични станции. По правило движението трѣбва да става съ скокове отъ единъ участъкъ на мѣстността до другъ.

99. Често пжти придадената къмъ конницата пехота се движи между авангарда и главнитѣ сили или се изпраща напредъ, като ѝ се предава единъ или нѣколко конни екскадрона, за да може презъ време на движението да се привлече и остатъка отъ конната дивизия. За този случай трѣбва да се дадатъ точни указания, за да се не допусне преждевременно и отдѣлно вкарване на пехотата въ бой. Твърде важно е да се прави добъръ изборъ на пжтищата за движение. За пренасяне на обозитѣ трѣбва да се употребятъ автомобилни отдѣления и добавъчни запрегнати кола.

100. Къмъ ариергарда на конницата трѣбва да се предава повече артилерия и тѣжки картечници. Движещитѣ се по странични пжтища слаби конни части трѣбва да разполагатъ съ леки картечници и отдѣлни орждия, за да могатъ при всѣки удобенъ моментъ да изненадатъ съ своя фланговъ огънь приближаващия се противникъ. Противника трѣбва да се задържа, колкото се може повече, на всички удобни за цельта участъци отъ мѣстността.

101. При *атаката* отъ общоармейската конница най-важното условие е подвижността, независимо отъ това дали тя действува самостоятелно или пъкъ на нѣкое крило. Въ повечето случаи въ самото начало борбата ще започнатъ отдѣлни ешелони, но тѣ трѣбва да могатъ да се подкрепватъ взаимно; при това противника трѣбва да се заангажира по фронта съ слаби сили; главната маса трѣбва да се насочи по фланговетѣ и тилтъ. Най-важната роля тукъ играе бързината и изненадата. Силата на всѣки ешелонъ и количеството на придаденитѣ пехотни части и артилерия зависи отъ възложената на ешелона задача. Главната частъ отъ огневата ни сила трѣбва да може да се съсредоточи на решителния пунктъ.

102. При *отбраната* и особено, когато още не е добрътъ изяснено положението, обикновенно борбата ще се води по

ешелони и на широкъ фронтъ. Този начинъ сжщевременно има за целъ и да заблуди противника. И тукъ сжщо така има голѣмо значение фланкиращата взаимна подкрепа чрезъ огънь и задържането готови за действия макаръ и най-малки резерви, които да обхванатъ фланговетъ на атакующия противникъ. Свързанитъ тънки линии водятъ къмъ разкъсване на силитъ и трѣбва да бждатъ изхвърлени.

Подвижността на общоармейската конница трѣбва да бжде запазена сжщо така и презъ време на отбраната.

103. Общоармейската конница притежава въ голѣма степенъ свойството да води нападателно или отбранително *закжснителни боеве* дори и срещу силно превъзходящъ противникъ. Заемайки широки фронтове, тя може да вкара въ заблуждение противника. При атаката, нейната голѣма подвижностъ позволява да се атакува противника флангово въ разни пунктове, а при отбраната тази подвижностъ дава възможностъ, посредствомъ изпратени далечъ напредъ части, да се принуди противника да развърне преждевременно силитъ си и да получимъ възможностъ своевременно — често пжти и странично — да отклонимъ превъзходящата атака на противника. Закжснителнитъ боеве твърде често трѣбва да се водятъ по ешелонно.

104. Независимо отъ воденето на този бой на широкъ фронтъ общоармейската конница трѣбва да бжде въ състояние да се бие нападателно или отбранително и въ тѣсно пространство, отъ дълбочина, срещу единъ противникъ, който е снабденъ съ всички средства за борба. Фронта на конницата въ този случай трѣбва да бжде заетъ съ съответно малко число стрелци; при нужда къмъ тази конница трѣбва да се предава: пехота, колездачи, свързочни части, бойни хвърчащи сили и пр.

105. Главната задача на конницата следъ единъ спечеленъ бой е преследването. Тукъ тя трѣбва да вложи всичкитъ си разполагаеми сили.

106. Всѣки коненъ началникъ, на каквато и да било самостоятелно действующа часть, трѣбва да не изпуска изъ око нито за мигъ противника при преследването и да му причинява възможно най-много пакости.

107. При тактическото преследване често ще бжде целесъобразно, ако конната дивизия не бжде употребена изцѣло но се разкъсва на бригади и полкове, усиленни съ артилерия, на които се възлагатъ специални поржчения и задачи.

108. Преследването съ изпреварване на противника е особено ефикасно. Движейки се по паралелнитъ пжтища,

конницата не трѣбва да се старае да изпревари неприятелскиѣ колони и непрекъснато да ги атакува отъ страни, като ги обстрелва внезапно съ огънь и ги притиска къмъ линията на отстъплението имъ ; тя излиза предъ тѣхъ къмъ тѣснинитѣ, разрушава мостоветѣ и всѣва безпорядкъ въ обозитѣ и парковетѣ. Въ подобни случаи често пжти ще бжде много полезно, ако къмъ конницата се предаватъ и бронирани автомобили.

Преследването съ изпреварване на противника трѣбва да се води безпирно и безъ огледъ за спазване силитѣ на частитѣ ; то трѣбва да се извършва денонощно дори и при изморени коне.

109. При неблагоприятенъ изходъ на сражението конницата има задача да облегчи *отстъплението* на другитѣ родове войски. Въ този случай тя трѣбва да използва напълно своята подвижностъ и често пжти ще се стреми да атакува въ флангъ преследващия противникъ. Въ други случаи пъкъ при неблагоприятенъ изходъ, тя ще се старае да задържи преследващия противникъ на широки ариергардни позиции, използвайки гжнкитѣ на мѣстността, съ целъ да го застави да се развърне. Ако ли общото положение позволява, то тя трѣбва да не дочаква атаката на противника, а да се оттегли и даде една нова съпротива на следующата позиция.

110. Неприятелското движение напредъ трѣбва да се забавя чрезъ разрушаване на мостове, правене пжтищата непроходими, унищожаване на телеграфнитѣ и телефонни съобщения и пр.

111. Когато конницата е на почивка въобще не се охранява чрезъ заемане на предни постове. Достатъчно е да се изпратятъ малки части напредъ и въ страни отъ най-отпредъ стоящитѣ мѣстни пунктове и по пжтищата, водящи къмъ противника, които малки части отъ своя страна разузнаватъ и охраняватъ чрезъ конни патрули. Къмъ тѣхъ при известни обстоятелства се придаватъ колоездачи и картечници. Въ този случай съ полза може да се правятъ барикадирания на известни посоки при почивкитѣ на конницата. Трѣбва да се взематъ мѣрки за противохвърчаща отбрана. Трѣбва при това да се избѣгватъ натрупванията на много части въ населенитѣ мѣста по причина на опасността отъ хвърчащи нападения. Трѣбва сжщо така да се взематъ охранителни мѣрки срещу изненади и въ заднитѣ пунктове, които заема конницата.

112. При почивкитѣ разнитѣ родове войски трѣбва да се разполагатъ размѣсено. Колкото по близко е противника,

толкова по тѣсно пространство трѣбва да се земе за почивка и толкова повече приготовления трѣбва да се направятъ за отблъсване на една внезапна противникова атака.

113. При ношна атака отъ противника, всѣко заето населено мѣсто трѣбва да се отбранява по отдѣлно. За целта трѣбва да бждатъ дадени точни указания.

114. Само въ непосредственна близость до противника мѣрките за охранение трѣбва да почиватъ на сжшитѣ начала, които ржководятъ пехотата при охранението ѝ. Може да се явятъ случаи, щото да се изпратятъ спешени ескадрони въ предни постове, които ескадрони оставятъ конетѣ си назадъ при почиващитѣ части.

115. Конницата може да застане за почивка задъ нѣкой укрепенъ участъкъ отъ мѣстността. Въ случай на неприятелска атака тя най-често трѣбва да задържи известна линия отъ самата мѣстность. Ако ли не трѣбва да се отстъпва никаква часть отъ укрепления участъкъ на противника, за да не бждемъ заставени следуюция день да заемемъ тази часть съ бой, то тогава охранението трѣбва да се постави предъ самия укрепенъ участъкъ на мѣстността.

116. Отдѣлянето на конницата отъ нейнитѣ коне на по голѣми разстояния и за по дълго врѣме може да се допусне само при позиционната война, когато двата ни фланга сж запазени.

III. Разузнаване и охрана

A. Общи начала по разузнаването.

117. Далечното разузнаване се извършва на далечни разстояния. Сведенията получени отъ него съставляватъ базата, върху която Главното Командване трѣбва да изгради решението си. Между другото то трѣбва да установи пренасянията на неприятелскитѣ войски и движенията имъ по желѣзнитѣ и обикновени пѣтища, завзетитѣ аероплани хангари, полскитѣ и дълговременни укрепления на противника, посоката на неприятелското настѣпление, достигнатитѣ отъ противника пунктове, фланговетѣ и заднитѣ ешелони на противника и пр. Тази задача принадлежи на хвърчащитѣ ни сили и на конницата. Всѣки единъ отъ тия два рода войски обаче не може да изпълнява отъ начало до край всѣка една

отъ тия задачи; ето защо тѣ трѣбва да се възлагатъ въ зависимостъ отъ дееспособността на всѣки отъ тѣхъ.

Общармейската конница и хвѣрчащитѣ сили въ качеството си на съвмѣстни изпълнители на далечното разузнаване трѣбва взаимно да се допълватъ. Рѣдко ще имаме възможностъ да проникнемъ съ конницата си дълбоко въ разположението на противника. За това задачата за далечното разузнаване трѣбва да се възлага въ повечето случаи на хвѣрчащитѣ сили. Отъ друга страна само на земното конно разузнаване е възможно да се добере до подробности като: заемане отъ противника на села и гори, разузнаване на мѣстността и пр. Хвѣрчащитѣ сили по известни причини не могатъ да извършватъ подобно разузнаване или пъкъ имъ е твърдѣ трудно.

Единия отъ тия два начина за разузнаване никога не може да замѣсти другия; за това и двата трѣбва винаги взаимно да си подпомагатъ. Често пжти хвѣрчащето разузнаване ще даде базата за посоките, въ които трѣбва да се насочи конното разузнаване.

118. *Близкото разузнаване* служи главно за тактически цели. Резултатитѣ отъ него даватъ на началника база за тактическата постановка на частитѣ му и повече подробности относно обстановката. Такива напримеръ сж: опредѣляне пунктветѣ, които сж достигнали въ дадено време главитѣ на колонитѣ на противника, опредѣляне силата на отдѣлнитѣ колони, пространството, което заема противника, подробности по въздигането на една негова позиция, стоварване войски по желѣзница и пр.

Близкото разузнаване е дѣло преимущественно на хвѣрчащитѣ сили, конницата и колоездачитѣ. Обаче то трѣбва да се извършва и отъ всѣки родѣ войска за своя смѣтка.

119. *Бойното разузнаване* трѣбва да следи за тактическитѣ действия на противника. Къмъ него принадлежи наблюдението за действията на противника по фронта и задъ фронта му, опредѣляне крайнитѣ флангове на сжщия, съсредоточението на артилерията му, мѣсто и движения на резервитѣ му, приждането на подкрепленията и, пр. Особено голѣмо значение има бойното разузнаване на собственитѣ ни флангове. Въ бойното разузнаване участвуватъ всички родове войски.

120. Далечното и близко разузнаване се допиратъ при приближаването до противника, а близкото и бойното разузнаване се допиратъ следъ сблъскването съ него; съобразно съ това се преминава отъ едното къмъ другото разузнаване.

121. Необходимо е да се пестятъ силитѣ при изпращането въ всѣки видѣ разузнаване. За да се дойде до добри

резултати по разузнаването не зависи толкова отъ количеството на изпратенитѣ апарати или разезди, колкото отъ това, че тия органи трѣбва да бждатъ непрекъснато освѣтлявани върху положението и собственитѣ ни намерения и, че тѣмъ трѣбва да се възлагатъ ясни задачи; отъ тия пѣкъ задачи трѣбва да изпжква добре кои сжщественни елементи желаете да знае началника.

122. За да може да се получи връзка помежду различнитѣ разузнавателни органи и командването да си състави ясна представа за положението, необходимо е изпращането на тия органи да става правилно и целесъобразно.

Б. Хвърчаще разузнаване.

123. Способността на аеропланитѣ да преминаватъ въ скоро време голѣми разстояния и да оглеждатъ мѣстността, въ която противника недопуска нашето земно разузнаване, както и възможността за бързо и лично даване заповѣди и пращане донесения прави отъ този родъ войска най-веженъ факторъ на разузнаването. Обаче отъ донесението на авиатора, че не е забелѣзалъ нищо не винаги трѣбва да се заключава, че тамъ гдето е разузнавалъ нѣма противникъ.

Аеропланитѣ сж особено пригодени за далечно стратегическо разузнаване дълбоко въ територията на противника.

124. Хвърчащото разузнаване трѣбва да се извършва отъ ескадритѣ, които сж придадени къмъ всички войскови единици; тѣмъ се възлагатъ всички задачи на артилерийскитѣ и пехотни аероплани; тѣ служатъ сжщо така и за предаване на събранитѣ сведения. Тия ескадри се дѣлятъ на два ешелона: разузнавателенъ и артилерийски.

За да се избѣгне ненуждно разпрѣсване на силитѣ, необходимо е да се разграничаватъ добре задачитѣ на разнитѣ ескадри и районитѣ, които тѣ има да разузнаватъ.

125. Разузнаването на най-далечни разстояния въ противникова територия и следенето за движенията на противника въ голѣми участѣци отъ мѣстността (желѣзопѣтни линии, плавателни рѣки, позиции и пр.) е длъжностъ на общоармейскитѣ разузнавателни и наблюдателни ескадри или на тѣзи на групитѣ армии. Щабоветѣ на армиитѣ трѣбва да ръководятъ своето стратегическо разузнаване, като напълно използватъ района за действие на придаденитѣ имъ аероплани, както предъ фронта на армиитѣ, така и къмъ открититѣ флангове. При армейскитѣ отряди щабоветѣ на корпуси поематъ върху си грижата за тактическото разузнаване на около 60 клм.

предъ фронта. Близкото и бойното разузнаване е задача на дивизиитѣ. При походното движение негова районъ за действие е около единъ преходъ по посоката на движение на дивизията, а въ боя то се извършва надъ самото бойно поле на дивизията. Независимо отъ всичко това общото Главно Командване и щабоветѣ на група армии и на самитѣ армии сж свободни да изпращатъ наблюдателни аероплани въ всички посоки близо около фронта, за да може да си сжставатъ ясна идея за общата картина на обстановката.

126. Задачитѣ за разузнаване се даватъ отъ войсковия началникъ до началника на ескадрата или аеропланния хангаръ. Началника на аеропланния хангаръ опредѣля екипажитѣ на аеропланитѣ и имъ дава нужднитѣ наставления. За тази цель той трѣбва да разполага съ достатъчно време дори и презъ течение на самия бой.

127. Заедно съ започване на военнитѣ действия хвърчащето разузнаване трѣбва да се насочи къмъ неприятелскитѣ желѣзни пѣтища. Увеличаването на желѣзопѣжнитѣ стоварни рампи, устройването на магазинитѣ и гаритѣ и привлечането на подвижни желѣзопѣжни средства сж първитѣ елементи за да можемъ да заключимъ, че противника се намира въ настѣпление. Щомъ като се почне настѣпателното движение на противника, трѣбва непрекъснато, денемъ и нощемъ да наблюдаваме желѣзопѣжната му мрежа. Командването може да си състави въ най-кратко време една ясна картина за неприятелското настѣпление отъ факта, че противника използва известни желѣзопѣжни линии, отъ числото на треноветѣ, редетѣ за следването и бързината на движението имъ презъ денонощието, отъ стоварните гари, отъ заетото за почивка пространство отъ противника, отъ аеропланнитѣ хангари и пр. Аеропланнитѣ снимки, които посочватъ ежедневитѣ промѣни въ разположението на противника въ този случай ще дадатъ много ценни данни. Едновременно съ това тѣ ще послужатъ като основа при опредѣлянето на пунктоветѣ за бомбардировка отъ бойнитѣ хвърчащи сили.

128. Следъ като хвърчащето разузнаване влезе въ съприкосновение съ противника, то трѣбва да опредѣли *посокиитѣ за движение* на сѣщия и *разпредѣлението на силитѣ му*. Това ще се постигне, като се откриятъ пѣтищата, по които става движението на противника, пунктоветѣ, които той заема и неприятелскитѣ аеропланни хангари. Осебено важно е сѣщо така да се опредѣлятъ страничните движения, било по желѣзницитѣ, било по обикновенъ пѣтъ. Трѣбва въ най-скоро време да се фотографиратъ неприятелскитѣ позиции, които се намиратъ въ постройка и да се следи вървежа на работата по тѣхъ. Важно е сѣщо така да се разузнае за

разрушенията на мостове, приготовления за минаване отъ единия брѣгъ на непроходима въ бродъ рѣка на другия, постройка на нови желѣзопѣтни линии и на тилни магазини, аеропланни хангари и пр. Тѣзи данни ще ни дадатъ указания за намеренията на противника.

129. Най-важната задача на хвърчащето разузнаване презъ време на *боятъ*, билъ той нападателенъ или отбранителенъ, е да наблюдава непрекъснато бойното поле.

На артилерията преди всичко трѣбва да се даватъ по възможностъ повече хвърчащи сили, необходими за разузнаване на целитѣ и за ржководене на огъня. По този начинъ ще може да се достигне до едно непрекъснато наблюдение на неприятелската и нашата бойна дейность. За тази цель ще се употребѣятъ *артилерийскитѣ ескадрили*, които влизатъ въ състава на наблюдителнитѣ ескадри. Тѣ трѣбва своевременно да бждатъ дадени въ подчинение на съответнитѣ артилерийски началници. Най-важнитѣ донесения, които трѣбва да се направятъ отъ тия ескадрили сж ония, които даватъ базата на заповѣдитѣ за ржководене на огъня. Отъ тѣхъ трѣбва да се останови: кои неприятелски батареи стрелятъ най-оживено, кои сж новопоявилитѣ се на бойното поле батареи, кои сж важните, но необстреляни цели и пр.

Вънъ отъ това командването трѣбва да се стреми да бжде непрекъснато освѣтлявано посредствомъ разполагаемитѣ хвърчащи сили относително това, което става задъ фронта на противника, — а именно: движение на резервитѣ, размѣстване на частитѣ, събиране на бойни кола и автомобили, преноси отъ тила къмъ фронта и обратно, стоварване на войски и пр. То трѣбва да се старае да си състави обща картина за цѣлото положение при помощта на особени аероплани — наречени *пехотни аероплани* — да се държи въ течение за движението на собствената ни и противникова пехота. На тия аероплани трѣбва да се даде пълна възможность да отличаватъ нашитѣ войски отъ противниковитѣ (платна, вестници, свѣтящи знаци, специални знакове и пр.). Пехотнитѣ аероплани трѣбва да донасятъ сжщо така и за спирането на собствената ни атака, за не заетитѣ неприятелски упорни пунктове, за бойнитѣ пунктове, за неприятелскитѣ контра-атаки и нападения, за неприятелскитѣ повратни нападения, за подготвителнитѣ позиции на противника и пр.

130. Успѣшното изпълнение на задачитѣ по хвърчащето разузнаване зависи въ голѣма степенъ отъ бойната обстановка въ въздуха.

Далечното хвърчаще разузнаване най-често трѣбва да се извършва отъ отдѣлни аероплани, които летятъ на най-голѣми височини и които съзнателно избѣгватъ борбата въ

въздуха. Ако ли това е невъзможно, то тогава се образуват вериги отъ по 2—3 разузнавателни аероплана, които съставляват една достатъчна бойна сила по отношение на малките ловджийски аероплани на противника и иматъ възможностъ да изпълняватъ добре задачата си. Артилерийските аероплани, които трѣбва да останатъ по дълго време въ едно и също пространство, често ще иматъ нужда отъ закрила срещу неприятелските аероплани; за това тѣ трѣбва да бждатъ придружавани отъ разузнавателни аероплани. Когато неприятелското противодействие въ въздуха е голѣмо и ни е необходимо въ дадено време да проникнемъ известно пространство, то едновременно съ разузнавателнитѣ трѣбва да се вкарватъ въ действие и бойни аероплани. Не е практично да се употребяватъ едносъдалищни апарати за съпровождане разузнавателни аероплани.

131. Резултатитѣ отъ хвърчащето разузнаване трѣбва да се известятъ на командването и на частитѣ по най-кжсия и бързъ пжтъ. Само по този начинъ ще може да се използватъ преимуществата на този видъ разузнаване. Това има особено значение при донесенията въ време на боя. Последнитѣ най-често иматъ значение само тогава, когато могатъ да бждатъ непосредствено използвани за огневото действие или удара. Тукъ особено е необходима тѣсна връзка между хвърчащитѣ сили и артилерията. На-важнитѣ сведения трѣбва веднага да се донесятъ на началника по безжичния телеграфъ или по телефона; независимо отъ тѣхъ, известни сведения трѣбва да се напишатъ въ ясна, кратка, но изчерпателна форма. Най-сжщественитѣ данни отъ аеропланнитѣ фотографии трѣбва да бждатъ известни на началника преди окончателното привършване на самитѣ снимки. Често пжти ще бжде отъ голѣма полза самъ хвърчащия наблюдателъ да прави своитѣ донесения на войсковия началникъ.

В. Далечно разузнаване съ помощта на общоармейската конница.

132. Главната задача на общоармейската конница е да осигури стратегическото далечно разузнаване.

Първото условие за успѣшното изпълнение на тази задача е да притежава тактически превесъ върху цѣлото пространство за разузнаване. Ето защо по принципъ тя трѣбва да се старее да намери и бие неприятелската конница. Всѣка конна частъ, до разездъ включително, трѣбва, до колкото задачата ѝ позволява, да се старее да атакува неприятелската конница. Нападателното разузнаване при това има

значение и по отношение прикриването и предпазването ни отъ неприятелското разузнаване. То също така облекчава службата по охраната.

133. Следъ като неприятелската конница бжде бита, най-важното средство за понататъшното разузнаване остава пакъ боя. Отъ този моментъ нататкъ конницата ще се старае да отблъсне или унищожи изпратенитѣ отъ противника предни части, за да може да проникне до главитѣ на колонитѣ му и да разузнае за неговитѣ сили и пр.

134. Широчината на зоната, която се повѣррява за разузнаване на една конна дивизия изобщо не трѣбва да надминава 40—50 клм. Дълбочината на същата зона зависи отъ задачата на разузнаването.

135. Въ тази зона конницата се движи напредъ, като най-често се разчленява на *разезди, разузнавателни ескадрони* и *главни сили на конната дивизия*. По голѣмитѣ подѣления въ това разчленение служатъ на по-малкитѣ като опора и чрезъ своята по голѣма бойна сила имъ даватъ възможностъ да се движатъ напредъ безпрепятствено. Ето защо числото и силата на всѣко разузнавателно подѣление трѣбва да бжде въ пълна пропорция съ величината на частята, която го е изпратила. Въ противенъ случай разузнаването ще бжде безъ опора.

136. Най-важнитѣ фактори на земното разузнаване сж *разузнавателнитѣ ескадрони*. Тѣхната сила е различна въ зависимостъ отъ предполагаемата съпротива на противника и достига отъ единъ ескадронъ до единъ коненъ полкъ.

Споредъ нуждата, къмъ тѣхъ се предаватъ колоездачи, пехота и тѣжки картечници, натоварени на автомобили, отдѣлни орджия съ зарядни кола или цѣли батареи, орджия натоварени на автомобили, бронирани автомобили и леки безжични станции. Предаването на тѣжки картечници и орджия дава възможностъ, между другото да се облекчи движението напредъ и може да заблуди противника относително силата и състава на частята.

137. Зонитѣ, които се повѣрряватъ на разузнавателнитѣ ескадрони трѣбва да съотвѣтствуватъ на пѣтната мрежа. Силата на тия ескадрони вѣнъ отъ широчината на повѣренитѣ имъ зони зависи и отъ сведенията за противника, отъ мѣстността и отъ задачата имъ. Зоната за разузнаване на два ескадрона съ придадени къмъ тѣхъ колоездачи, тежки картечници и орджия не може да бжде значително по широка отъ 15—20 клм.

Може да се явят случаи, при които известни части от зоната за разузнаване да не може да се наблюдават или пък разузнава нето е ограничено само в една посока.

Зависи от обстановката за да се определят кое трѣбва да бѣде най-голямото разстояние между разузнавателните ескадрони и главните сили на конницата; това разстояние понякога може да достигне до нѣколко прехода.

138. Приблизителния път за следване от разузнавателните ескадрони се определя предварително от по-горното началство; при това за всеки ден трѣбва да се дават указания относително линията, до която трѣбва да достигнат разузнавателните разезди. Трѣбва да се избѣгват голѣмите преходи, които се възлагат на разузнавателните ескадрони. Трѣбва при това да се има предъ видъ, че най-трудната фаза от тяхната дейност започва в момента, когато тѣ влезат въ съприкосновение съ противника.

139. Нощно време разузнавателните ескадрони почиват въ пълна бойна готовност. Смяняването на мѣстото за почивка увеличава сигурността на охраната.

140. Разузнавателните ескадрони се разчленяват напредъ въ по дребни части, които иматъ задачи да съдействуват на разузнаването. Най-предните конници, които влизат въ съприкосновение съ противника, сж *разездитѣ*.

Началника на разузнавателните ескадрони трѣбва да държи здраво въ ржцетѣ си своигѣ близки разезди. За да успѣятъ последните въ изпълнението на тяхната работа трѣбва: 1) да имъ се възлагатъ близки обекти за разузнаване; 2) да имъ се даватъ точно ограничени задачи и 3) да се движатъ планомерно отъ обектъ къмъ обектъ.

141. Разездитѣ, които иматъ задача за далечни разстояния (далечни разезди) могатъ само въ изключителни случаи да получатъ ограничени обекти. Тѣ не се нуждаятъ отъ охранение на тила си; тяхните донесения често пъти не минаватъ презъ разузнавателните ескадрони и конната дивизия; при това тѣ не сж длъжни да поддържатъ съприкосновение съ противника въ тяхната зона за действие.

142. Силата на разездитѣ зависи отъ обстановката и задачата имъ. Тѣ трѣбва да бждатъ достатъчно бройни за да могатъ да биятъ неприятелскитѣ разезди, когато ги срещнатъ, и да могатъ да изпращатъ назадъ донесения за виденото и извършеното.

143. За началници на разездитѣ се назначаватъ въ зависимостъ отъ тяхната важностъ офицери, подофицери и конници, които иматъ правиленъ тактически погледи могатъ

бързо да се ориентират на мѣстността. Успѣха на дейността на разезда зависи почти изключително отъ избора на негова началникъ.

144. Разездитѣ трѣбва да се движатъ, колкото се може по-дълго време по пжтищата. Тѣ напредватъ съ скокове отъ единъ наблюдателенъ пунктъ къмъ другъ. При влизане въ съприкосновение съ противника, разезда трѣбва да напустне пжтя и да се старае да хвърли погледъ отъ къмъ страни. За целта често пжти часть отъ хората може да слезатъ отъ конетѣ си, а другата часть отъ разезда да остане назадъ.

145. Презъ нощта разездитѣ трѣбва да си търсятъ подходяще закритие. Тѣ трѣбва да пазятъ съприкосновението съ врага. Трѣбва да се взематъ такива мѣрки за охрана, че въ случай на ненадейно нападение отъ противника, разезда да бжде готовъ за действие. Нощнитѣ движения и смѣняването мѣстата за почивка увеличаватъ твърдѣ много сигурността на охраната.

146. Отъ разездитѣ трѣбва да се изисква само онова, което може да се получи отъ земното разузнаване. Най-често тѣ могатъ да разузнаятъ само дали противника заема известенъ пунктъ или не и да дадатъ известни данни, по които може да се сѣди за силата и състава на противника. Точния съставъ и разпредѣление на силитѣ на противника въ повечето случаи нѣма да може да се разузнае. За това пѣкъ винаги трѣбва да се донесе незабавно за появата главитѣ на неприятелскитѣ колони. Не трѣбва да се пращатъ разезди между колонитѣ на противника, понеже проникването и връщането е трудно и излага разездитѣ на пленяване. Само къмъ единъ външенъ флангъ отъ разположението на противника може да се проникне въ дълбочина и да се разузнава въ тази посока.

147. Разездитѣ правятъ донесенията си до разузнавателнитѣ ескадрони почти изключително при помощта на единъ или нѣколко конника. Свързката между разездитѣ и разузнавателнитѣ ескадрони може да се извършва при помощта на технически средства (телефонъ или телеграфъ) само тогава, когато разузнаването се прекрати и вземе по-скоро характеръ на охрана.

148. Трѣбва да се стремимъ щото *свързката* между разузнавателнитѣ ескадрони и конната дивизия да се осигури при помощта на технически средства. Въ случая най-подходяще средство се явяватъ безжичнитѣ станции, а по-малко подходящи сж телефона и телеграфа. Ако ли тѣзи средства сж неприложими, то конницата устройва свързочни центрове и междинни пунктове или пѣкъ летяща поща.

149. Пунктоветъ за съсредоточаване на донесенията на конната дивизия може да бждатъ общи за нъколко разузнавателни ескадрони. Тъ сж необходими, когато конната дивизия измени взетата първоначално посока за движение.

150. Вързката на конната дивизия и заднитъ части може да се обезпечи само при помощта на технически средства. Тукъ на първо мѣсто се поставя безжичния телеграфъ. а следъ него идатъ телефона, телеграфа, афтомобила и аероплана.

151. Къмъ конната дивизия трѣбва да се предава една лека наблюдателна ескадра. На последната да се даватъ задачи за далечни разстояния, напр. опредѣляне голѣмитъ превози на противника и приближаването му за влизане въ съприкосновение. Последното разузнаване трѣбва да се извършва отъ наблюдателнитъ ескадри, които се изпращатъ отъ Главното командване. Леката наблюдателна ескадра на конната дивизия трѣбва да облекчи задачата на последната и да проникне по-дълбоко въ нейната зона за разузнаване.

152. Трѣбва винаги да се стремимъ да предаваме бронирани автомобили къмъ конната дивизия. Тъ или се изпращатъ съ самостоятелни разузнавателни задачи, или се предаватъ къмъ разузнавателнитъ ескадрони временно за да ги подкрепятъ, или най после се предаватъ къмъ самата дивизия. Вънъ отъ това тѣ служатъ и за свързка между разузнавателнитъ ескадрони и конната дивизия.

153. Колкото е по-тѣсно съприкосновението съ противника, толкова повече разузнавателнитъ ескадрони губятъ значението си. Когато за тѣхъ нѣма вече никакво мѣсто предъ фронта на конната дивизия и когато нѣма никаква възможность да бждатъ употребени къмъ открититъ флангове на противника, тогава тѣ трѣбва да се прибератъ къмъ дивизията. Тѣхната дотогавашна задача ще бжде изпълнявана отъ близкото разузнаване на коннитъ бригади и полкове.

Г. Разузнаване отъ придадената къмъ войсковите части конница (дивизионна конница).

154. Главната задача на придадената къмъ частитъ конница е *близкото разузнаване*, отъ което тя не може да се освободи дори и тогава, когато предъ нея се намира общоармейската конница. Тамъ, гдето нѣма общоармейска конница предъ фронта ни, придадената къмъ частитъ конница трѣбва

да получи задача и за далечното разузнаване. Това разузнаване тя ще извърши под формата на разузнавателни ескадрони.

155. Задачата за близкото разузнаване се дава от войсковия началник. Начина за изпълнението на тази задача се определя от конния началник. Във повечето случаи лично той трябва да се грижи за изпращане на разездите. Ако ли войсковия началник се нагърби с тази задача, то във такъв случай той трябва да съобщи на конния началник поръженията, които им е възложил. Конния началник трябва също така да бъде осветлен върху близкото разузнаване, което се извършва и от другите родове войски. Този начин на действие ще позволи, щото, без особена необходимост, да се не пръскат силите за достигане на едни и същи цели.

Когато конния началник не е получил подобни указания или пък неочаквано попадне във една нова обстановка, тогава той ръководи разузнаването самостоятелно в духа на общите разпореждания на войсковия началник.

156. Щом като успеем да влезем въ съприкосновение съ противника, всички началствующи лица на конни части трябва да следят за поддържането му, както денемъ, така и нощемъ.

157. Слабото количество на придадената към частите конница налага да се спестяват хората при изпращането на разезди. Тази конница трябва винаги да си запазва поне една малка бойна сила. Ето защо може да стане необходимо към нея да се предадат подвижни пехотни и колоездачни части и тежки картечници, натоварени на автомобили, орджия и бронирани камиони и пр. Засилването е особено нужно, когато войсковата конница—вън от близкото разузнаване—е получила и тактически поръчения, като: заемане и запазване на дефилета, задържане известни участъци от мѣстността и пр. или пък ней е повѣрено също така и далечното разузнаване.

158. Разпорежданията за близкото разузнаване трябва често пъти да се дават от седлото и съ оглед на противоречиви сведения за противника. При все това тѣ трябва да бъдат изчерпателни и ясни, за да може началника да узнае онова, до което иска да се добере.

159. Войсковия началник трябва винаги да има предвид, че изпълнението на близкото разузнаване изисква време и че само това разузнаване не е въ състояние да предпази частта му от изненади.

Независимо отъ близкото разузнаване всѣка войскова часть трѣбва да има и *близко охранение*.

160. Понеже разузнавателнитѣ органи трѣбва да отидатъ до самия противникъ и сж подвижни, а охранителнитѣ, напротивъ, трѣбва да останатъ въ едно точно съотношение по мѣстоположението си съ самата часть, която охраняватъ, — то само въ изключителни случаи може да бжде възможно задачитѣ за близкото разузнаване и ония за близкото охранение да се изпълняватъ отъ една и сжца разседна вълна. Ето защо трѣбва ясно да се отдѣлятъ разузнавателнитѣ отъ охранителнитѣ разезди.

Въ близкото охранение на дивизията взематъ участие всички родове войски. Войсковата конница може да поеме само охранението на една най-важна посока напр. при походно движение предъ частъта, а въ боя къмъ нѣкой откритъ флангъ.

161. Въ известни случаи, за да може да се получаватъ бързо сведенията, се препоръчва да се опредѣля на разездитѣ да изпращатъ донесенията си на заблаговременно посочени мѣста.

162. Близкото разузнаване е винаги свързано съ разузнаването на мѣстността. Заедно съ наблюдението на противника, то не трѣбва да изпуска изъ очи състоянието на пжтищата, мостоветѣ, проходимостъта на мѣстността и добритѣ наблюдателни пунктове и винаги, когато се правятъ донесения, трѣбва да се даватъ сведения и по тѣхъ.

Д. Бойно разузнаване отъ конницата.

163. *Бойното разузнаване* при помощъта на конницата става по заповѣдь отъ войсковия началникъ. Обаче конния началникъ е длъженъ да изпълнява самостоятелно този видъ разузнаване и тогава, когато не е получилъ заповѣдь отъ войсковия началникъ. По принципъ бойното разузнаване трѣбва да се извършва отъ всѣка конна часть въ зоната ѝ за бойни действия. Когато нѣкой отъ фланговетѣ на частъта е откритъ, то бойното разузнаване трѣбва да се извършва и къмъ този флангъ.

164. Бойното разузнаване се състои отъ непрекъснато наблюдаване на противника преди боя, презъ време на боя и следъ боя. То едновременно служи и за охрана и се изпълнява отъ *бойнитѣ разезди*.

165. До колкото е възможно, то трѣбва да се извършва отъ конь, а когато се навлезе въ зоната на неприятелския огънь и вече е невъзможно да си служимъ съ коня, то разузнаването продължава пешкомъ.

166. Предъ фронта бойното разузнаване е възможно само до началото на огневия бой. По фланговетѣ то трѣбва да се простира толкова напредъ, щото да може своевременно да се открива появата на противника и да се донесе за това на началника.

Всѣки боенъ разездъ трѣбва да прави донесенията си за виденото по най-бързия възможенъ начинъ до всѣка войскава часть, която се намира близко до него, безъ да държи смѣтка да ли е подчиненъ на тая часть или не.

Е. Разузнаване отъ другитѣ родове войски.

167. Независимо отъ хвърчащитѣ сили и конницата, *всички останали родове войски* трѣбва да взематъ най-оживено участие въ разузнаването; резултата отъ тѣхната дейностъ ще даде възможностъ да си съставимъ пълна картина за атаката или отбраната, която ни предстои.

Колкото частъта разполага съ по-ограничено количество хвърчащи сили и конница, толкова е по необходимо другитѣ родове войски сами да разузнаватъ, като разпореждатъ за своевременно заемане на известни добри наблюдателни пунктове и като следятъ за всичко къмъ страната на противника.

Колоездачнитѣ части, предадени къмъ пехотата, благодарение на тѣхната подвижностъ и бързина, сж особено добре пригодени за решаване на задачи по разузнаването и сж въ положение да допълнятъ, а дори и да заменятъ конницата при разузнаването.

Тамъ, гдето действието на неприятелския огънь или пъкъ прѣсечената мѣстностъ стѣснява действието на конницата, разузнаването трѣбва да се извършва при помощъта на *пехотнитѣ патрули*.

Пехотата трѣбва да подготви атаката си, като изпрати предъ себе си една разузнавателна завеса, въ която влизатъ и помощнитѣ оржжия (леки и тѣжки картечници, минохвъргачки и пехотни батареи). За да може да бжде извършено успѣшно това фронтално разузнаване, ще трѣбва да се води бой съ противника. Ето защо къмъ тия разузнавателни части твърдѣ често ще трѣбва да се предаватъ леки картечници.

При приближаването къмъ укрепени позиции, тѣснини, засилени бойни участъци, непроходими рѣки и пр. необходимо е да се разузнаятъ техническитѣ съоръжения на противника (препятствия, упорни пунктове, пжтища за приближаване,

мѣста на мостове и пр.). Често пжти тия разузнавания ще може да се извършват само нощемъ. Обаче тѣ трѣбва да се предприематъ въ такова време, че разузнавачитѣ да иматъ възможность да се ориентиратъ върху самата мѣстность още презъ деньтъ. Тия разузнавания сж дѣло особено на *пионернитѣ части* и на пехотата.

Разузнаването на противника, разузнаването за изборъ на собственъ наблюдателенъ пунктъ и собствена позиция — съставлява една отъ съществениитѣ задачи на артилерийския началникъ. За достигане на тая цель се изпращатъ и артилерийски разезди (обикновенно артилерийски офицерски разезди). Понѣкога ще бжде добре това разузнаване да се извършва и отъ конницата. Независимо отъ това, за разузнаване на целитѣ ще си послужимъ и съ наблюдателнитѣ пунктове отъ привързанитѣ балони, свѣтлоизмѣрвачнитѣ, звукоизмѣрвачнитѣ и измѣрвачнитѣ части. Сжщо така прислушвача на посокитѣ може да даде добри сведения.

Привързанитѣ балони сж особено полезни за близкото и бойното разузнаване. Телефонната връзка на наблюдателя съ началника на войсковата часть и на артилерията, а отъ тамъ и съ стрелящитѣ батареи е извънредно полезна, понеже дава възможность да се разменяватъ мислитѣ незабавно и да се действува незабавно.

Свързочнитѣ части следятъ по изработенъ планъ за неприятелскитѣ земни и въздушни свѣрзки. Посредствомъ тѣхъ главното командване трѣбва да получи най-дестовѣрни сведения за разчленението силитѣ на противника.

168. Често пжти задачата на разузнаването ще може да бжде постигната само чрезъ атака отъ по силни части снабдени съ артилерия.

Ж. Охрана на марша.

169. Когато една войскова часть се намира въ походно движение, тя, независимо отъ разузнаването си, трѣбва да се охранява и чрезъ разчленението на походната си колона.

170. Войсковата конница трѣбва да бжде употребена за непосредствена охрана на движещата се войскова часть. Ето защо часть отъ нея трѣбва да се даде въ разпореждане на началника на авангарда даже и въ случаитѣ, когато тя е изпратена напредъ. Тази конница образува *коненъ членъ отряда*, който се движи предъ пехотния членъ отрядъ; остатъка отъ тази конница трѣбва да се употребѣи за непосредствено близко разузнаване. Сжщо така началника на плав-

нитѣ сили трѣбва да разполага съ нѣколко конника, които преди всичко ще осигурятъ фланговетѣ на колоната.

Общия началникъ трѣбва да държи назадъ въ свое разпореждане една малка частъ отъ войсковата конница, било за изпращане на допълнителни разезди, било за специално охранение въ нѣкоя посока, било най после за предаване къмъ частъ отъ главнитѣ сили, която би трѣбвало да да излезе отъ пѣтя за следване и да се насочи въ нѣкоя друга посока.

Когато началника на войсковата конница е подчиненъ на началника на авангарда, последния трѣбва да му даде нуждитѣ заповѣди за разузнаване и охрана въ зависимостъ отъ разпорежданията на общия началникъ.

171. Когато разполагаме съ *по-голяма конна частъ*, тогава независимо отъ задачата по разузнаването и охраната ней може да се възлагатъ и други задачи. Такива могатъ да бждатъ следнитѣ: предварително заемане на подлежащи важни пунктове по пѣтя на движението, на желѣзопѣтни вжзлии на искусствени съоразения, оглеждане на голѣми гори, които ще преминава колоната, охрана или задържане за насъ на известни тѣснини или участъци отъ мѣстността и пр. Тукъ може да се яви нужда да се предава къмъ конницата артилерия, пехота и пионерни части на кола или автомобили, картечни части на камиони и колоездачи.

172. *Авангарда* трѣбва да осигури непрекъснатостта въ движението на походната колона; той трѣбва да отстранява малкитѣ неприятелски съпротиви, да предпазва главнитѣ сили отъ изненади и при среща съ силенъ противникъ да осигурява нуждното време и пространство за развърщане на отряда въ боенъ редъ.

Ако ли предстои среща съ противника, то началника на отряда по правило отива при началника на авангарда за да може своевременно да се погрижи за единството на боятъ и да разузнае за мѣстността.

173. *Силата и състава на авангарда* зависятъ отъ състава на цѣлия отрядъ, отъ обстановката, целта на марша и отъ самата мѣстность. Обаче, както въ всички случаи, при които става въпросъ за силитѣ, и тукъ трѣбва да се ограничимъ върху най-необходимото. Състава на пехотата обикновено ще бжде отъ една трета до една шеста частъ отъ цѣлата пехота въ отряда. По правило къмъ авангарда се предаватъ колоездачни и минохвъргачни части, лека артилерия, леки огнестрелни колони и пионерни войски. Често пѣти ще бжде полезно да се предаватъ сжщо така и леки бойни кола и бронирани автомобили, тежка артилерия и батарейни колони — преди всичко орждия съ полегата траектория — свързочни

части и частъ отъ санитарната рота. Когато по пътя на движението има непроходима въ бродъ рѣка, тогава къмъ авангарда се предава мостовата колона (мостовия паркъ) или частъ отъ нея.

Предаването на шосейни бронирани автомобили къмъ авангарда може да се препоръча само тогава, когато се касае да се достигнатъ и заематъ известни мѣстни предмѣти въ най-скоро време.

174. По правило, разчленението на авангарда се прави отъ началника на сжщия.

Най-често авангарда изпраща напредъ единъ *преденъ отрядъ* който се праща на такова разстояние отъ главнитѣ сили на авангарда, щото последния при появата на противника да може да разполага съ нуждното време за развърщането си въ боенъ редъ. Въ много случаи ще бжде целесъобразно да се предаватъ по нѣколко орждия къмъ състава на предния отрядъ.

По правило на 400—500 м. предъ предния отрядъ се движи *челния отрядъ*, който пъкъ отъ своя страна изпраща напредъ единъ офицеръ и едно две стрелкови или леко-картечни отдѣления като *най-предна пехотна частъ* съ брониранъ автомобилъ. Предния отрядъ трѣбва самъ да се грижи за охраната на своитѣ флангове.

175. Разстоянието между *главнитѣ сили на отряда* и тия на авангарда трѣбва да бжде такова, че при завързване бой отъ авангарда, главнитѣ сили да не биватъ въвлечени веднага въ борбата, а общия началникъ да може да разполага съ свобода за вземане решението си. Отъ друга страна авангарда трѣбва да може своевременно да бжде подкрепенъ отъ главнитѣ сили. Ето защо при малкъ съставъ на авангарда разстоянието е по малко. Това може да се изиска сжщо така и при движение по силно пресѣчена мѣстность.

176. И главнитѣ сили трѣбва сами да се грижатъ за охрана на фланговетѣ си, особено ако мѣстностьта е пресечена и ако противника е близо. Началника на главнитѣ сили дава нужнитѣ заповеди за охраната чрезъ пехотни части, колоездачи или бронирани автомобили, които се движатъ по пътищата находящи се паралелно на тоя на главнитѣ сили. Пехотата въ този случай трѣбва да излезе на известно разстояние напредъ, тъй като страничното охранение обикновено трѣбва да изминава по дълги разстояния и се движи по по-лоши пътища отколкото главнитѣ сили на отряда; при това, разузнаването на зданията и населенитѣ мѣста, горитѣ и пр. ще го принуди да се спира отъ време на време. Пътищата, които се опредѣлятъ за бронирани автомобили трѣбват да бждатъ добри.

При особени случаи авангарда или главнитѣ сили трѣбва да отдѣлят *флангардѣ*.

Силата и състава на флангарда зависи отъ степенѣта на угрозата и отъ мѣстността. Необходимостѣта отъ странично разузнаване и отъ бърза свързка изисква да се предава къмъ флангарда конница и бронирани автомобили. Флангарда се разчленява подобно на авангарда. Той или се движи едновременно съ колоната, която охранява, или пъкъ заема известна подходяща позиция въ страни и напредъ и тамъ чака до като главнитѣ сили отминатъ, следъ което се присъединява къмъ тѣхъ.

Ако ли настѣпателния маршъ се превърне въ фланговъ, то може да бжде за предпочитане авангарда да бжде употребенъ като флангарда, а отъ главнитѣ сили да се отдѣли новъ авангардъ.

177. При неуяснена обстановка често пжти ще бжде добре да се изпращатъ напредъ отъ състава на главнитѣ сили картечни взводове и артилерия, които да заематъ известна частъ отъ мѣстността и да бждатъ готови да подкрепятъ авангарда до момента, когато той мине на другата страна на тази частъ отъ мѣстността.

Подобенъ начинъ за действие съ изпращане на тежки картечници и артилерия може да се практикува сжщо така и при преминаване презъ градове, голѣми села и лесове.

По правило винаги трѣбва да се постѣпва по сжщия начинъ, щомъ като е възможно среща съ противника. Грѣшка на командването ще бжде, ако движещата се напредъ въ походния редъ пехота се остави безъ огневата подкрепа на артилерията ни.

178. *Ариергарда* има назначение да предпазва отстѣпвающитѣ войски отъ обезпокояванията на противника и отъ атакитѣ му. Той не трѣбва да разчита на подкрепа отъ главнитѣ сили. Силата, състава и отстоянието на ариергарда зависятъ именно отъ тѣзи условия.

Ариергарда най-често ще се състои отъ различни пехотни части, които сж заемали широкъ фронтъ при скжсване на съприкосновението съ противника. Ето защо трѣбва да се взематъ всички възможни мѣрки за да се възстанови въ най-скоро време нуждното разчленение.

По правило къмъ ариергарда се предава по-вече лека артилерия; при това той винаги трѣбва да разполага съ конница за разузнаване. Целесъобразно е сжщо така къмъ него да се предаватъ специални картечни роты, колоездачи и бронирани автомобили. Въ зависимостъ отъ разрушенията, които подлежи да извърши ариергарда, къмъ него може да се предадатъ и пионерни части. Силата и състава на последнитѣ зависи отъ величината и естеството на тѣзи разрушения.

Когато главнитѣ сили сж продължавали да се биятъ и подлежи да се оттеглятъ, то ариергарда трѣбва да имъ даде възможность да сторятъ това спокойно и въ редъ, като продължава самъ борбата и като дори въ известни случаи се пожертвува, за да изпълни до край тази си задача.

Ариергарда трѣбва да се движи съ скокове отъ единъ обектъ къмъ други.

Ако ли въ даденъ моментъ противника не заставлява ариергарда да се движи въ боенъ редъ, то той преминава въ походна колона.

При походния редъ ариергарда се дѣли на: *главни сили, заденъ отрядъ и придадена конница*. Неговитѣ разузнавателни органи трѣбва да бждатъ въ непосредственно съприкосновение съ противника. За тази цель задния отрядъ отъ своя страна отдѣля *тилна частъ* и *най-задна пехотна частъ*, а въ зависимостъ отъ обстановката може да се изпрати сжщо така и *най-задна конна частъ*.

179. *Частитѣ отъ противохвърчащата отбрана* презъ време на настѣпателното, отстъпателното и фланговото движение иматъ задача да охраняватъ отъ въздушно нападение цѣлата походна колона. Тѣ се движатъ съ скокове, като по възможность използватъ страничнитѣ пжтища и минаватъ отъ една позиция къмъ друга. Когато има опасность отъ хвърчаще нападение, тѣ не влизатъ въ разчленението на походната колона.

Вънъ отъ тѣзи мѣрки за противохвърчаща отбрана трѣбва сжщо така да се взематъ и следнитѣ: разкъсване на голѣмитѣ походни колони въ малки такива, движение въ страни отъ пжтища и нощни и походни движения. Нашитѣ ловджийски ескадри трѣбва да нападатъ неприятелскитѣ аероплани за да не ги допускатъ да застрашаватъ походния ни редъ.

3. Предни постове.

180. Когато нашитѣ войски почиватъ, тѣ трѣбва да се охраняватъ съ *предни постове*. Задачата на преднитѣ постове е да разузнаватъ, да предпазятъ частитѣ ни отъ изненада, да имъ дадатъ време за да се приготвятъ за бой при поява на противника и да не допускатъ последния да събира сведения за насъ.

181. Понеже обстановката се мени до безконечность, то за това относително преднитѣ постове могатъ да се дадатъ само общи отправни точки и начала, които треба да не съдържатъ въ себе си никаква схема. За преднитѣ постове не

трѣбва да се опредѣлятъ повече сили, отколкото сж безусловно необходимии. Вида и силата на преднитѣ постове зависятъ отъ обстановката и мѣстността.

182. Когато се намираме далечъ отъ противника достатъчно е охранението да обезпечавя само заетия пунктъ.

За да се получи по добра охрана трѣбва да се изпратятъ части за почивка предъ главнитѣ сили, а тия части отъ своя страна да изпратятъ предъ себе си още по малки подѣления. При това, особено благоприятно е, когато отдѣлнитѣ части застанатъ до нѣкои мѣстни предмети, които лесно може да се преградятъ или отбраняватъ.

Между този начинъ за охрана презъ време на почивка, който почива върху целесъобразно разчленение на частитѣ и разчленението на преднитѣ постове има множество разнообразни случаи и вариации за обезпечаване на охранението.

Когато се намираме близко до противника *преднитѣ постове трѣбва да се разчленяватъ въ дълбочина*, споредъ обстановката и мѣстността. И тукъ обаче трѣбва да се избѣгва схематическия начинъ за действие.

Ако ли съприкосновението съ противника е тъй тѣсно, че се налага да бждемъ въ бойна готовность, то за разположението и разчленението на преднитѣ постове трѣбва да се ржководимъ изключително отъ бойнитѣ изисквания. Въ този случай намирацитѣ се една до друга части трѣбва да охраняватъ една обща линия, която ще имъ се посочи.

Ако ли вечерята боя е само прекратенъ и ще продължи на следния день, то частитѣ трѣбва да почиватъ на бойнитѣ имъ мѣста. Въ този случай най-често охранението се състои отъ малки части, чиито постове и патрули излизатъ, колкото се може по близко до самия пртивникъ (*Бойни предни постове*).

При позиционната война бойнитѣ предни постове се разчленяватъ въ зависимостъ отъ разстоянието до противника. Прислушвачнитѣ постове (секретитѣ) трѣбва да охраняватъ искусствениѣ препятствия.

183. Въ всѣки случай трѣбва предпочително да се взематъ мѣрки за охрана на пжтищата идящи отъ къмъ противника. Обаче трѣбва да се заематъ и такива пунктове, отъ които може да се наблюдава добре къмъ противника, или които биха позволили на последния да наблюдава къмъ насъ. Открититѣ или незащитени флангове трѣбва да бждатъ отдрѣпнати назадъ или пкъ да се запазятъ посредствомъ специални охранителни части.

Ако ли може да се разчита на внезапно нападение съ бойни кола, то за целта трѣбва да се взиматъ специални мѣрки (изборъ на разположението за почивка задъ едно

препятствие, поставяне отдълни батареи на позиция, разрушаване на пжтищата, приготовления за изваждане отъ строя на бойнитъ кола на противника и пр.).

184. При преминаване отъ движение къмъ почивка началника на авангарда или ариергарда трѣбва да получи указания за охранението. Тѣзи указания трѣбва да посочватъ задачитъ за разузнаване и границитъ на охраняемото пространство. При голѣмитъ отряди въ тѣхъ трѣбва да се посочи сжщо така и мѣстото на главнитъ охранителни сили, а при по-малкитъ да се опредѣли мѣстото и състава на резерва на преднитъ постове. Въ тѣзи сжщитъ указания трѣбва да се упомене при неприятелска атака авангарда трѣбва ли да отстѣпи съ бой къмъ главнитъ сили и да даде време на последнитъ за да се приготвятъ или пъкъ трѣбва да заеме известна позиция, която да задържи въ случай на атака отъ противника. По правило винаги трѣбва да се посочи най-предната линия на охранението.

185. Началника на авангарда или ариергарда назначава началника на преднитъ постове и частитъ, които влизатъ въ състава имъ. Бойната готовность, протяжението или самата мѣстность може да заставятъ началника на авангарда или ариергарда да опредѣли нѣколко участъка на предни постове, които да си иматъ свои началници по отдѣлно. Важнитъ пжтища и мѣстни предмети не трѣбва да се опредѣлятъ за граници на участъцитъ.

186. Силата и състава на преднитъ постове зависятъ отъ разстоянието до противника, отъ начина за дѣйствие на последния, отъ собственитъ ни сили, отъ мѣстността и отъ понататашнитъ ни намѣрения.

По правило къмъ преднитъ постове трѣбва да се придава и артилерия, особено ако се очаква, че противника ще атакува. Артилерията отъ преднитъ постове трѣбва да бже винаги готова за стрелба и особено презъ нощъта. Конницата пъкъ взема върху себе си дневната охрана и дневното разузнаване къмъ противника. Съ настѣпване на тъмнината нейната маса, която се е намирала близко до протавника, трѣбва да се оттегли назадъ.

Следъ боя преднитъ постове по възможность трѣбва да се заематъ отъ прѣсни части. Противно на това, следъ извършване известно походно движение, авангарда или ариергарда, ако не е дадена друга заповѣдъ, трѣбва да вземе върху си задачата да охранява главнитъ сили и да постави преднитъ постове. Въ този случай авангарда или ариергарда се дѣли на две части: *главни охранителни сили и предни постове.*

187. Съобразно съ указанията отъ общия началникъ, началника на авангарда трѣбва да опредѣли мѣстото за гла-

вната съпротива на преднитѣ постове, въ свръзка съ действията на съседнитѣ части.

Ако ли преднитѣ постове трѣбва да водятъ бой само за печелене време, то тѣ трѣбва да изпълняватъ тази си задача постепенно, като отстъпватъ въ посоката, която имъ е дадена отъ началника на авангарда.

188. *Началника на преднитѣ постове* трѣбва да даде заповѣдитѣ си въ възможно най-скоро време. Най-сжществено условие въ случая е: най-важнитѣ мѣрки да бждатъ взети въ най-скоро време. Къмъ тѣхъ принадлежатъ преди всичко следнитѣ: заемане на наблюдателнитѣ и упорнитѣ пунктове, заемане на важнитѣ пжтища, вземане нужднитѣ мѣрки отъ артилерията за вкарването ѝ въ действие въ всѣко време (наблюдение, преграденъ огънь и пр.), мѣрки за укрепяване и подготовка за барикадиране известни посоки и пр. На основание на полученитѣ отъ по-горното началство указания началника на преднитѣ постове опредѣля най-предната охранителна линия, разпредѣлението на частитѣ върху главната съпротивителна позиция, степенята на готовность, начина за почивка, противовъздушната отбрана и мѣрките за охрана на резерва на преднитѣ постове.

Трѣбва да се избѣгва предаването къмъ преднитѣ постове на голѣми конни части. Въ случай, че общия началникъ или тоя на авангарда не сж заповѣдали непосредствено на конния началникъ какъ да осигури разузнаването, то това ще трѣбва да стори началника на преднитѣ постове. Понеже състава на войсковата конница е малъкъ, то по възможность тя трѣбва да се употреби изключително за разузнаване и само въ крайни случаи може да бжде използувана за охранителната служба съ заемане на постове.

Началника на преднитѣ постове, следъ като разузнае на самото мѣсто обстановката, трѣбва да направи своитѣ допълнителни распорѣждания. Той е отговоренъ за разположението на всички части отъ преднитѣ постове и трѣбва да уреди свръзката въ самитѣ постове назадъ и съ съседнитѣ части. Когато се намираме въ съприкосновение съ противика, трѣбва да се взематъ особени мѣрки за запазване отъ газове. Газовитѣ маски трѣбва да бждатъ готови за поставяне. Трѣбва сжщо така да се дадатъ указания за спиране по пжтищата на бойнитѣ и други бронирани кола на противника и за изкарването имъ отъ строя.

Началника на преднитѣ постове застава на такова мѣсто, че да може да следи непрекъснато за изпълнението на службата по преднитѣ постове и да получава по най-бързъ начинъ донесенията отъ различнитѣ елементи. Неговото мѣсто трѣбва да се намира лесно; сигналиститѣ, колоездачитѣ, свѣрзкитѣ и конницитѣ трѣбва да бждатъ близо около него.

Телефонната връзка съ главнитѣ охранителни сили или главнитѣ сили на отряда, тази съ резерва на преднитѣ постове и главнитѣ караули, а сжщо така и оная съ артилерията трѣбва да бждатѣ устроени въ най-кратко време.

189. Преднитѣ постове могатѣ да изпратятѣ предѣ резерва си, който по правило застава на пжтя за следване, *главни караули, застави и постове.*

190. Заемането на предните постове трѣбва да стане незабелязано. Трѣбва да се взематѣ мѣрки сжщо така противѣ въздушното наблюдение на противника.

Незабавно трѣбва да се устроятѣ надеждни свѣрзки между всичкитѣ части на преднитѣ постове.

191. Началницитѣ на всички подѣления отѣ преднитѣ постове трѣбва да донесатѣ въ най-скоро време писменно на своитѣ по-горни началници за разположението си, като го посочатѣ на скица и като изложатѣ взетитѣ отѣ тѣх мѣрки за разузнаване и охрана. Тѣ трѣбва незабавно да влезатѣ въ връзка съ своитѣ съседни части, която връзка трѣбва да подѣржатѣ презѣ всичкото време. Тѣ опредѣлятѣ начина за почивка и формата на облеклото на подчиненитѣ си.

192. Най-доброто охранение се състои отѣ неуморно извѣршвано близко разузнаване и наблюдение, за което трѣбва да се използватѣ сжщо така и заднитѣ добри наблюдателни пунктове. Трѣбва да се взематѣ мѣрки, щото всички важни донесения отѣ разузнаването и наблюденията да се довеждатѣ най-скоро до знание на началницитѣ и съседнитѣ части.

193. Смѣняванията трѣбва да ставатѣ незабелязано. Всички важни сведения и данни трѣбва да се съобщатѣ на новия началникѣ, който има право да освободи смѣняемата частѣ само тогава, когато е напълно освѣтленѣ за положението.

194. Всички сгжстени части се охраняватѣ съ постове, находящи се предѣ пушкитѣ на хората. Тѣхното число е различно споредѣ нуждата. Тѣ, както заставитѣ и другитѣ постове, не отдаватѣ никому честь.

195. Преднитѣ постове трѣбва да бждатѣ напълно готови да отблъснатѣ всѣка атака отѣ страна на противника. Тѣ трѣбва да сж готови да жертвуватѣ всичко само, да прикриятѣ отзадѣ находящитѣ се войски.

Г л а в н и к а р а у л и .

196. Главнитѣ караули сж най-сжщественнитѣ фактори за охранението. Тѣхното число и мѣстоположение зависи отъ обстановката.

Началника на главния караулъ трѣбва да се ориентира въ най-скоро време на самата мѣстностъ и да опредѣли мѣрките за разузнаване и охрана. Той си прави съображения относително начина за действие въ случай на нападение отъ страна на противника денемъ или нощемъ. Въ зависимостъ отъ това, той трѣбва да опредѣли бойната готовностъ (почивка задъ закрития, мѣрки противъ въздушното разузнаване на противника, разтавяне на палатки, мѣрки противъ газово нападение и пр.) и да заповѣда за нуждното укрепяване на мѣстността и правене на пжтищата непроходими. На пжтищата, по които е вѣроятно да настѣпни противника, трѣбва да се поставятъ на позиция картечници, леки минохвѣргачки и отдѣлни орждия.

Главнитѣ караули се означаватъ съ номера на ротата (Главенъ караулъ $\frac{3}{9}$ = главенъ караулъ съставенъ отъ 3-а рота 9-й полкъ).

З а с т а в и .

197. Най-често пжти главнитѣ караули трѣбва да се охраняватъ при помощта на *застави*, които се намиратъ предъ тѣхъ. Силата на заставитѣ зависи отъ задачата имъ, отъ значението на пунктоветѣ, гдето се намиратъ, и отъ близостта до противника. Тя достига отъ пехотенъ взводъ до пехотно отдѣление.

Заставитѣ образуватъ покрепа на изпратенитѣ отъ тѣхъ постове и трѣбва да се намиратъ на важни мѣстни пунктове съ възможность добъръ обстрелъ (мостове, тѣснини, на фланговетѣ на села и гори, врѣзани пжтища и пр.) Тѣ трѣбва да бждатъ запазени отъ неприятелското въздушно и земно наблюдение. Често пжти ще бжде целесъобразно заставитѣ да се снабдяватъ съ тежки картечници. Въ особени случаи къмъ тѣхъ може да се предаватъ сжщо така и леки минохвѣргачки и орждия. Важнитѣ застави трѣбва да бждатъ подъ командата на офицеръ.

Заставитѣ се охраняватъ посредствомъ *подофицерски или двойни постове* и отъ *патраули*. При открита мѣстностъ и денемъ често пжти ще си служатъ съ малко и редки постове, поставени на пунктоветѣ съ добъръ обзоръ. Нощно време обикновено трѣбва да се поставя по гжста верига отъ постове. Въ всѣки случай, обаче, по рѣдко ще се слу-

чва да поставяме една затворена верига отъ постове, отколкото да заемаме идящитъ отъ къмъ противника пжтища, както и по важнитъ пжтища, а останалото пространство да наблюдаваме при помощта на патраулитъ.

Двойнитъ постове изобщо не трѣбва да се намиратъ на повече отъ 500 метра отъ заставитъ си. При подофицерскитъ постове това разстояние може да бжде и по голѣмо.

Началника на заставата трѣбва да застане на лично мѣсто, за да може лесно да се намѣрва. Когато обикаля постоветъ, той трѣбва да си назначи замѣстникъ. Следъ смрачаване той трѣбва да се намира въ заставата си.

Заставитъ носятъ поредни нумера въ състава на главния караулъ и номерацията имъ почва отъ дѣсно на лѣво.

Постоветъ на всѣка застава, безъ да се обрѣща внимани дали сж двойни или подофицерски, носятъ сжщо така поредни номера тоже отъ дѣсно на лѣво.

Пехотни постове.

198. Постоветъ винаги се състоятъ отъ *двама часови* (двойни постове). На важнитъ пунктове (пжтища, командни висоти и пр.) и при по-голѣмо отдалечение отъ заставата, желателно е остатъка отъ отдѣлението да бжде непосредствено близо до часовитъ за да може да ги подкрепва при нужда и за смѣняване (*подофицерски постове*). Къмъ важнитъ постове трѣбва да се предаватъ леки картечници.

Постоветъ трѣбва да иматъ добъръ обзоръ и сжщевременно да бждатъ запазени отъ погледитъ на противника, което при нужда трѣбва да се постигне при помощта на маскировката. Има голѣмо преимущество да се избиратъ за постоветъ високи пунктове (дървета, кжщи, камбанарии, купи отъ слама или сѣно и др. подобни). Тѣ даватъ възможность да се наблюдава и слуша добре. Постоветъ трѣбва да бждатъ снабдени съ бинокли. Когато се намираме близо до противника и при настѣпването на нощта целесъобразно е да се смѣнява мѣстото на постоветъ, за да не се излагатъ на внезапни нападения. Хората отъ единъ постъ трѣбва да наблюдаватъ всички едновременно и да се намиратъ тѣй близо единъ до другъ, щото да могатъ лесно да се сношаватъ.

Часовитъ отъ поста трѣбва да получатъ заповѣдъ за начина, по който ще застанатъ прави или залегнали. Най-често тѣ трѣбва да бждатъ окопани. Освенъ когато е дадено изрично разрешение, хората отъ поста не трѣбва да пушатъ. Тѣ не трѣбва да вършатъ нищо, което отвлича вниманието имъ къмъ противника и въ страни.

Шомъ като хората отъ поста забележатъ нѣщо важно къмъ страната на противника, единъ чловѣкъ отъ тѣхъ трѣбва да доложи на старшия на поста. Аки ли се забележи, че противника ще атакува, то поста дава сигналъ за тревога, като бързо едно подиръ друго дава нѣколко изстрела. Той трѣбва да съобщава събранитѣ сведения за противника на патрулитѣ, които минаватъ покрай него

Всички лица, които той лично познава трѣбва да бждатъ пропуснати безпрепятствено да влизатъ и излизатъ задъ или предъ линията на охранението. Всички останали хора трѣбва да бждатъ разпитвани и въ съмнителни случаи трѣбва да се откаратъ къмъ заставитѣ или къмъ единъ известенъ опредѣленъ заблаговременно постъ. Конницата, колоездачитѣ и автомобилитѣ при извикване отъ поста трѣбва да се спиратъ; тѣ трѣбва по свой починъ заблаговременно да намалятъ скоростта на движението си при приближаването имъ до поста. Този който не изпълнява заповѣдта на поста, той трѣбва да бжде разстрелянъ.

Въ тъмно време или нощемъ при приближаването на когото и да било до поста, часовоя се приготвява за стрелба и високо извиква: „Стой — Кой тамъ“. Ако ли лицето при трикратно извикване „Стой“ не се спре, то часовоя веднага го застрелва.

Отдѣлнитѣ неприятелски офицери придружавани съ нѣколко войника, които се явяватъ за парламентъори, както и бѣгълцитѣ отъ страната на противника не трѣбва да се третираатъ като неприятели. Тѣ се приканватъ да поставятъ оржието си на земята и следъ това — парламентйоритѣ съ завързани очи и безъ никакви разговори — минавайки презъ заставата се водятъ къмъ главния караулъ.

Всѣки постъ трѣбва да получи *отдѣлни инструкции*. Тѣзи инструкции съдържатъ: сведения за противника и мѣстността, особено важнитѣ за наблюдение пунктове отъ мѣстността (пжтища, тѣснини, мостове и пр.), които противника при приближаването си трѣбва да премине, разположение на изпратенитѣ напредъ наши части, точно обозначение на поста, начинъ за действие въ случай на неприятелска атака, мѣсто и обозначение на съседнитѣ постове, ще има ли връзка чрезъ отделенъ чловѣкъ съ съседнитѣ постове, мѣсто на заставата и на главния караулъ, пжтищата, които водятъ къмъ тѣхъ и други указания, които обстановката изисква.

Винаги, когато има възможность на поста трѣбва да се връчва една скица на подлежащата мѣстность съ обозначение на разнитѣ мѣстни предмети.

Смѣняването на хората отъ подофицерскитѣ постове става по заповѣдъ отъ старшия на поста, а при двойнитѣ постове — отъ началника на заставата. Началника, който разпорежда за смѣната, трѣбва да се убеди, че новия постъ

е разбрал добре неговитѣ общи упжтвания, че стария постъ добросѣвестно му е предалъ всички особени нареждания и че последнитѣ сж схванали добре.

Пехотни патрули.

199. Независимо дали предъ фронта на преднитѣ постове има конница или не, близкото разузнаване трѣбва да се осигури при помощта на *пехотни патрули*.

Числото и състава на патрулитѣ къмъ противника зависи отъ обстановката и задачата имъ. По сжщия начинъ се опредѣля да ли трѣбва да имъ се предадатъ картечници и известни указания за газова бойна готовность. Най-важния факторъ въ случая е избора на началницитѣ на патрулитѣ, които трѣбва по възможность сами да подбератъ най-подходящитѣ за тѣхъ хора.

Когато има да се изпълняватъ важни задачи, за началници на патрулитѣ се назначаватъ офицери и особено добре избрани подофицери. Може да се случи, че обстановката изисква да се изпрати напредъ една обща верига отъ патрули, при което отдѣлнитѣ патрули ще се подкрепватъ взаимно и ще бждатъ запазени, за да не попаднатъ въ пленъ.

Отъ всѣки патрулъ се изисква хитрость и умение да се ориентира бързо; той трѣбва да има остъръ и бързъ погледъ, голѣма решителность за действие и да притежава предприемчивость и смѣлость. Той трѣбва добре да изучи мѣстността, да може да донесе за нея, а евентуално и да служи за водачъ.

Трѣбва да се опредѣли приблизително времето на завръщането на патрула и пжтя, по който той ще се старее да мине. По този начинъ ще се даде възможность да се изпратятъ своевременно други патрули и да се осигури една непрекъснатость на службата по разузнаването.

Нощно време може да бжде по целесѣобразно, за поголама сигурность на охранението, почиващитѣ да се приближатъ повече до постоветѣ и да застанатъ на една подходяща линия, гдето да стоятъ било, до като бждатъ смѣнени, било пъкъ до опредѣлено време.

При преминаването на патрулитѣ презъ линията на постоветѣ, тѣ трѣбва двъ съобщаватъ задачата си на най-близкия постъ, а при завръщането си — резултата отъ разузнаването имъ.

Патрулитѣ, които се изпращатъ по и задъ постовата линия иматъ задача да наблюдаватъ местността въ интервалитѣ

на преднитѣ постове, гдето нѣма постове и за свръзка между самитѣ постове и съ съседнитѣ части. Числото и състава на тия патрули зависи огъ междината между постоветѣ, отъ мѣстността и отъ разстоянието до противника.

И. Маскиране.

200. Нуждата отъ маскирането срещу хвърчащето и земно наблюдение на противника може да изиска да се пазимъ, както отъ къмъ фронта, така и отъ къмъ фланговетѣ ни, както нападателно, така и отбранително. Тази задача се възлага главно на хвърчащитѣ ни сили и конницата. Обаче всѣка разузнавателна и охранителна часть трѣбва да взема отъ своя страна мѣрки по маскирането.

201. Главната задача на хвърчащитѣ сили е да попречатъ на противниковото въздушно разузнаване за да проникне задъ маскировачния фронтъ. Тѣ подържатъ нападателното земно маскиране посредствомъ лелящата си дейность и хвърчащитѣ атаки. При отбранителното земно маскиране и при слаба хвърчаща дейность отъ страна на противника, когато собственитѣ ни хвърчащи сили сж малко, трѣбва да бждемъ по въздържани. Когато противника предприеме по усилено хвърчаще разузнаване, тогава той трѣбва да бжде атакуванъ съсрѣдоточено въ въздуха, като се вложатъ въ действие и противоаеропланнитѣ ни части.

202. *Нападателното земно маскиране* се постига най-добре, като се нанесе победа на неприятелската конница. За да се спжне неприятелската разузнавателна дейность по пжтищата, които не се използватъ отъ собственитѣ ни колони, трѣбва да се изпратятъ специални силни части, къмъ които често често пжти се предаватъ орждия, тежки картечници и брониранни автомобили.

Отбранително маскиране се постига най-добре, когато заемаме една такава часть отъ мѣстността, която може да бжде премината само въ известни мѣста. Въ този случай е достатъчно подстпнитѣ и пжтищата да се направятъ непроходими и да се приготвятъ за отбрана. При това маскиране голѣма полза принасятъ картечницитѣ. Въ случай на нужда може да се придава артилерия (даже и отдѣлни орждия) и минохвъргачки къмъ различнитѣ отбранителни подѣления.

Близко до най-важнитѣ пунктове, които има въроятность да бждатъ преминати отъ противника, трѣбва да бждатъ оставени по силни части.

И при отбранителното маскиране, както и при нападателното, е необходимо да се развива най-енергично разузнаване. Тръбва да се изпратят разузнавателни части съ колоездачи и картечници съ целъ да прекъснатъ всички видове свързки на противника.

203. При всъки видъ маскиране тръбва да се взематъ мърки за запазване отъ погледитъ на въздушнитъ противникови сили. Това се постига чрезъ движение денемъ вьнъ отъ пжтищата и населенитъ мѣста и чрезъ избѣгване да се свѣти или кладе огньь ношно време.

IV. Походни движения.

А. Редъ за движение.

204. Подвижната война изисква бързо изпълнение на всички решения и вкарване въ боя на неизморени войски. Редътъ за движение на войскитъ тръбва да удовлетворява тия две условия. Командването тръбва да реши какво напръжение може да се иска отъ войскитъ при походното движение и до каква степенъ тръбва да се спазватъ силитъ имъ. Преуморяването на частитъ не само, че отслабва тѣхната боеспособность, но сжщо така нарушава вжтрешното имъ сцепление. За запазване силитъ на хората може да се използватъ желѣзницитъ, автомобилнитъ колони или други превозни средства, било пъкъ като се пренасятъ ранцитъ имъ.

Главното условие за опредѣляне пжтищата за движение на войсковитъ части е рекогносцировката на пжтната мрежа. Картитъ не винаги даватъ нужднитъ данни.

Движението въ широкъ фронтъ дава възможность да се запазватъ силитъ на войскитъ и увеличава тѣхната готовность за бой, защото образуването на дълги колони и настжпление съ такива предизвика много губене на време и голѣмъ разходъ на сили. Отъ друга страна пъкъ, при движението къмъ противника въ една колона, съставена отъ разнитъ родове войски, частитъ се държатъ по-здраво въ ржка отъ общия началникъ.

При голѣмитъ единици въ повечето случаи за всѣка дивизия тръбва да се опредѣля отдѣленъ пжтъ.

205. Когато ще тръбва да се изминаватъ голѣми разстояния отъ много войскови единици, безъ да е вѣроятна среща съ противника, тогава за всъки периодъ време тръб-

ва да се прави *разписание за походните движения*. Това разписание, вънъ отъ разпредѣлението на пѣтищата, опредѣля за всѣки день кои сж крайните пунктове за достигане отъ частитѣ и где ще ставатъ спирањията за ношуване. Въ него, сжщо така, трѣбва да се укажатъ своевременно мѣстата на корпусните и дивизионни щабове, за да може своевременно да се устройва техническата свързочна мрежа, което пѣкъ ще позволи цѣлото движение да се извърши по-добре.

Б. Извършване на походното движение.

206. Всички разпореждания за походните движения зависятъ на първо мѣсто отъ обстоятелството да ли има вѣроятностъ да се срещнемъ съ противника или не. Ако ли такава вѣроятностъ не съществува, то трѣбва да се взематъ всички мѣрки за запазване силитѣ на войскитѣ (*походни движения далечъ отъ противника*). Тогава частитѣ се движатъ въ малки групи и всѣки родъ войска по отдѣлно. Продоволственитѣ и домакински обози се движатъ съ самитѣ части.

Ако ли има вѣроятностъ за среща съ противника (*походни движения близо до противника*), то на първо мѣсто се поставя бойната готовностъ на отряда. Тази бойна готовностъ изисква частитѣ да се слѣятъ въ тактически единици и да се взематъ мѣрки за охранение. Въ този случай може да се яви нужда да се дадатъ указания за начина, по който ще се носятъ газовитѣ маски. Продоволственитѣ и домакински обози трѣбва да се движатъ събрано и задъ колонитѣ.

207. Всички части трѣбва да се движатъ въ походна колона, конницата въ колона по двама, колоездачнитѣ части въ колона по двама или по единъ. Когато пѣтя е много широкъ и удобенъ, тогава движението може да става въ по широки колони, за да се намали дълбочината.

Частитѣ, които ще се товарятъ на автомобили, трѣбва да бждатъ точно посочени. Тѣзи части могатъ само временно да се вкарватъ въ общата походна колона, защото автомобилитѣ не могатъ дълго да се движатъ съ скоростта на пехотата. За тѣхъ или се опредѣлятъ специални пѣтища или пѣкъ имъ се дава възможностъ да се движатъ съ скокове. Обаче, колкото повече се доближаваме до противника, толкова тѣ трѣбва да бждатъ по-здрави въ рѣцетѣ на общия началникъ.

Бойните кола не сж приспособени за голѣми движения. Щомъ като ще изминаватъ по-вече отъ 12 клм. тѣ трѣбва да бждатъ натоварени на желѣзници, автомобили или ремаркьори.

Трѣбва да се избѣгва мѣняването всѣки день на хангаритѣ на *хвърчащитѣ отряди*. Последнитѣ трѣбва да се движатъ съ голѣми скокове (отъ по нѣколко преходи всѣки единъ).

208. Трѣбва да се изисква най-голѣма дисциплина на походнитѣ движения. Началницитѣ на маршевитѣ единици (рота, ескадронъ, батарея или колона) не сж свързани съ точно опредѣлени мѣста въ походната колона. Тѣ се движатъ тамъ, отгдето най-добре могатъ да наблюдаватъ частитѣ си. Въ опашката на всѣка маршева единица трѣбва да се движи единъ офицеръ. Своеволно облекчаване по отношение на облѣкло, снаряжение и въоръжение отъ страна на войницитѣ е строго забранено. Когато има възможность да се направи нещо подобно, напр. разколчване на якитѣ и пр., тогава трѣба своевременно да се разпорежи за всички.

Щомъ като се командва „походно движение“ войницитѣ могатъ да говорятъ, пѣятъ, пушатъ и да носятъ пушката, както имъ е най-удобно (на лѣвото или дѣсното рамо или на ремѣкъ). Безъ особена заповѣдъ честь не се отдава; когато се минава покрай нѣкой началникъ, то само се обръща главата къмъ него отъ самитѣ войници. Пушката въ този случай се взема правилно само тогава, когато бжде заповѣдано отъ началника.

209. Колоната се движи по най-добрата частъ отъ пѣтя. При движение на разни родове войски едновременно за пехотата се оставя най-добрата страна на пѣтя.

Само по изключение походното движение може да става по дветѣ страни на пѣтя. Колата се движатъ по най-удобната за тѣхъ страна отъ пѣтя. Отряди, които иматъ малко кола, могатъ лесно да се запазятъ отъ неприятелското хвърчаще разузнавание, ако има въ страни по пѣтя дървета и тѣ се придържатъ къмъ тѣхъ.

Въ всѣки случай една частъ отъ пѣтя трѣбва да бжде свободна за движението на конници, колоездачи и автомобили. При трѣгване на частитѣ, за да се избѣгнатъ кръстосванията, трѣбва да се опредѣли на коя страна отъ пѣтя ще трѣбва да става движението. Въ случай на нужда при движение по тѣсни пѣтища частитѣ трѣбва да се придържатъ много близко до едната страна на пѣтя, за да може все пакъ да се остави една частъ отъ него свободна. Ненуждно и прекалено бързо каране на автомобили и мотоциклети въ страни отъ походния редъ издава незачитане на частитѣ и за това то се забранява.

Трѣбва да се следи, щото походната колона да не се удължава; за целта се назначава единъ человекъ въ главата, който да води и се опредѣлятъ точно разстоянията между разнитѣ подѣления и повозки.

Трѣбва да се назначатъ хора за свързка, които се движатъ между разнитѣ елементи на походната колона и следятъ, щото всѣка една задна частъ да съобразява движението си съ това на оная, която е предъ нея. Въ по-важни случаи за целта може да се назначатъ офицери на конь или съ автомобилъ. Особено трѣбва да се следи щото никогла главнитѣ сили да не губятъ вързката си съ опашката на авангарда.

При движение въ нѣколко колони нашитѣ хвърчащи сили могатъ веднага да освѣтляватъ командването за достигнатитѣ отъ всѣка колона пунктове и за особенитѣ събития при всѣка една отъ колонитѣ. При открита мѣстность трѣбва да се разпореда, щото челнитѣ части на колонитѣ при поискване отъ хвърчащитѣ ни сили да обозначаватъ съ платняни знаци мѣстата си. Постройката на телефонна или телеграфна вързка между нѣколко колони изисква много сили и средства и за това къмъ нея ще се прибѣгва по изключение; ето защо въ повечето случаи трѣбва да се задоволяваме съ безжична вързка. Безжичния телеграфъ не трѣбва да се употребява до момента, до когато походното движение трѣбва да става скрито за противника.

Когато отъ колоната се отдѣля нѣкоя частъ, едновременно съ това трѣбва да се даде съответна заповѣдь на частта, която се движи задъ нея, за да може началника ѝ да се ориентира по кой пжть ще трѣбва да продължава движението.

210. Първото условие за правилното напредване на колоната е *равномѣрната скоростъ на походното движение*. Тя най-добре предпазва отъ несвоевременни спирания и трѣгвания на частитѣ, които безцелно ги изтощаватъ.

Скоростта за движението на части, въ които има товарни животни, е по-малка отъ тая на другитѣ войски. Тѣхната скоростъ за движение за по-голѣми разстояния не трѣбва да се увеличава, тъй като иначе товарнитѣ животни въ скоро време ще се изтощатъ.

При лоши или покрити съ снѣгъ пжтища преднитѣ части трѣбва да се смѣняватъ отъ време на време. Сжщо така и при вѣтровито време трѣбва да се смѣняватъ по-често хората, които се намиратъ на страната на вѣтъра.

211. За да може да се поправятъ лесно малкитѣ измѣнения, които се явяватъ въ дълбочината на частитѣ, последнитѣ трѣбва да се движатъ на известни разстояния една отъ друга. Тия разстояния сж следнитѣ:

- Задъ всѣка рота и ескадронъ 10 крачки.
- Задъ всѣка дружина, колоездачна рота, картечна рота, минохвъргачна рота, батарея и коларска колона — 15 крачки.

— Задъ всѣки пехотенъ полкъ и артилерийско отдѣленіе — 40 крачки.

— Задъ една дивизия — 120 крачки.

Ездящитѣ офицери, конетѣ които се водятъ и пр. задъ колонитѣ не влизатъ въ смѣтка за тѣзи разстояния.

Трѣбва да се избѣгва увеличаването на тия разстояния, а когато е настъпило такова, трѣбва — при помощта на постепенно привличане на частта напредъ — да бжде докарано до нормалното.

212. Въ началото на походното движение началника трѣбва да се убѣди, че войскитѣ следватъ въ заповѣдания редъ. На скоро следъ трѣгването на колоната, той разпорежда тя да се спре за малко, съ цель хората да поставятъ въ редъ облѣклото и снаряжението си, да поправятъ заседланването на конетѣ и за подтѣгане. Вънъ отъ това трѣбва да се даватъ *гольми почивки* въ зависимостъ отъ дължината на походното движение, състоянието на времето и свойствата на мѣстността. Тия почивки, сжщо както почивкитѣ за снабдяване, при голѣмитѣ движения трѣбва да се упоменаватъ по възможностъ въ заповѣдта за походното движение, за да може да бждатъ изпратени предварително офицери на коне, които да приготвятъ всичко необходимо за да се създадатъ най-добри условия за почивката и снабдяването съ храна и пр. на отряда. Мѣстото, което се избира за почивка съ цель за подкрепяване войскитѣ, трѣбва да бжде близко до вода. Най-добре се почива, ако частитѣ се събиратъ на групи, като съкратятъ дълбочината на походнитѣ колони и като се опратъ на мѣстни предмети, които се намиратъ близко до пжтя за движение. При групирането на частитѣ ще има сжщо така възможностъ да се поправятъ голѣмитѣ разтягания на колонитѣ преди почивката. Начина за събиране на частитѣ трѣбва да бжде такъвъ, че да ги предпазва отъ неприятелското въздушно наблюдение.

213. *Гольмитѣ горѣщини* изискватъ да се взематъ особенни предпазителни мѣрки. Честото пиене вода, устроено за благовременно, е едно отъ най-добритѣ средства за това. Препоръчва се сжщо така да се дава на ржка на войницитѣ за изъ пжтя приготвено кафе или чай. Може сжщо така да бжде целесъобразно да се увеличатъ разстоянията между частитѣ и да се спира самото движение презъ време на най-горещитѣ часове отъ деня.

При *гольмъ студъ* трѣбва да се дава по-вече храна на хората и фуражъ на конетѣ, съ което се увеличава тѣхната издържливостъ.

Трѣбва да се забрани употребата на алкохола отъ всѣкакъвъ видъ*) при всички походни движения. Трѣбва да се обърне особено внимание на вредността отъ употребата на алкохола.

214. *Товаренето на кола ранцитѣ* на движещитѣ се пешкомъ части увеличава значително способността имъ за движение. Обаче, вследствие значителното увеличение на автомобилитѣ или колата въ колоната, къмъ него трѣбва да се прибѣгва само въ излючителни случаи. Противно на това, войсковитѣ кола може да се използватъ за поставяне върху имъ ранцитѣ на ония хора, които сж изтощени, а сжщо така и за качване на самитѣ хора на тѣхъ.

215. *Усиленитѣ походни движения* винаги вредятъ на бойната способностъ на частитѣ. Обаче тѣ може да се наложатъ, когато трѣбва да се направятъ крайни усилия, за да се дойде до едно окончателно решение. Въ подобенъ случай почивкитѣ трѣбва да се намалятъ до последенъ минимумъ. Бързината на походното движение може да се увеличи особено чрезъ съобщаване на частитѣ целта на движението, чрезъ унищожаване на голѣмитѣ почивки, чрезъ често и подобро хранене, както и съ вземане по-голѣми грижи за спазване силитѣ на частитѣ.

216. Често пжти върху операционния театъръ ще се извършватъ нощни походни движения съ целъ да се запазятъ частитѣ отъ въздушно разузнаване на противника. Тѣзи движения, обаче, изтощаватъ войскитѣ твърде много и за това не може да се употребяватъ дълго време.

Ноще при приближаване на неприятелски аероплани частитѣ трѣбва да се отдѣлятъ отъ пжтя, да се спратъ и да поставятъ непрозрачни предмети на свѣтлинитѣ (абажури) за да не може да бждатъ забелѣзани.

Особено грижливо трѣбва да се организира при ношнитѣ движения връзката между елементитѣ на походното движение при помощта на конници, колоездачи и пехотни връзки. Трѣбва да се даватъ по часовникъ чести малки почивки. По-кжситѣ малки почивки трѣбва да се предпочитатъ предъ по-дългитѣ, понеже при последнитѣ войскитѣ се приспиватъ.

За да може да се ориентиратъ закжснѣлитѣ хора, отдѣлнитѣ конници и кола по снабдяването трѣбва по пжтищата да се поставятъ указатели.

217. При *преминаване на военни мостове* войскитѣ трѣбва да се съобразяватъ съ нарежданията на пионернитѣ офицери, които завеждатъ службата при мостоветѣ.

*) Ракии, коняци, ликьори и пр. — Въ това число не влиза бирата и виното.

Въ зависимост отъ широчината на моста пехотата се движи въ походна колона по четири или двама, не въ кракъ, и само ходомъ. Конниците слизатъ отъ коня и се движатъ по единъ или двама (въ последния случай хората заставатъ на външната страна). Следъ минаване на моста конниците се качватъ на конетъ си при движение за да не се безпокоятъ конетъ, които продължаватъ да преминаватъ моста.

Запръгнатитъ части минаватъ мостоветъ въ колона по една запряжка. Водачитъ на колитъ оставатъ на конетъ си или слизатъ и ги водятъ на срѣдата. Прислужниците или намиращитъ се въ колата хора слизатъ и заставатъ въ страни отъ конетъ; спирачитъ трѣбва да бждатъ готови за действие. Автомобилната артилерия, бойнитъ кола, автомобилитъ и всички други тежки кола трѣбва да преминаватъ една по една, на голѣми разстояния по между имъ и съ малка скоростъ на движението. При известни условия за преминаване на тѣзи кола мостоветъ се засилватъ.

Частитъ никога не трѣбва да се спиратъ непосредственно предъ или задъ моста; входа и изхода на моста трѣбва да бждатъ винаги свободни за движението на новопристигащитъ части.

218. Когато ще се преминаватъ непроходими въ бродъ рѣки и нѣма построени на тѣхъ мостове, тогава частитъ си служатъ съ салове. Конетъ се поставятъ на тѣхъ съ главитъ срещу течението; неспокойнитъ коне се поставятъ въ срѣдата на сала или първоначално се задържатъ, за да минатъ другитъ. Колитъ се поставятъ на саловетъ съ затегнати спирачки и съ клинове подъ колелата. Стварищата трѣбва да се освобождаватъ веднага съ слизането на брѣга.

По правило пехотата и конницата се пренасятъ на другия брѣгъ съ понтони. Конетъ плаватъ до самитъ понтони и се довеждатъ до другия брѣгъ. Началниците трѣбва да опредѣлятъ какво да се направи съ ранцитъ на пехотнитъ войници: т. е. да ли да се снематъ или да се държатъ, да ли да се оставятъ назадъ, или пъкъ да стоятъ на гърбоветъ на хората. Тѣ, при това, трѣбва да иматъ предъ видъ, че оставенето на ранцитъ назадъ може да има лоши послѣствия, тъй като пренасянето имъ въ послѣствие на другия брѣгъ е трудна работа. Когато хората задържатъ ранцитъ си, тѣ ги снематъ и сѣдатъ въ понтона съ гърбоветъ къмъ стѣнитъ му.

В. Заповѣдь за походното движение.

219. При помощта на заповѣдта за походното движение началника групира частитъ отъ отряда си и ги раз-

членява по начинъ, щото самото движение да се извърши безпрепятствено и да не се допусне противника да ни изненада.

220. Частитъ трѣбва да бждатъ заблаговременно предупредени съ предварителна заповѣдь, че имъ предстои походно движение, като по възможность имъ се посочи часа за тръгване, най-първата целъ за достигане и предполагаемото разстояние за преминаване. По такъвъ начинъ тѣ ще бждатъ въ положение да извършатъ съответнитѣ си приготовления.

221. Пжтя на движението трѣбва да бжде разузнатъ преди да се тръгне; само когато той се намира въ наше владение, когато го познаваме напълно и противника или мѣстнитѣ жители не сж имали възможность да го развалятъ, само тогава може да се мине безъ разузнаване. Въ случай че преднитѣ постове не сж въ положение да разузнаятъ пжтя, то тази задача се възлага на конницата, на хвърчащитѣ сили и на специално назначени офицери съ коне, автомобили или бронирани автомобили. Резултата отъ тази рекогносцировка може да ни накара да вземемъ специални мерки: напр. привлчане въ състава на авангарда пионерни части, пжтнически и работнически команди съ специални инструменти, изискване на мостови колони, измѣняване времето за голѣмата почивка до момента, когато се предполага, че ще почне поправката на пжтя и пр.

222. Въ основата на всѣка заповѣдь за походно движение трѣбва да легне точно изчисление на дължината на пжтищата и времето за движение. Тукъ трѣбва да влезатъ сжщо така въ съображение и пжтищата, които водятъ отъ мѣстата на почивкитѣ до пжтя на походното движение и обратно.

Голѣмитѣ войскови части за изминаване на единъ километъръ при дълго движение, на равна и хълмиста мѣстность, при благоприятни условия, заедно съ малкитѣ почивки сръдно употребяватъ 15 минути.

Коннитѣ части и автомобилнитѣ формации се движатъ съ значително по-голѣма скоростъ; сжщо така и отдѣлнитѣ малки пехотни части, особено на кжси разстояния, може да се движатъ доста бързо.

Нощемъ, по добри пжтища, скоростъта на движението е почти сжщата, както денемъ; обаче, по лоши пжтища и при голѣма тъмнина, тя се намала значително.

Сжщото нещо се явява и при силно пресѣчената и при планинската мѣстность.

Часътъ за тръгване зависи отъ обстановката, състоянието на времето, отъ сезона и отъ дължината на пжтя. По за предпочитане е да се тръгне по-рано отъ старото мѣсто за

почивка, отколкото да се стигне на тъмно на новото място, понеже войските по-лесно се ориентират на тъмно въ старото място, отколкото въ новото. Конните части при обикновенни условия трѣбва да прекратятъ почивката си около два часа преди тръгването си въ походъ; следъ пристигането на новото място за почивка, тѣ почватъ да почиватъ по-късно, отколкото по-голямата частъ отъ пехотните войски. Прибързаното сутрешно хранене на конетѣ намаля силитѣ и издръжливостта имъ.

Начина за събирането съставните части на колоната зависи отъ величината имъ, отъ пространството, което заематъ за почивка и отъ тактическитѣ условия.

Походната колона трѣбва да се образува подъ прикритието на предните постове, които влизатъ въ походната колона, най-рано следъ като известни части отъ авангарда (или ариергарда) преминатъ презъ линията на охранението имъ.

По принципъ всички части трѣбва да се събиратъ по посока на пътя за движението.

По причина на неприятелското хвърчаще разузнаване рѣдко ще бжде целесъобразно да се събиратъ по-големи части на едно място, преди тръгването имъ въ походната колона.

Когато ще трѣбва да тръгнатъ много части отъ единъ и същи пунктъ, то времето за пристигането имъ въ този пунктъ трѣбва да се опредѣли по такъвъ начинъ, щото никоя войскава частъ да не чака дълго време, за да ѝ дойде редътъ за влизане въ колоната.

Забранено е да се избиратъ безъ нужда заобиколни пътища. Тръгването на частитѣ за образуване на колоната не трѣбва никога да става по-рано, отколкото е необходимо.

Най-често трѣбва да се предпочита походната колона да се образува съ отдѣлни групирания въ зависимостъ отъ местата за почивка. Въ тѣзи случаи частитѣ се привличатъ къмъ известни пунктове на пътя за движение, които сж запазени отъ неприятелското хвърчаще разузнаване и отъ тамъ влизатъ въ състава на колоната.

Частитѣ отъ хвърчащитѣ сили трѣбва да се разпредѣлятъ по групи на разни места отъ походната колона.

223. *Редътъ за следване* трѣбва да бжде такъвъ, че по възможностъ непременно да се не късатъ частитѣ и да бждатъ поставени по начинъ, който би позволилъ винаги да бждатъ подъ ржка за да могатъ да бждатъ веднага вкарани въ действие, съобразно съ предполагаемото имъ назначение въ бойния редъ. Целесъобразното нареждане на частитѣ въ походния редъ е първа крачка къмъ успѣха на боя.

Редътъ за следване на охранителните части (авангардъ и пр.) по правило се опредѣля отъ тѣхния началникъ, обаче

за опростяване на заповѣдта, той може да се опредѣли и отъ началника на отряда.

Редътъ за следване на главнитѣ сили се опредѣля отъ общия началникъ. Той назначава единъ *началникъ на главнитѣ сили*, комуто маршевитѣ групи трѣбва да донесатъ за явяването си при пристигането имъ въ колоната; отъ този моментъ тѣ влизатъ въ негово подчинение.

Началника на главнитѣ сили следи за своевременното влизане на частитѣ въ колоната на главнитѣ сили и за връзката презъ време на движението между всички части отъ сжщата колона. Той се грижи сжщо за непрекъснатата връзка съ авангарда (или ариергарда) и съ страничните прикрития, ако има такива, и дава нужднитѣ нареждания за запазване фланговетѣ и за противоаропланната отбрана. Отъ момента, когато общия началникъ даде заповѣдь за развърщане на отряда или за преминаване въ боенъ редъ, той, ако нѣма противна заповѣдь, престава да бжде началникъ на главнитѣ сили.

224. По правило при настѣпателния маршъ въ началото на главнитѣ сили се движи пехотна частъ, пионернитѣ войски и свързочнитѣ части.

Артилерията се поставя до толкова напредъ, до колкото позволяватъ условията за запазването ѝ до колкото изискватъ тия за предполагаемото ѝ вкарване въ боя. Пехотнитѣ батареи и другитѣ видове артилерия придадени къмъ пехотата се движатъ съ частитѣ си. Когато артилерийскитѣ колони сж голѣми и има опасностъ отъ къмъ фланговетѣ и въздуха или пъкъ, когато мѣстността е много пресѣчена, тогава въ артилерийската колона трѣбва да се предава и пехота. Задъ артилерията въ главнитѣ сили се движи всичката останала пехота, следъ нея дивизионния лазаретъ, после лекитѣ бойни пехотни и артилерийски *колони* и останалитѣ тилни формации на дивизията.

Когато мостовия паркъ не е нуженъ на авангарда, той се движи въ опашката на главнитѣ сили. Непосредствено подчиненитѣ на Корпуса мостови паркове се движатъ споредъ нуждата — или на опашката на главнитѣ сили или съ продоволственитѣ и домакински обози, или най-после съ административнитѣ обози.

Частитѣ отъ свързочнитѣ войски, които презъ време на движението сж заети съ устройство на свързкитѣ, иматъ право да се движатъ свободно по протяжението на цѣлата колона.

При отстѣпателното походно движение редътъ за следване е обратенъ на посочения по-горе.

225. Едновременно съ походното настѣпателно движение трѣбва да се устрои *свързочната мрежа*. За тази цель

началника на свързочните части и свързочните офицери на частите трябва своевременно да направят своите нареждания. Още преди тръгването на походната колона телефонната мрежа трябва да бъде устроена напредъ, до колкото допуска обстановката.

Постройката на телефони между авангарда и главните сили трябва да става така, че строящите линията да могат да си отпочиват и по възможност да се смъняват. Въ крайщата на устроените линии трябва да се поставят телефонни станции. Тези станции се упоменават въ заповедта за походното движение и дават възможност през време на самото движение да се предават чрез тях бързо заповеди, сведения и донесения от задъ и от страни. Ако ли телефонната жица е необходима, то за снемането ѝ се дава заповед следъ отминаване на колоната. За поддържане на непрекъснато безжично съобщение съ задните командни инстанции трябва да се поставят въ действие две безжични станции, отъ които едната винаги трябва да може да приема, до като другата се движи.

При отстъпателното движение трябва да се вземат мерки подобни на гореказаните.

2?6. Бойния обозъ по дружинно или по артилерийски отдѣления се движи при частите, а този на пехотните батареи къмъ съответната пехотна част. Бойния обозъ на охранителните части, които се намиратъ най-близко къмъ страната на противника, се задържа при главната маса на охранителната частъ.

Продоволствения и домакински обози за цѣлата дивизия се събиратъ заедно и най-често пжти се движатъ отдѣлно. При настъпателното походно движение, по правила, тѣ се събиратъ на групи следъ тръгването на частите, къмъ които принадлежатъ, и следъ това се отправятъ къмъ сборните пунктове на продоволствения и домакински обози. Най-често продоволствения обозъ ще се движи задъ опашката на главните сили или задъ тази на бойния ешилонъ на предварително точно опредѣлено разстояние, а домакинския обозъ ще се движи на по-далечно разстояние.

При неояснено положение и при влизане на частта въ бой по-целесъобразно е продоволствения и домакински обози да се доведатъ до единъ предварително опредѣленъ пунктъ и тамъ да чакатъ нова заповедъ.

При походното отстъпателно движение продоволствения и домакински обози се изпращатъ предварително назадъ, а при фланговото движение тѣ се движатъ на противоположната страна отъ тази, гдето се очаква противника.

Трѣбва да се обмисли добре за нарежданията относително продоволствения и домакински обози на изпратената

предъ фронта общоармейска конница. Съ движенията си и мѣстата, които ще заематъ, тѣ не трѣбва да пречатъ на отзадъ движецитѣ се части.

По принципъ продоволственния и домакински обози се нареждатъ въ сѣщия порядъкъ, както частитѣ, къмъ които принадлежатъ. Обозитѣ на общия началникъ заставатъ въ началото на обозната колона.

227. По нѣкога, съ цель да се снабди известна часть, която влиза въ състава на голѣмъ отрядъ, може да стане нужно да се изпрати нейния продоволственъ обозъ отъ походната колона къмъ бойния редъ на частята. Когато се очаква започване на боя, попълването на бойнитѣ припаси и нуждата отъ полскитѣ лазарети излизатъ на първъ планъ. Въ такъвъ случай отъ огнестрелнитѣ колони, полскитѣ лазарети, както и съ часть отъ пионернитѣ и продоволственни колони се образува *боевъ ешелонъ*, който при настѣпателното движение се движи задъ продоволственния обозъ или близко задъ опашката на частята, която първа ще влезе въ бой, а при отстѣпателното движение — непосредственно предъ главнитѣ сили.

V. Разположение за почивка.

Квартири, Квартиро-биваци и биваци

A. Общи начала.

228. Длъжностъ на всѣки началникъ е да се грижи за да се осигури колкото е възможно по-добъръ подслонъ на неговата часть. По този начинъ частята ще запази по-добре силитѣ си за боя. Положенитѣ отъ началника грижи за удобствата на частята, която командва, правятъ войницитѣ особено доволни отъ него и влияятъ на духътъ имъ.

Има три вида разполагане на почивка: *квартири, квартиро-биваци и биваци*. Първия видъ трѣбва винаги да се предпочита. Даже при лошо и тѣсно разположение на квартиритѣ, войскитѣ си отпочиватъ по-добре, отколкото на открито. Ето защо на квартирното разположение трѣбва да се дава голѣмо предпочитание. Къмъ бивака трѣбва да се прибѣгва само при липса на населени мѣста и по тактически съображения, особено когато сме близо до противника.

Когато войските се разполагат една част на квартири, а друга — по липса на квартири — на бивакъ, такова разположение се зове *квартиро-бивакъ*.

Началника на отряда трѣбва въ всички случаи да даде общи нареждания за противохвърчащата отбрана.

Най-добрата защита отъ хвърчащето разузнаване на противника се крие въ доброто приспособяване къмъ мѣстността, използване на съществуващите закрития и своевременното заемане на аеропланните закрития (*постове за даване въздушна тревога*).

Орждията, колата и автомобилитѣ не трѣбва да се разполагатъ равномерно, тъй като иначе лесно биха се открили отъ хвърчащето разузнаване на противника. Когато тѣмъ не е възможно да застанатъ подъ дървета, търнаци и др. подобни, тогава тѣ трѣбва грижливо да се комуфлиратъ.

229. Мѣстата за почивка при движение далечъ отъ противника трѣбва да се знаятъ предварително и да се упоменатъ въ заповѣдта за движението. За приготвянето на тия мѣста трѣбва да бждатъ изпратени своевременно нужднитѣ квартириери.

230. Също така и при походното движение близко до противника началника трѣбва да даде по възможностъ по-рано заповѣдъ за мѣстата на почивката и за охранението. Трѣбва да се избѣгватъ обратни движения на частитѣ, когато последнитѣ ще отиватъ къмъ мѣстата си за почивка. Ето защо е желателно да се посочва на всѣка частъ до дружина, артилерийско отдѣление и пр. включително точното мѣсто за спирание. По този начинъ се облегчава разпращането на заповѣди и началника може да даде по-рано заповѣдта си за следния день, понеже ще знае точното мѣсторазположение на частитѣ. Началницитѣ на по-малкитѣ части иматъ право да правятъ нужднитѣ размѣствания въ повѣрения имъ за почивка районъ, като за целта донесатъ на по-горната инстанция.

231. Трѣбва да се избѣгватъ допълнителнитѣ измѣнения на разположението за почивка. При неизяснено положение частитѣ трѣбва първоначално да почиватъ на пжтя на движението, да се хранятъ отъ полскитѣ кухни или на самото мѣсто, до като се заповѣда да се насочатъ къмъ мѣстата за нощуване.

Б. Квартири и квартиро-биваци.

232. Когато е *изключена възможността за среща съ противника*, тогава преди всичко трѣбва да се обърне вни-

мание на удобствата на войските, на добрия подслонъ и на доброто снабдяване. Голѣмината на занимаемата за почивка плоскостъ зависи отъ числото и голѣмината на населенитѣ пунктове, тѣхното положение относително пѣтя за движение, дълбочината на походната колона, извършения и подлежащия за извършване маршъ и времето, съ което се разполага до момента за продължаване на движението. Най-просто и най-удобно е, когато частитѣ почиватъ въ едно пространство толкова дълго, колкото е дълбочината на самата колона.

Населенитѣ пунктове се заематъ отъ частитѣ въ реда, въ който сж се движили или въ оня, въ който подлежи да се движатъ. Най-добре се използватъ населенитѣ мѣста, като се смѣсватъ различнитѣ части за използване кжщи, конюшни и пр. Формациитѣ за противохвърчаща отбрана трѣбва да бждатъ разпредѣлени между разнитѣ пунктове за почивка.

Пунктоветѣ, които се намиратъ близо до пѣтя на движението се заематъ най-гжсто, ако нѣма други особени условия, които да говорятъ противъ тази мѣрка.

Продоволственитѣ и домакинскитѣ обози при квартирното и квартиро-бивачното разположение могатъ да се присѣдинятъ къмъ частитѣ си.

Мѣстото на хвърчащитѣ сили въ този случай се определя въ зависимостъ отъ наличността на подходяща мѣстностъ за слизане и качване.

233. Когато има вѣроятностъ противника да ни нападне или безпокои, тогава на първо мѣсто се поставятъ тактическитѣ изисквания предъ всички други. Разположението трѣбва да бжде по-гжсто и на по-малки плоскости. Най-преднитѣ населени пунктове се заематъ съ повече пехота съ картечници и батареи. Артилерията не се оставя никога сама на почивка. Ловджийскитѣ ескадри отъ хвърчащитѣ ни сили се поставятъ по възможностъ напредъ, бойнитѣ ескадри по-назадъ, а наблюдателитѣ — близо до щабоветѣ; бомбардиращитѣ ескадри могатъ да се поставятъ още по-назадъ. Снабдителнитѣ колони трѣбва да застанатъ най-далечъ отъ противника. Когато положението е застрашително, бойния обозъ не трѣбва да се привлича къмъ разположението на частитѣ.

Щабовете трѣбва да се разположатъ въ такива пунктове, които сж свързани съ добри пѣтища и други технически средства за съобщение. Обаче не трѣбва да се изпуска изъ видъ, че виднитѣ пунктове сж изложени на бомбардировка отъ хвърчащитѣ сили на противника и по този начинъ командването може да бжде парализирано.

234. Трѣбва да се определятъ началници на тия квартирни групировки, които се намиратъ близо до пѣтя на след

дването. Тези началници имат задача да се погрижат за подслоняването на подчинените им части въ определлния им районъ и да донесат на общия началникъ за разпредѣлението, което сж направили. Независимо отъ това обаче, частитѣ запазватъ своето първоначално разпредѣление и подчинение, което сж имали съгласно заповѣдта за движението.

До колкото обстановката допуща, квартиритѣ трѣбва да се приготвятъ за благовременно и по възможностъ въ връзка съ гражданскитѣ власти. Даже и когато разпредѣлението на района за почивка се опредѣля презъ време на самото движение, пакъ е по-добре да се изпратятъ предварително квартириери, отколкото частитѣ да се явятъ по мѣстата си неочаквано.

Често пжти, особено въ неприятелската страна, разполагането на почивка ще се извършва на *тъсни квартири*. Въ този случай се опредѣлятъ цѣли войскови части за заемане известни квартали отъ населеното мѣсто, а щабоветѣ и помалкитѣ войскови подѣления се поставятъ на известни улици или въ известни къщи. Разпредѣлението се извършва отъ предварително изпратенъ офицеръ, който при голѣмитѣ населени пунктове може да бжде бждация комендантъ на пункта и комуто се предаватъ офицери отъ всѣка отдѣлна частъ. При разположението на квартири, трѣбва да се взематъ въ съображение и тактическитѣ изисквания; ето защо коннитѣ части въ повечето случаи трѣбва да се поставятъ най-назадъ.

Винаги трѣбва да се събиратъ сведения отъ гражданскитѣ власти и населението дали въ пункта нѣма епидемия. Къщитѣ и конюшнитѣ, гдето има заразни болести, трѣбва да не се заематъ и на вратитѣ имъ да се постави съответенъ надписъ.

235. Най-старшия офицеръ въ всѣко населено мѣсто, безъ да чака специална заповѣдъ, се назначава за *комендантъ*, ако за такъвъ не бжде назначенъ отъ по-горното началство нѣкой другъ офицеръ. Офицеритѣ отъ полкови командиръ нагоре иматъ право да назначаватъ за комендантъ другъ офицеръ вмѣсто себе си.

Коменданта следи за бойната готовност на частитѣ отъ гарнизона на населеното мѣсто, взема необходимитѣ мѣрки и прави нужднитѣ нареждания за противохвърчащата отбрана. Той се грижи за вътрешния редъ и за устройството на телефоннитѣ свѣзки.

Ако ли населеното мѣсто е заето следъ боя, то въ разпореждането на коменданта се даватъ достатъчно хора за залавяне на неприятелски изоставени части, за изземване на оржжие и за охрана и запазване на запаситѣ, които сж останали следъ отдрѣпването на противника.

236. Въ по-големитѣ населени пунктове освенъ коменданта се назначава още *единъ офицеръ неговъ помощникъ*. Той е началникъ на всички караули и по указания отъ коменданта урежда службата имъ. Вънъ отъ това се назначава *единъ санитаренъ офицеръ* за началникъ на санитарната служба въ пункта, а при нужда и единъ *офицеръ надзирателъ*. На помощникъ коменданта се подчиняватъ *дежурнитѣ офицери или подофицери по частитѣ*. Последнитѣ се грижатъ за реда въ тѣхнитѣ части и следятъ за изпълнение на всички нареждания, които дава помощникъ коменданта.

237. За охрана на населения пунктъ и за недопусчане на населението да излиза на вънъ, може да се наложи поставяне на *външни караули*. Последнитѣ заематъ изходитѣ, барикадиранитѣ пѣтища и по-важнитѣ пунктове на крайнината и на подлежащата мѣстность по начинъ, щото да обезпечатъ почиващитѣ войски отъ внезапни нападения. При нужда тѣмъ се придаватъ картенници, леки минохвъргачки или орждия.

238. Вътрешния редъ въ населенитѣ мѣста се поддържа отъ *вътрешнитѣ караули*. Тѣхния съставъ зависи отъ числото на постоветѣ, което винаги трѣба да бѣде строго ограничено. Постоветѣ, които самитѣ части поставятъ за своя вътрешенъ редъ, не влизатъ въ състава на вътрешнитѣ караули. Когато населеното мѣсто и частъта, която се намира въ него, сж малки, службата на външния караулъ може да се възложи на вътрешния караулъ.

Желѣзницитѣ и разнитѣ желѣзнопѣтни постройки и съоръжения се охраняватъ отъ военнитѣ желѣзнопѣтни власти. За подържане редътъ на гаритѣ се грижатъ военнитѣ желѣзнопѣтни власти, обаче при поискване, трѣба да имъ се даватъ нужднитѣ караули за пазене на гаритѣ.

239. Всички караули въ квартирното разположение, включително и тия, които частитѣ поставятъ за своя смѣтка, трѣба да се съобразяватъ съ правилата на службата за преднитѣ постове, съ изключение само на това, че вътрешнитѣ караули трѣба да отдаватъ честь.

Къмъ всѣки караулъ трѣбва да има по единъ сигналъ.

240. Мѣстото на коменданта, неговия помощникъ и телефонната станция на комендантството трѣба да бѣдатъ на главната улица у да сж ясно обозначени. Въ телефонната станция трѣба да се окачи една скица на свързкитѣ и единъ указателъ на находящитѣ въ населеното мѣсто щабове и части. Всѣка новопристигаща въ гарнизона частъ трѣба да се свърже съ тази станция и да донесе на коменданта за пристигането си.

Щабоветъ денемъ трѣба да бждатъ обозначени съ флагове, а нощемъ съ фенери. Трѣбва сжщо така да бждатъ обозначени и мѣстата на самитѣ части и санитарнитѣ учреждения, обаче, имената и нумерата на частитѣ не трѣбва да се поставятъ, за да се предпазимъ по този начинъ отъ шпионажа на противника. Трѣбва да бждатъ ясно обозначени избитѣ, които биха могли да предпазятъ отъ аеропланни бомби.

241. За запазване на редътъ нощно време при тѣсно разположение, коменданта на пункта трѣбва да вземе особени мѣрки. Такива тж: силни вжтрешни караули, забрана да се продаватъ ракии, коняци и ликьори, заповѣдь войницитѣ да си лѣгатъ ранс, своевременно разузнаване и разпредѣление на чешмитѣ, регулиране на движението на колитѣ и пр.

242. Трѣбва да се следи най-строго за дисциплината, редътъ, чистотата и за изпълнението на всички санитарни нареждания въ квартирния пунктъ. Трѣбва да се взематъ голѣми грижи за отхожнитѣ мѣста. Голѣмо значение има изследването на воднитѣ източници и чешмитѣ и обозначаване на ония, които сж свободни за използване отъ всички. Трѣбва да се обозначатъ ония чешми, чиято вода може да се пие. На съмнителнитѣ чешми да се поставятъ надписи, че водата имъ може да се пие следъ преваряване. Добре би било, ако въ подобни случаи се приготвява слабъ чай за пиене вмѣсто вода.

Когато частитѣ останатъ за по-дълго време на квартири, трѣбва да се взематъ по строги мѣрки за запазване здравето и удобствата на войскитѣ. Тукъ се отваря най-благодарно поле за работа на комендантитѣ, санитарнитѣ и ветеринарни офицери, а сжщо и на интенданскитѣ чиновници.

243. Когато държанieto на мѣстното население е съмнително, тогава трѣбва да се взематъ особени мѣрки; такива сж: вземане заложници, държане кжщитѣ открити, забрана на движението на мѣстни автомобили, забрана на всѣкакви не военни разговори по телефона, опредѣляне наказания за населението и пр. Поставянето на силни вжтрешни караули, усиленото патрулиране и готовността за действия могатъ да предпазятъ отъ изненади.

Безцеремонното отнасяне къмъ едно спокойно население не само че е безцелно, но и вреди на самитѣ насъ. Отъ друга страна, обаче, трѣбва да има известна въздържаностъ спрямо него. Трѣбва да се наказватъ строго и да се отстраняватъ съ всички възможни средства умишленитѣ разрушения на кжщи и частната собственостъ и унищожението на не използванитѣ стъ насъ запаси. Съ най-строги наказания трѣбва да се спира всѣки опитъ за грабежъ.

244. Когато сме *близо до противника*, тогава трѣбва да се намираме въ *пълна бойна готовност*. Всѣки челоуѣкъ трѣбва да има тѣй близко при себе си своето орѣжие и снаряжение, че да може да ги вземе въ най-кѣсо време. Самото населено мѣсто трѣбва да се приготви за отбрана кварталъ по кварталъ.

Особенно внимание трѣбва да отдѣли за конетѣ. Съ цель да се избѣгне заключването имъ въ дворищата и конюшнитѣ, последнитѣ трѣбва да се съединятъ по между си и съ улицитѣ посредствомъ сѣбаряне частъ отъ оградитѣ. Хората оставатъ облечени и съ поставено снаряжение при конетѣ си, офицеритѣ стоятъ при частитѣ си и предъ всѣко двориче се поставятъ постове. Може сѣщо така да се яви нужда ношно време конетѣ да стоятъ замундщучени и заседлани или за прѣгнати и да се извадятъ отъ конюшнитѣ на площадитѣ или даже вѣнъ отъ населеното мѣсто. При застрашително положение всички кола трѣбва да бждатъ за прѣгнати.

245. Когато частитѣ трѣбва да се приготвятъ за действие въ най-скоро време, подава се сигналъ „Тревога“. Заповѣдта за тази цель се дава отъ най-старшия офицеръ или коменданта. При внезапно появяване на противника всѣки офицеръ или изпълняющъ такава длѣжностъ има право да дава сигнала „тревога“. Освенъ сигналитѣ „тревога“, „вѣздушна тревога“ и „газова тревога“ други всѣкакви сигнали сѣж забранени. Първитѣ два сигнала щомъ бждатъ подадени всички сигналисти и барабанчици въ населеното мѣсто ги подемаатъ, а последния се подема само, ако има възможность. За газова тревога трѣбва да се приготвятъ акустически сигнални средства.

Ношната тревога лесно предизвиква голѣмо безпокойствие и безпорядѣкъ у спящитѣ войски. Ето защо този, който ще заповѣдва да се даде сигнала тревога ношно време трѣбва да обмисли добре да ли не може приготвлението на хората да се извърши по другъ начинъ: напр. по телефона. Войскитѣ трѣбва да бждатъ подготвени да се събиратъ бързо и безъ сигналъ и въ всѣко време (*безшумна тревога*).

246. Когато общия началникъ иска да произведе тревога за нѣколко населени мѣста, той опредѣля „*бойната готовность*“ и *сборнитѣ мѣста за тревога*. За ношно време сборнитѣ мѣста за тревога трѣба да бждатъ на улицитѣ.

Коменданта опредѣля за всѣка частъ по едно *сборно мѣсто за тревога* и пѣтища за отиване до него.

Сборното мѣсто за тревога трѣбва така да се избере, че отряда скоро да може да се събира, безъ частитѣ да си пречатъ взаимно при отиване до него. За цельта улицитѣ по възможность трѣбва да се избѣгватъ, а ако въ краенъ случай това се наложи, то една частъ отъ улицата трѣба да се

остави свободна. Сборното място за артилерията, картечните части, конните и автомобилните формации, трябва да бъде при парковете имъ.

По сигнала „тревога“ частите се събират на техните сборни места или заемат определените имъ пунктове. Въ заповедта по гарнизона трябва да се укажат на конните родове войски какъ ще действуватъ въ случай на тревога, газова тревога и въздушна тревога. Караулите въ случая действуватъ по указанията на коменданта. Ако ли противника проникне въ населеното място, то всеки човекъкъ се защитава по отдѣлно. Частите, които първи успѣятъ да се сгрупиратъ, трябва веднага да се насочатъ за контръ атака.

247. Когато войските не могатъ изцѣло да се помѣстятъ въ определените имъ населени места, то останалите хора бивакиратъ близо до зданията, въ градини, площици и дворове или пъкъ вѣнъ отъ населените места (*квартиробивакъ*).

Въ този случай частите, които се намиратъ въ населените места се разполагатъ съгласно правилата изложени за квартирното разположение, а останалите — за бивачното.

В. Биваци.

248. По причина на неприятелското хвърчаще разузнаване биваците трябва да се състоятъ отъ малки групи и да се нареждатъ неправилно. Отдѣлните бивачни групировки трябва да се устройватъ на такива места, че да иматъ добри закрития, снабдяването на частите да бъде лесно, да има изобилие на вода и дърва и всеки родъ войска да разполага съ всичко, отъ което има нужда. Трябва да се обърне особено внимание за запазване на артилерията.

Трябва често да се приготвяватъ фалшиви биваци и построики, понеже тѣ могатъ да вкаратъ въ заблуда неприятелското хвърчаще разузнаване и да отклонятъ неговите хвърчащи атаки. Нужно е да се взематъ мѣрки противъ неприятелския артилерийски огънь и противъ хвърчащите нападения отъ противника (напр. построика на добре маскирани окопи).

249. Особено благоприятни сж биваците въ гора, когато дърветата сж покрити съ листа. Въ този случай трябва да се взематъ мѣрки за запазване отъ пожари. Изобщо при биваците се изисква умѣло приспособяване къмъ мѣстността, използване маскировачните предмети и други искусствени такива. При равна мѣстност биваците трябва да се маскиратъ въ храсталаци, насипи, изкопани пжтища, градини,

ниви и пр., като се поставят разпръснато. Орждията и колата трѣбва да се поставят тоже разпръснато, неправилно, и да се камфулиратъ. Сжществующитѣ сѣнчести мѣста трѣбва да се използватъ. Трѣбва да се обърне внимание на добрата връзка по между отдѣлнитѣ части. При поправка на пжтищата, трѣбва да се помни, че широки пжтища, които водятъ макаръ и въ добре закритѣ бивакъ, пакъ издаватъ последния на неприятелското хвърчаще разузнаване. Колата винаги трѣбва да бждатъ на закрито или да бждатъ разпръснати неправилно върху мѣстността и да се маскиратъ.

250. *Бивака за хората* трѣбва да бжде на сухо и на по-възможностъ запазено отъ вѣтроветѣ и лошото време мѣсто. И тукъ горитѣ даватъ обикновено голѣми преимущества. Ливадитѣ почти винаги сж неудобни за целта. Близостта на мочури и блата е вредна и трѣбва да се избѣгва.

251. Всѣка часть щомъ пристигне на бивака незабавно трѣбва да се насочи къмъ своето мѣсто. Безцелното разтакане изморява частитѣ и трѣбва да се избѣгва, освенъ при наложителни обстоятелства.

Висшитѣ щабове, вследствие на голѣмото движение около тѣхъ, трѣбва по-възможностъ да се разполагатъ въ населени мѣста или въ отдѣлни кжщи.

252. Най-старшия офицеръ въ всѣки бивакъ, безъ особна заповѣдь, се назначава за *биваченъ комендантъ*. Той съ коня си излиза предѣ своята часть и опредѣля мѣстото си тамъ, гдето ще бжде най-лесно вижданъ и намиранъ. Изобщо неговата служба е сжщата, като тая на квартирния комендантъ. Той слѣди особено за правилното използване на сжществующитѣ бивачни удобства, за да може войскитѣ да починатъ въ възможно най-скоро време и да се запазятъ отъ лошо време (набавяне на слама, дърва и др. подобни). Зависи отъ обстановката дали да се разреши кладене на огньовете или не; най-често пжти таково разрешение нѣма да се дава.

Въ помощъ на бивачния комендантъ, подобно на квартирния, се опредѣля *единъ офицеръ помощникъ комендантъ, единъ биваченъ санитаренъ офицеръ, наблюдающъ бивака офицеръ и дежурни по частитѣ офицери и подофицери*

Трѣбва да се взематъ особенни мѣрки за запазване на санитарното състояние на бивака. Остатъцитѣ отъ храната и нечистотиитѣ отъ клания добитъкъ трѣбва да се поставятъ въ ями и при напущане на бивака да се засипатъ съ прѣстъ единъ метъръ небелина; сжщото трѣбва да се прави и съ нуждницитѣ. Лѣтно време войницитѣ трѣбва да се заставятъ, следъ всѣко ходене по нужда, да засипватъ нуждника съ малко прѣстъ за предпазване отъ мухи.

253. Бивака се охранява на основание същитѣ начала, както и квартиритѣ. Мѣстото, гдето бивакиратъ хората обикновенно се опредѣля за *сборно мѣсто* въ случай на тревога.

Понежи при бивачното разположение частитѣ сж доста разпрѣснати, то за това се явява необходимостъ да се даватъ подробни указания за въ случай на тревога.

254. Когато обстановката позволява, коменданта може да разреши музикитѣ да свирятъ и да се произвежда заря съ церемонии.

Частитѣ по отдѣлно си подаватъ сигналъ за вечерна заря, изпяватъ или четатъ вечерната си молитва и следъ това най-скоро се отдаватъ на почивка.

Даденитѣ указания за сигналитѣ при квартирното разположение иматъ сила и за бивака.

VI. Срещень бой и начинъ за произвеждане атаката.

Предварителни действия.

255. Въ подвижната война почти винаги обстановката е несигурна и неясна. Най често пжти при липса на сведения отъ хвърчащето разузнаване, двата противника ще могатъ да събератъ по точни данни единъ за другъ само следъ влизането имъ въ съприкосновение. Така, че *срещния бой* въ най-многогото случаи ще се развива отъ дълбочината на походната колона, следъ влизането въ съприкосновение.

256. Начинантътъ, по който ще се извършатъ боеветѣ отъ най-преднитѣ охранителни части има особено значение за развитието на главния бой (сражението). Това обстоятелство увеличава въ голѣма степенъ отговорността на началника, който се намира най-близко до противника. Той не трѣбва никога да поставя решенията си въ зависимостъ отъ нови сведения, защото съ това се губи ценно време. Често пжти той ще трѣбва да дава заповѣди при несигурна обстановка и трѣбва да допуща, че и противника още не е подготвенъ за да приеме боя.

При срещата съ противника внезапния неприятелски огънь, който попада въ походната ни колона, не трѣбва веднага да ни принуждава да спремъ движението си, но да ни подтикне да отидемъ още по напредъ.

257. По правило тукъ се налага непоколебима решителностъ отъ страна на общия началникъ и отъ тая на по

долнитѣ началници. За да се добератъ до нея тѣ трѣбва да познаватъ добре задачата на отряда и обстановката и да се съобразяватъ съ общото положение и съ мѣстността.

За да може общия началникъ да оказва своето влияние върху развоя на действията, той трѣбва да избере мѣстото си достатъчно напредъ.

258. При влизането въ боя преимущество има оная страна, която съумѣе да се постави въ *бойна готовность преди противника*.

Още отъ самото начало трѣбва да се постареемъ да заставимъ противника да се съобразява съ насъ и да си осигоримъ напълно свободата за действие. Средствата, които водятъ къмъ тази целъ сж: заблаговременно поставяне на главнитѣ сили тамъ, гдето би трѣбвало да търсимъ решението и своевременно развърщане на отряда.

259. Ако още въ самото начало при развърщането на отряда частитѣ се поставятъ една до друга, тогава се получава развърщане къмъ единъ отъ фланговетѣ. Това развърщане има преимущество, че частитѣ се вкарватъ въ борбата отъ дълбочина и се избѣгва смѣсането имъ.

260. Трѣбва да се взематъ мѣрки за да се затрудни, колкото е възможно повече, земното разузнаване на противника къмъ фронта и фланговетѣ ни. Тази задача ще изпълни най-добре коницата и авангарда, които образуватъ единъ широкъ разузнавателенъ и охранителенъ поясъ предъ и въ страни отъ нашето разположение; отъ друга страна пъкъ нашитѣ хвърчащи сили и готовността за действие на противохвърчащитѣ ни средства трѣбва да попречатъ на противника да разузнава отъ къмъ въздуха.

261. Противно на това и неприятеля често ще се стреми да пречи на разузнаването ни посредствомъ широко разположени предни части, къмъ които той ще придава и артилерия. Необходимо е тия предни части да бждатъ очистени въ най-скоро време съ целъ да се не забави движението ни напредъ и да се предизвикатъ ненуждни прѣмествания на частитѣ.

Само боя може да ни даде пълна яснота относно мѣроприятитята и намеренията на противника. Само той ще го принуди да покаже силитѣ си. Предаването на артилерия и леки минохвъргачки къмъ охранителнитѣ части ще предизвика неприятелския артилерийски огънь и ще ни даде възможность да сломимъ ония съпротиви, които не сме могли да предвидимъ или разузнаемъ.

262. *Авангарда* има главна задача да даде време и пространство на главнитѣ сили за развърщането имъ въ боенъ редъ и да осигури възможността за наблюдение отъ артиле-

рийската маса на отряда. Често пжти ще бжде целесъобразно частъ отъ авангардната артилерия да се развърне на широкъ фронтъ, за да застави противника да губи време съ обхватитѣ си и да действува предпазливо. Този начинъ ще бжде полезенъ особено, когато противника е успѣлъ да ни изпревари до известна степенъ съ своята бойна готовность. Друга една задача на авангардната артилерия е да даде възможность на авангардната пехота бързо и смѣло да заеме подлежащитѣ и странични важни пунктове, командни висоти, благоприятнитѣ за артилерията ни наблюдателни пунктове, села и гори и пр.

263. Най-често авангарда трѣбва да заема *по-широко разположение*, отколкото изисква състава му при водене на единъ решителенъ бой. Главнитѣ сили, идящи отъ задъ, въ скоро време ще го подкрепятъ. Три това противника самъ нѣма да е освѣтленъ въ началото досежно силата на авангарда. Груповото разполагане на авангардната артилерия може до голѣма степенъ да заблуди противника.

264. Когато узнаемъ съ положителность, че противника ни е изпреварилъ съ своята готовность за влизане въ бой, тогава ни се налага да се въздържаме. Началника въ този случай, съ цель да не изложи частъта си на обхватъ и дълго време да води бой съ малко сили противъ превъзходящъ противникъ, ще трѣбва да избѣгва сериозенъ бой, до като привлече достатъчно сили и до като спечели достатъчно време за да може артилерията да заеме позициитѣ си и открие огънь.

Може дори да се окаже по целесъобразно цѣлия авангардъ или частъ отъ него да се оттегли, за да се избѣгне единъ бой придруженъ съ голѣми загуби и за да се скжси времето необходимо за развърщането ни.

265. *Артилерията отъ главнитѣ сили* първоначално трѣбва да даде нуждната поддръжка на бойния фронтъ, който почва да се очъртава. Тя трѣбва да даде въ ржцетѣ на общия началникъ първото и най действително средство, за да наложи волята си на противника, благодарение на нейната долекобойна и мощна сила.

Задачата на артилерията е да сломи съпротивата на противника, да открие пжтъ на бойната си сестра — пехотата — и заедно съ нея да се извоюва победата. Въ това именно се състои цѣлата ѣ дейность; всички отдѣлни задачи, които ѣ се възлагатъ трѣбва да водятъ къмъ тази цель.

Посредствомъ скоростъта си въ разузнаването и развърщането тя трѣбва да бжде въ положение своевременно да подкрепи пехотата.

Пехотата пъкъ отъ друга страна трѣбва да прави разчетитѣ си въ зависимостъ отъ дееспособността на артилерията и да изисква отъ нея само онова, което тя е въ състояние да извърши, безъ да я стѣснява въ нейната дейностъ. Пехота, която използва безогледно артилерията, най-много вреди сама на себе си.

Оценката на мѣстността, гдето ще се развива боя и предложението за вкарване на артилерията въ действие, което командира на дивизионната артилерия трѣбва да направи на дивизионния командиръ, трѣбва да се оглеждъ преди всичко да се осигури пълно взаимнодействие между пехотата и артилерията и да се затрудни неприятелското хвърчаще разузнаване. Липсата на добъръ обзоръ върху мѣстността и голѣмото разпрѣскване на артилерията, която се намира подъ общото управление на командира на дивизионната артилерия, може да попречатъ на последната да подкрепи пехотата и да дадатъ поводъ преждевременно да се разкъса съ вкарването ѝ въ действие за подкрепване на отдѣлни пехотни части.

266. Дивизионния командиръ, възъ основа на общото положение, възъ основа на собствената си оценка на мѣстността и на основание предложението отъ командира на дивизионната артилерия, трѣбва да реши где трѣбва да постави главнитѣ си сили и где да бжде центъра на тежестъта на боя.

Развърщането трѣбва да стане, следъ като предварително се окажатъ посокитѣ за движение и обектитѣ за достигане на частитѣ отъ главнитѣ сили, въ зависимостъ отъ понататъшнитѣ намерения на командването.

Частитѣ отъ главнитѣ сили могатъ временно да се задържатъ назадъ, ако обстановката не е още изяснена.

Първата заповѣдъ до командира на дивизионната артилерия ще бжде само относно общото назначение и бойната задача на артилерията въ главни чѣрти. Подробноститѣ върху целитѣ на атаката ще може да се дадатъ въ последствие, следъ понататъшното влизане въ съприкосновение съ противника и изясняване на положението. До този моментъ често пжти часть отъ артилерията ще трѣбва да се остави въ резервъ. Най-късно до тогава артилерията трѣбва да разполага съ възможностъ повече наблюдателни аероплани.

Длъжностъ на командира на дивизионната артилерия е да вземе възможно по бързи мѣрки по разузнаването и наблюдението, да развърне своята артилерия въ боенъ редъ, да осигури свързкитѣ между артилерийскитѣ части и съ пехотата и да обезпечи попълването на бойнитѣ припаси. Артилерията не трѣбва да се натрупва на едно малко пространство или пъкъ да се разпрѣсва въ широки линии. Батарейтѣ трѣбва

да се приспособятъ напълно къмъ мѣстността, да се разчленятъ въ дълбочина и да бждатъ запазени отъ хвърчащето разузнаване на противника.

267. *Преминаването въ военъ редъ на главнитъ сили* трѣбва да стане по възможностъ едновременно и съобразно общото положение и общата цель.

Самия бой по правило трѣбва да се извърши съ огледъ на скоростта за действие на артилерията и въ зависимостъ отъ мѣрките, които тя трѣбва да вземе за да се осигури добро действие. Прибързаното и уединено излизане на пехотата предизвиква да се дадатъ голѣми загуби и води къмъ неуспѣхъ. Обаче може да се явятъ случаи, при които началника ще хвърля веднага въ борбата пристигащитъ постепенно пехотни и артилерийски части отъ главнитъ сили, като имъ посочва обектитъ за атака; такъвъ е случая, когато се касае да се запази единъ спечеленъ обектъ отъ авангарда или пъкъ да се използватъ резултатитъ отъ една подобна печалба.

268. *Командиря на пионернитъ части* трѣбва да получи заповѣдь за начина, по който ще бждатъ употребени неговитъ войски и за необходимитъ разузнавания, които трѣбва да се направятъ за тази цель.

Началника на свързочнитъ части трѣбва да бжде осветленъ върху положението, мѣстото на щабоветъ и намеренията на дивизионния командиръ. Той трѣбва сжщо така да получи заповѣдь за начина, по който ще вкара въ действие средствата за свързка.

Санитарната рога, бойния обозъ, продоволственния и домакински обози първоначално трѣбва да не задминаватъ известни пунктове. Трѣбва да се разузнаятъ мѣста за главния превързоченъ пунктъ и за превързочния пунктъ за леко раненитъ.

269. Началника на отряда трѣбва, колкото се може по скоро, да опредѣли *бойното си мѣсто* или поне мѣстото за телефонната станция. По този начинъ ще може да се прибѣгне незабавно къмъ устройството на свързкитъ. Важно е сжщо така бойното мѣсто да се обозначи на мѣстността, за да може хвърчащитъ ни сили да знаятъ, где да хвърлятъ донесенията си.

270. Презъ време на първоначалното развърщане трѣбва непрекъснато да се стараемъ, за да си изяснимъ положението. Независимо отъ вкараното до това време въ действие хвърчаще и конно разузнаване, независимо отъ артилерийскитъ наблюдателни отдѣления съ артилерийски аероплани и балони, трѣбва да се изпратятъ отъ всички приближаващи се къмъ противника части офицерски патрули съ

леки картечници, които иматъ назначение да разузнаятъ за противника и да ни прикриватъ отъ неговото разузнаване. Тѣзи патрули не трѣбва да се увличатъ съ общо разузнаване или съ разузнаване за другитѣ родове войски. Напротивъ, тѣ трѣбва да влѣзатъ въ връзка съ разузнавателнитѣ органи на другитѣ родове войски, които се намиратъ въ тѣхната зона за разузнаване, и да си размѣняватъ събранитѣ сведения.

По този начинъ се преминава отъ разузнаването при походното движение къмъ *бойното разузнаване*. Последното трѣбва да опредѣли силитѣ на противника, тѣхното разпредѣление и слабитѣ пунктове отъ разположението на сѣщия. Всички разузнавачи и особено артилерийскитѣ наблюдателни органи и всички щабовете, които разполагатъ съ наблюдателни тръби трѣбва презъ всичкото време да наблюдаватъ мѣстността. На открититѣ флангове бойното разузнаване вѣнч отъ тѣхъ се възлага и на хвѣрчащитѣ сили и конницата. То има задача да се опредѣлятъ неприятелскитѣ флангове, движенията задъ фронта на противника и позициитѣ на неприятелската артилерия.

Презъ време на боя бойното разузнаване отъ всички родове войски трѣбва да продължава и да се организира съ нови средства, понеже само по този начинъ ще може да се използватъ най-целесъобразно свойствата на всички родове войски за достигане успѣха.

271. При помощта на разузнаването, ние трѣбва да установимъ преди всичко отъ гдѣ можемъ да обхванемъ противника, защото обхващането съединено съ енергични фронтални действия води най-сигурно къмъ крайния успѣхъ.

272. Обхвата се извършва най-лесно, когато насочването на частитѣ къмъ фланга или тила на противника почва въ периода на настѣпателното движение или въ тоя на преминаването на войскитѣ къмъ бойния театъръ.

Той ще бѣде по-труденъ, ако насочването става отъ момента, когато започва развърщането на частитѣ или пъкъ съ изпращане на заднитѣ резерви за извършването му.

Когато обхвата се извършва при помощта на размествания отъ предната линия, тогава може да се очаква успѣхъ само при особено благоприятна мѣстност или ношемъ.

Голѣмо значение може да има своевременното приготвление на автомобилнитѣ колони, поставени на благоприятно мѣсто, които да принесатъ резервитѣ въ решителния моментъ.

273. Едновременния обхватъ на двата фланга на противника дава най-положителни резултати, обаче изисква голѣмо превъзходство въ силитѣ ни. Този обхватъ не трѣбва никога да причинява разпрѣсване на силитѣ.

274. Същел да се посрещнатъ всички евентуалности въ борбата, а сжщо така и за да може да се постигне решителенъ успѣхъ, необходимо е назначенитѣ за обхватъ войски да бждатъ, колкото е възможно по-силни. По фронта атаката трѣбва да се води съ по-слаби сили. Искуството на командването се състои именно въ умението да оцени правилно, колко най-малко сили трѣбва да се оставятъ на фронта и колко най-много трѣбва да се насочатъ за произвеждане на обхвата.

275. Ако ли не е възможно да обхванемъ противника, то не трѣбва нито най-малко да се стѣсняваме отъ фронталната атака. Успѣшното извършване на последната зависи особено отъ взаимодействието на пехотата и артилерията. И тукъ началника, посредствомъ целесъобразно разчленение въ широчина и дълбочина, ще може да получи въ най-благоприятното мѣсто безусловното си превъзходство надъ противника, — като вземе въ съображение формитѣ на мѣстността, слабитѣ мѣста отъ разположението на противника и пр. и дори да се добере до единъ поне частиченъ обхватъ. Успѣшната фронтална атака води къмъ *пробивъ*, който съ проникването по посока на атаката и отблъсване на резервитѣ на противника може да се превърне въ *разкъсване* на разположението му. Не трѣбва обаче да се забравя, че противника може да извърши контра нападения, противъ които трѣбва да се взематъ и нужднитѣ мѣрки.

Следъ разкъсването фронта на противника трѣбва да се обхванатъ фланговетѣ на тия мѣста, гдето е станалъ пробива и да се отблъснатъ. Само по такъвъ начинъ разкъсването ще ни доведе до победата. Атакующитѣ части, обаче, трѣбва да проникнатъ напредъ, колкото се може по-дълбоко въ разположението на противника, а разширочаването на пробива трѣбва да се остави на резервитѣ. Келебливото дѣйствиел на атакующитѣ войски дава възможностъ на противника да образува новъ фронтъ и да осуети понататъшното ни движение напредъ.

276. Ако ли отъ разузнаването явствува, че *противника е заелъ вече позиция* и изглежда, че се е решилъ да се отбранява, то атакующия трѣбва да базира атаката си върху едно планомерно разузнавание на позицията му и върху всички преимущества, които се представляватъ за атаката.

За да може да се опредѣли главната позиция на противника и същел да заемемъ тази частъ отъ мѣстността, която ни е необходима за образуване на бойния редъ, трѣбва предварително да отблъснемъ преднитѣ неприятелски части. Трѣбва да се изпратятъ силни патрули, които да разузнаятъ за понататъшнитѣ подстъпи къмъ позицията на противника

и да определят дали противника се е укрепилъ, какъ се е укрепилъ и има ли постоянни голѣми искусствени препятствия предъ фортификационнитѣ му постройки, какви и гдѣ. Къмъ патрулитѣ трѣбва да се дадатъ свързочни части, чиято задача е да поддържатъ непрекъснатата връзка съ тилтъ посредствомъ жица или безъ жица.

Всички събрани сведения отъ предната линия и особено тия на артилерията, трѣбва въ възможно най-скоро време да се известятъ на общиятъ началникъ. Тѣ често пжти иматъ решающе значение за изборъта на посоката за атака.

Ако ли приготовленията на противника не сж отишли много на далечъ, то трѣбва да се обмисли да ли не ще бжде по-добре да се атакува веднага, за да не му се даде никакво време за привличане нови сили и за по-нататъшно усиляване на неговата позиция. Въ случай на нужда за приближаването къмъ противника ще се използва нощта.

Извършване на атаката

277. Щомъ като началника, съ цель да не губи предимството на бързия начинъ за действие, реши да се насочи въ атака отъ походното настѣпателно движение или пъкъ отъ развърнатото положение, то той дава на отзадидящитѣ части една обща заповѣдъ за атака, или нѣколко частични заповѣди, като най-често определя мѣстата за развърщане на всѣка часть и обектитѣ за атака (бойни обекти).

Когато въ нѣкои по-маловажни случаи не бждатъ дадени бойни обекти на частитѣ при движението имъ напредъ, тогава трѣбва поне да се определя посоката за атака чрезъ една добре обозначена главна посока или чрезъ посока дадена за единъ отъ фланговетѣ къмъ разположението на противника.

Атаката не трѣбва да се извършва прибързано. Въ повечето случаи, както и при атака на единъ приготвенъ за отбрана противникъ, преди да се отдаде заповѣдъ за атака и минаване въ боенъ редъ почти винаги частитѣ отъ отряда трѣбва да застанатъ въ *подготвително положение (подготвителна позиция)*.

278. Преди да се заеме подготвителното положение началницитѣ на частитѣ излизатъ напредъ, разузнаватъ посокитѣ за приближаване и мѣстата на частитѣ имъ на подготвителната позиция. Тѣзи мѣста трѣбва да сж запазени отъ огъня и погледитѣ на противника и особено отъ наблюдението на хвърчащето му разузнаване. При отиване къмъ

подготвителната позиция трѣбва да се избѣгва движение на голѣми части и въ правилни строеве, съ изключение на тия мѣста, гдето мѣстността би наложила това.

При значително открита мѣстность пехотата трѣбва да заеме подготвителната си позиция на голѣми разстояния отъ противника и колкото е възможно въ по разчленени строеве. Това се налага сѣщо и когато по изключение би се удало на нашата артилерия да прикове тая на противника.

279. Не е нито най-малко необходимо частитѣ отъ подготвителната позиция да се намиратъ на една и сѣща линия. Частитѣ, които благодарение на благоприятната мѣстность сж успѣли да се доближатъ до позицията на противника, ще могатъ да облекчатъ преминаването на по заднитѣ части по откритата мѣстность. При нужда известни части ще трѣбва да заематъ най-бързо нѣкои по важни пунктове предъ подготвителната позиция, които сж необходими за наблюдението и за по нататъшното развитие на атаката.

280. Когато обстановката е затруднителна и неясна и особено, когато мѣстността е пресѣчена и времето тъмно, тогава може да бжде целесъобразно приближаването къмъ подготвителната позиция да се извърши съ *преминаване отъ обектъ къмъ обектъ*. Това става съ цель да се запази съгласие въ движението къмъ споменатата позиция.

281. Когато дивизионния командиръ заповѣда на авангарда да премине въ негово подчинение, т. е. когато авангарда престане да бжде такъвъ, — артилерията отъ сѣщия минава въ разпореждане на командира на дивизионната артилерия съ изключение на оная, която е назначена за близка борба и е подчинена на съответния пехотенъ началникъ.

282. Следъ това следва вкарването въ действие на цѣлата артилерия, съобразно съ бавната и планомѣрна подготовка на пехотата и въ зависимостъ отъ разврѣщането ѝ. Задачата на артилерията въ този периодъ ще бжде да подкрепи пехотата: а) при движението ѝ къмъ подготвителната позиция; б) когато се намира на нея и в) когато трѣгва отъ нея напредъ за произвеждане атаката.

Най-важното предусловие за успѣхътъ презъ време на по-нататъшното развитие на боятъ е войсковиятъ началникъ да има възможность да дава отдѣлни разпореждания до артилерията, безъ да я спѣва въ изпълнението на тия разпореждания. Дейноститѣ на пехотата и артилерията въ боя не могатъ да се дѣлятъ нито по време, нито по мѣсто. Длъжностъ на общото командване е да съгласува презъ всичкото време едната съ другата.

Дали дивизионната артилерия още въ самото начало ще трѣбва да се подраздѣли на *артилерия за близка и артилерия за далечна борба* зависи отъ нейния съставъ, отъ бойната обстановка и отъ мѣстността. Най-целесъобразно е артилерията за близка борба да се разчленява съобразно съ разчленението на пехотата. До момента, когато пехотата заеме подготвителната си позиция, може да ѝ се предава артилерия за близка борба само по изключение; обаче не трѣбва да се закжснѣва съ това предаване, щомъ като има вѣроятност да се пропустне благоприятния моментъ, по причина на пресечената мѣстност, вследствие на голѣмия фронтъ на артилерията и на голѣмия ѝ съставъ, тъй като въ този случай своевременната подкрепа на дивизионната пехота отъ дивизионната артилерия, находяща се въ ржцетѣ на командира на дивизионната артилерия, е трудна задача.

Въ всѣки случай пехотата има необходимостъ отъ своитѣ *пехотни придружаващи батареи*, които по правило първоначално се подчиняватъ на командиритѣ на пехотнитѣ полкове; последнитѣ обаче въ последствие най-често ги дѣлятъ по взводно или по орждеино и ги предаватъ къмъ най-преднитѣ дружини, които пъкъ отъ своя страна могатъ да ги предаватъ къмъ отдѣлни роти за достигане точно опредѣлени цели. Задачата на пехотнитѣ батареи още отъ самото начало на боя е да се борятъ заедно съ останалитѣ тежки пехотни оржжия срещу мѣстнитѣ съпротиви и да унищожаватъ отдѣлни неприятелски картечници, картечни групи, минохвъргачки и орждия. Постигането на тази задача може да стане най-добре отъ отдѣлни орждия, поставени на различни — често пжти открити — позиции. Тѣзи орждия трѣбва да могатъ да действуватъ бързо, преди да привлекатъ върху си неприятелския артилерийски огънь. По тази причина, а сжщо и понеже попълването имъ съ бойни припаси е много трудно, тѣ не сж пригодни за стрелба дълго време и за това трѣбва следъ разрешаване на своята задача бързо и внезапно да изчезнатъ за погледитѣ на противника.

Ако ли къмъ пехотата, вънъ отъ пехотнитѣ придружаващи батареи, бжде придадена и *артилерия за близка борба*, то тя най-често действува подъ командата на своя артилерийски началникъ. Тази артилерия има по-голѣма свобода за действие отъ пехотнитѣ придружаващи батареи. Тя съгласува действията си съ тия на последнитѣ, като се насочва срещу ония обекти . отъ противника, които най-много спжватъ действията на пехотата. Презъ време на самия бой може да се наложи разкжсване и на тази артилерия за предаване къмъ пехотни части по сжщия начинъ, както и пехотнитѣ батареи.

Артилерията за близка борба, която е предадена къмъ пехотата, трѣбва презъ всичкото време да се намира

въ връзка съ командира на дивизионната артилерия, за да може последния да бжде въ положение да я насочва и по други цели, въ зависимост отъ заповѣдитѣ на дивизионния командиръ.

283. *Артилерията за далечна борба* има задача да сломи дейността на неприятелската артилерия и да обстрелва отъ далечъ съ обезпокоителенъ огънь движещитѣ се противникови части и други по важни цели.

284. Артилерията за далечна борба трѣбва да се опита да реши всички задачи, които ѝ се възлагатъ, *отъ една позиция*. Смѣняването на позицията причинява прекъсване на действието. Въ много случаи артилерията може да постигне целта си само при помощта на напредъ изпратени наблюдатели, безъ самата тя да се мѣсти. Обаче позицията трѣбва незабавно да се смѣни, щомъ като отъ една нова — по близко до противника — позиция или пъкъ отъ една нова флангова позиция може да се очаква по-голѣмо или по-бързо действие. Смѣната на позицията най-често трѣбва да се извършва по ешелонно.

Още при първото разузнаване най-важното условие за избора на позицията е последната да дава възможност да се съсредоточава огъня върху решителния пунктъ. Тамъ, гдето фланговетѣ не сж опрени, трѣбва да имаме възможностъ да стреляме съ далекобойни — стрелящи полегата стрелба — оръдия.

Артилерията трѣбва да бжде охранявана отъ находящата се предъ нея пехота. Тя най-често има нужда отъ особено прикритие само въ случаитѣ, когато се намира къмъ нѣкой откритъ флангъ. При нужда Командира на дивизионната артилерия трѣбва своевременно да изисква за да се взематъ нужнитѣ мѣрки за охрана. Обаче сама артилерията трѣбва да следи, щото да не бжде изненадана. Всѣка батарея или всѣко артилерийско отдѣление трѣбва да бждатъ подготвени за самоотбрана.

285. Следъ заемането на подготвителната позиция началника дава заповѣдъ за атака.

Въ този случай на първо мѣсто трѣбва да се опредѣлятъ *бойни ешелони*, които се явяватъ като последица отъ опредѣлянето на пространствата за развърщане въ боенъ редъ (границитѣ на участъцитѣ) и обектитѣ на разнитѣ пехотни единици. Широчината на тия ешелони е различна. Най-простото средство, съ помощта на което началника има възможностъ да засили разчленението въ дълбочина и да изпълни своята бойна целъ, е опредѣлянето на тѣсни фронтове на бойнитѣ ешелони. При това още въ самото начало преди да сме започнали боятъ трѣбва да се опредѣли

една войскова част, съ която всички останали ще да съоб-
разяватъ движението си (връзка между съседнитъ части).

286. Като изходно начало за размѣритѣ на *пространството на бойния редъ* може да се има предъ видъ, че атаката съ една три-полкова пехотна дивизия, снабдена изобилно съ артилерия и действующа върху една удобна за всички родове войски мѣстность, е необходимъ фронтъ отъ 3—4 клм. Когато се разполагаме групово и когато се оставятъ между частитѣ междини, тогава може да се заематъ и по-широки фронтове. Обаче, ако въ това отношение се отиде много на далечъ, тогава не само че се затруднява ржководенето на боятъ, но и — което е най-важното — ще бжде много мъчно подхранването на боя отъ дълбочина къмъ решителното мѣсто. Не може да се дадатъ точни данни за пространството на бойния редъ на по-малкитѣ части. По правило широчината на фронта на една включена дружина ще варира отъ 400—800 метра. Тукъ ще окажатъ влияние задачата, бойния съставъ на дружината, мѣстността, артилерийската подкрепа отъ собственния ни или отъ съседнитѣ участъци и пр.

При разпредѣление на силитѣ винаги трѣбва да се има предъ видъ, че на решителното мѣсто ние трѣбва да разполагаме съ най-голѣмо количество хора и средства. Обаче, полето за атака не трѣбва да се изпълва до такава степенъ, че и следъ попълването на претърѣпнитѣ загуби, пакъ да има голѣми части, които биха срещнали съществени затруднения при движението си напредъ.

287. Частитѣ трѣбва да се движатъ въ своитѣ бойни участъци по предварително разузнати подстъпи. Предъ тѣхъ трѣбва да се изпратятъ патрули. За да се използватъ слабо обстрелваемитѣ мѣста, при нужда посокитѣ за движение трѣбва да се обозначатъ съ разни белѣзи. Ако ли мѣстността е закрыта за погледитѣ на противника, то по правило трѣбва да се използва походната колона. При открита мѣстность трѣбва да се образуватъ отдѣлни разпрѣснати въ широчина и дълбочина групи, които трѣбва да се приспособяватъ къмъ мѣстността; противно на това, винаги трѣбва да се избѣгватъ широкитѣ и гъсти стрелкови вериги.

Следъ преминаване въ боенъ редъ всѣка войскова част трѣбва да се намира срещу своя боенъ участъкъ и по възможность близко до участъка, който ще атакува. Тукъ частитѣ трѣбва да бждатъ силно разчленени въ широчина и дълбочина.

Когато една част е назначена да обхване противника, тя трѣбва да застане съ вътрешния си флангъ на такава междина въ страни отъ съседната част, че при атаката вж-

трешнитѣ флангове на фронтално действующата частъ и на частъта, която обхваща, да не се заметешватъ (засѣдатъ).

288. *Пехотната атака се произвежда*, следъ като фронталното разузнаване проникне достатъчно напредъ. Тя се състои въ пренасяне напредъ на лекитѣ пехотни оржжия (пушка, лека картечница, картеченъ пистолетъ и гранатохвъргачка) при подкрепата на дивизионната артилерия, тежкитѣ картечници и минохвъргачкитѣ, които за тази целъ трѣбва да заематъ позиция толкова рано, че да могатъ да охраняватъ ся огъня си добре полето на атаката; въ този периодъ началницитѣ трѣбва да излизатъ, колкото се може по-напредъ.

Пехотнитѣ батареи трѣбва да се държатъ толкова напредъ, че да могатъ при нужда скоро да заематъ позиция и да откриятъ огънь. При пресѣчена мѣстность или при превръщане на сражението въ отдѣлни боеве на малки групи, най-често ще бжде по-целесъобразно да се подчинятъ на пехотни ротни командири отъ най-предната линия, отдѣлни тежки картечници или тежко картечни взводове. Това подчинение трѣбва да стане най-късно преди началото на пробива, както и при по-нататъшното водене на атаката.

Атакующия трѣбва да открие огънь по възможность по-късно, съ целъ да не се прахосватъ бойнитѣ припаси съ стрелба отъ недействителни разстояния и за да се не губи време за движение напредъ. Моментъ за откриване на огъня зависи отъ мѣстностьта и отъ ефикасностьта на неприятелския огънь, но ни най-малко не и отъ подготовката на собсвенитѣ ни войски.

Стрелцитѣ заставатъ около отдѣльоннитѣ си командири на съвършено неправилни междини и интервали и въ известна дълбочина. За движение напредъ тѣ трѣбва да употребятъ твърде много и лопатата си. По-нататъшното напредване на пехотата ще става съ скокове или припълзяване на цѣли отдѣления, по на нѣколко человекъ или единъ по единъ. Движеніе тѣ се напредъ отдѣления трѣбва винаги да бждатъ подкрепяни съ огънь; отъ друга страна трѣбва винаги щомъ като огневата поддръжка съществува, тя да бжде използвана за движението напредъ. До като едно отдѣление се движи напредъ тежкитѣ картечници, минохвъргачкитѣ, а при нужда и орждията трѣбва да сломяватъ съпротивата на неприятелскитѣ гнѣзда; въ този моментъ има най-голѣмо значение самостоятелностьта на малкитѣ началници.

Подкрепата на пехотата отъ артилерията и непосредственото използване отъ страна на пехотата на резултата отъ артилерийския огънь иматъ решающе значение за изхода на атаката.

Щомъ като собствената ни пехота се приближи на действителния противниковъ пехотенъ огънь, главната маса отъ собствената ни артилерия, включително и артилерията за далечна борба, трѣбва да насочи огъня си срещу неприятелската пехота.

Най-често артилерийския огънь трѣбва да представлява малко или много продължителни огневи урагани.

До като пехотата се приближава, за да дойде на шурмовото разстояние до противника, артилерията непрекъснато увеличава силата на огъня си, който трѣбва да бѣде съсредоточенъ срещу заповѣдания отъ общия началникъ решителенъ пунктъ за атака, за да се разколебаятъ останалитѣ боеспособни части на противника; едновременно съ това и неприятелската артилерия трѣбва да бѣде заставена да мълчи. Артилерийскитѣ хвърчащи сили и наблюдателни отдѣления трѣбва да употребяватъ всички усилия за да насочатъ въ скоро време артилерийския огънь въ най-важнитѣ пунктове на борбата. Тукъ сѣщо така трѣбва да се насочи и огъня отъ тежкитѣ пѣхотни оржжия.

Артилерията съ помощта на своя огънь трѣбва да внуши на пехотата увѣреностъ за успѣха на атаката. Щомъ като пехотата забележи, че противника е достатъчно разколебанъ, веднага трѣбва да се насочи за произвеждане на *удара*.

Зависи отъ обстоятелствата да ли удара да се извърши по инициативата отъ най-преднитѣ атакующии части, или пъкъ по заповѣдь отъ общия началникъ. Когато преднитѣ части сж добили впечатление, че е назрѣлъ решителния моментъ, тѣ не трѣбва да се колебаятъ, но смѣло да се насочатъ за ударъ. Въ този моментъ артилерията трѣбва да пренесе огъня си напредъ, като се постараетъ да извърши това въ най-подходящия моментъ.

Предъ видъ на това, че противника обикновено при разположението си за отбрана ще се разчленява въ дълбочина, то сломяването съпротивата на неговитѣ упорни пунктове ще стане постепенно, следъ предварителна огнева подготовка за всѣки единъ отъ тѣхъ. Ето защо удара се язва като послѣдствие отъ боеве срещу отдѣлни пунктове и отъ проникването въ съпротивителната зона на противника. Въ това време артилерията трѣбва да съдействува съ всичката си възможна сила. Последното се отнася особено за приданата къмъ пехотата артилерия (пехотни придружаващи батареи и артилерия за близка борба).

Бойнитѣ групи трѣбва да настѣпватъ напредъ съ взаимно подпомагане. Неприятелскитѣ гнѣзда и упорни пунктове трѣбва да бждатъ унищожени при помощта на огъня отъ всички видове оржжия; атакующитѣ бойни групи, които сж успѣли да излѣзатъ най-напредъ къмъ противника, трѣбва при

помощта на фланговия си огън да подкрепят тѣхнитѣ съседни части, които сж изостанали по назадъ, за движението имъ напредъ съ целъ да се подравнятъ съ тѣхъ.

Отъ друга страна фланговетѣ и тила на преднитѣ части трѣбва да бждатъ запазени отъ идящитѣ задъ тѣхъ части. Всички задни части и резерви трѣбва бързо да се насочатъ напредъ и да замѣстятъ най-скоро собственитѣ ни загуби.

Трѣбва винаги да се предполага, че противника ще си послужи съ контръ-атаки; отблъскването на последнитѣ трѣбва да се извърши съ помощта на картечнитѣ и стрелковитѣ отдѣления, при тая на своевременния артилерийски огънъ и огъня на тежкитѣ пехотни орждия, както и съ бързото вкарване въ действие на резервитѣ.

289. Артилерията трѣбва презъ всичкото време и съ помощта на всички средства да се стреми да следи движението на пехотата за удара, като подържа очна връзка съ най-предната пехотна линия. Ако ли това въ даденъ моментъ не бжде възможно и ако ли времето за удара не е регулирано съ заповѣдъ или чрезъ съгласуване на действията, то желанието на пехотата за отиване на ударъ трѣбва да бжде съобщено на артилерията посредствомъ предварително условени знаци. Следъ даване на отдѣлни свѣтящи знаци въ началото трѣбва да последватъ масови такива отъ разни пунктове. Съвокупността отъ впечатленията, които артилерията ще получи, ще я принуди да засили до най-голѣма степенъ своята огнева дейность и да пренесе огъня си напредъ, който огънъ въ известни случаи ще вземе формата на огневи валякъ. Въ този моментъ на боя най-важно и най-решающе значение има точното взаимно съгласуване на дейността на тия два рода войски. При огневия валякъ пехотата трѣбва да се движи безъ да се безпокои, че ще търпи загуби и да бжде близко до собственния си огънъ. Въ този моментъ трѣбва да се вкаратъ въ действие наблюдателнитѣ и пехотни аероплани. Тѣ иматъ възможность при помощта на безжичния телеграфъ и даване на знаци да държатъ връзка надъ самото бойно поле между най-преднитѣ пехотни части и артилерията ни.

290. Въ момента, когато сме се приближили на ударно разстояние отъ противника, трѣбва да бждатъ привлечени напредъ всички останали по една или друга причина назадъ *резерви*. Часть отъ батареитѣ, било по заповѣдъ, било по собствена инициатива се приготвяватъ за *промяна на позициитѣ си* съ излизане напредъ, следъ което веднага излизатъ на новоизбранитѣ мѣста. Тази артилерия има задача да унищожи ония съпротиви на противника, които се държатъ още; тя се насочва срещу контръ-атакующитѣ части на противника

за да спре самите контър-атаки и при помощта на най-силния си огънъ способствува за използуване на успѣха. Едновременно съ това всички разполагаеми бойни аероплани се хвърлят въ атака и взиматъ участие въ земната борба.

291. За да може да се сжди, че сме дошли близко до победата, необходимо е да разколебаемъ цѣлия неприятелски фронтъ. Ако ли се удаде на противника да се закрепи на ново, следъ като е билъ разколебанъ веднажъ или да заеме задни позиции и да подготви нова съпротива, то той ще трѣбва да се атакува отново. Идящитѣ отзадъ резерви и тия, които сж влезли въ борбата, трѣбва да направятъ всичко възможно за да не допуснатъ прекъсване въ движението за атака, за да отблъснатъ контър-атакитѣ и за да оживятъ неудолимия поривъ напредъ, който поривъ трѣбва да въодушевява всички атакующи. Ако ли първоначалния центъръ на тежестта на борбата бжде премѣстенъ въ последствие на друго мѣсто, то идящитѣ отзадъ резерви трѣбва преди всичко да бждатъ изпратени тамъ, гдето се очаква да се получи успѣха, за да може този последния да бжде използуванъ незабавно. Откъснатитѣ части и отдѣлни хора трѣбва веднага да се събиратъ и наново да се взематъ здраво въ ржка. Тѣ трѣбва да продължатъ движението за атака, като заставатъ по назадъ. Първоначално могатъ да се поставятъ на позиция малки охранителни части за всѣка евентуалностъ. По този начинъ една атака, произведена въ дълбочина на разположението на противника, ще сломи и последната му съпротива и ще открие пътя на преследването върху бойното поле.

292. Ако ли, следъ успѣшно извършване на атаката, силитѣ съ които разполагаме за продължаване на действието не сж достатъчни, то най-малкото, което трѣбва да се направи, е да се обезпечи спечеленото. Силно разчленени въ дълбочина, стрелцитѣ се зацѣпватъ здраво въ мѣстността, окопаватъ се, устройватъ си упорни пунктове и дочакватъ подкрепления за по-нататъшното имъ движение напредъ. Артилерията трѣбва тозъ часъ да насочи единъ планомѣренъ огънъ срещу противника и да даде нуждната подкрепа на пехотата. Регулирането огъня на артилерията не трѣбва да бжде извършено съ огледъ само за отблъскване неприятелскитѣ пехотни атаки, но сжщо така и за омаломощаване на неприятелския артилерийски огънъ, който въ този моментъ може да нанесе много тежки загуби на собствената ни пехота.

Когато борбата е прекратена вследствие на настъпилата тъмнина, преди да нанесемъ удара, тогава сжщо така и артилерията трѣбва да действува, за да се обезпечи владението на спечелената до тоя моментъ частъ отъ мѣстността. Пре-

стрелката за *огневата артилерийска отбрана* въ този случай трѣбва да се извърши преди настѣпването на нощта.

293. Ако ли срещния бой при фронталната борба не доведе до крайното решение, то трѣбва да се обмисли има ли възможност при помощта на *нощни прегрупирвания на частитѣ* да се произведе една успѣшна атака на други пунктове.

VII, Преследване.

294. Победителя трѣбва да преследва победения въ широкъ фронтъ, винаги да се стреми да го обхване, да го изпревари и да затрудни неговото отстъпление.

295. *Висшия началникъ* често ще се освѣтлява за проникването на нашитѣ войски въ неприятелското разположение и за унищожаването на неприятелската съпротива отъ донесенията на хвърчащитѣ ни сили и отъ войсковитѣ донесения; понекога сжщо така той ще може да узнае за отстъплението на противника отъ съседнитѣ ни части. Въ този случай той веднага трѣбва съ най-голѣма енергия да подтикне стремежа за победа у по-долнитѣ началници и чрезъ изпращане на разполагаемитѣ резерви и новообразувани таква да засили преследването въ опредѣлената отъ него посока.

До като противника не дава голѣма съпротива, *по-долнитѣ началници* непрекъснато, безъ да чакатъ заповѣди и безъ да държатъ смѣтка за умората на частитѣ имъ, тласкатъ последнитѣ непрекъснато напредъ за преследване на бития противникъ. Тѣ трѣбва да действуватъ смѣло и самостоятелно. Този начинъ за действие е твърде основателенъ, понеже противника има само стремежътъ да се откъсне отъ действието на победителя си. Подреждането на частитѣ и привличането на бойни и хранителни припаси често пжти ще стане презъ време на самото движение напредъ съ целъ да не се прекратява стремителното преследване на противника. Въ този случай всички прѣсни сили, които пристигатъ трѣбва незабавно да бждатъ вкарани въ действие.

Всички *хвърчащи бойни сили* атакуватъ отъ въздуха неприятелскитѣ по-голѣми групировки, като поставятъ на второ мѣсто тѣхнитѣ специални бойни задачи. При помощта на картеченъ огнь и хвърляне на бомби, тѣ увеличаватъ безпорядъка у противника и се стрематъ да всѣятъ безредие по

тилнитѣ му съобщения и по желѣзнопѣжнитѣ гари задѣ фронта му.

Въ този моментъ, сѣщо така трѣбва да се вкарать въ действие и наблюдателнитѣ хвърчащи сили съ цель да разузнаятъ за движенията въ тила на противника.

296. Най-сѣществено средство за използване на победата е правилната употреба на *артилерията*. Тя най-добре подпомага на преследването, понеже съединява съ себе си скоростта на стрелбата съ далекобойната огнева сила. Ето защо тя трѣбва да довърши победата по най-окончателенъ начинъ, като вкара въ действие и последното разполагаемо орѣдие, което може да стреля съ действителенъ огънь. Неприятелскитѣ бойни кола, които се появяватъ за произвеждане на контръ-атака, трѣбва да бждатъ въ най-скоро време изкарани изъ строя при помощта на артилерийската ни маса. Известни части отъ артилерията, а именно далекобойнитѣ батареи, трѣбва да продължавать да стрелятъ отъ позициитѣ си, до като иматъ възможность да причиняватъ вреди на отстъпающия противникъ, чрезъ стрелба съ земно наблюдение, а гдето е възможно и при помощта на балонно наблюдение. Други артилерийски части заедно съ пехотата излизать напредъ фронтално, до като трети части се насочватъ за действие предъ отстъпающитѣ колони на противника. За последната задача особено полезна е *конната и моторната артилерия*, заедно съ конницата и други леки подвижни части.

Действующата на фронта артилерия трѣбва да насочи огъня си преимущественно по най-отдалеченитѣ части на противника, съ цель да внесе и тамъ разложение. Далекобойнитѣ орѣдия ще намерать най-благодарно поле за работа съ стрелбата си по изходнитѣ пѣтища, стоварнитѣ гари и пр.

Често пѣти не ще може да се заповѣда смѣняването на позициитѣ. По-долнитѣ артилерийски началници трѣбва въ случая да дейсвувать по собствена инициатива. Артилерийскитѣ наблюдатели, които следватъ съ най-предната пехотна линия, трѣбва да поддържатъ безжична свръзка съ тѣхнитѣ батареи.

Най-първото условие за успѣшното преследване е изобилно попълване на бойнитѣ припаси; за него трѣбва да се погрижатъ своевременно всички началници; голѣма полза има, ако за цельта се привлекать повече автомобилни колони.

297. *Пехотнитѣ части*, които нѣмать задача да надминатъ противника, трѣбва да поддържатъ близко съприкосновение съ него. Поражението трѣбва да бжде превърнато въ пълно разложение на сѣщия при помощта на огъня и на най-настойчивото наблѣгане върху него. Въ случай, че той се откъсне отъ огъня ни, трѣбва да се направи всичко възможно

но за да се даближимъ на ново до него и съ помощта на хладно оръжие да го доунищожимъ.

Опредѣлената за близка борба артилерия, пехотнитѣ придружающа батареи и минохвъргачкитѣ трѣбва да се движатъ въ най-тѣсна свѣзка съ пехотата, като заставатъ непосредствено задъ най-преднитѣ стрелкови отдѣления. Често пѣти въ този случай тѣ трѣбва да се движатъ въ разгнати строеве. Тѣжкитѣ картечници трѣбва да се поставятъ въ най-предната линия. До колкото е възможно трѣбва да се направи най-широка употреба отъ автомобилитѣ за пренасяне на пехотата, както и отъ картечнитѣ автомобилни взводове. Въ този моментъ често пѣти ще бжде много полезно да се употребятъ сжщо така колоездачнитѣ части и брониранитѣ автомобили.

Средствата за свѣзка трѣбва да бждатъ закарани чакъ до най-преднитѣ пехотни части. По-долнитѣ началници трѣбва да правятъ чести безжични донесения въ дивизията за положението; дивизията трѣбва да открие безжичната си станция за непрекъснато приемане.

Не трѣбва да се дава възможност на ариергардитѣ на противника да се отклонятъ отъ добре разузнатата посока за преследване. Тѣ, при това не трѣбва да привличатъ върху си много наши сили. Победителя, било чрезъ обхождането имъ, трѣбва въ най-скоро възможно време да се нахвърли върху главната маса на противника.

298. Гласъка на преследването на противника може да се спре само по заповѣдь отъ Главното Командване. Никога не трѣбва да спираме преследването при среща на едно мѣстно съпротивление.

VIII. Прекъсване на боятъ.

Отстъпление.

299. Когато общия началникъ, следъ най-внимателно проследяване на боятъ и изследване на всички обстоятелства се убеди, че борбата по никакъвъ начинъ нѣма да ни доведе до решителенъ успѣхъ и че загубитѣ на частитѣ не съотвѣтствуватъ нито най-малко на целта на боя, тогава той, съзнавайки отговорността, която поема, разпорежда за *прекъсване на боятъ*.

Моментта, въ който войските трѣбва да се оттеглятъ, зависи отъ обстановката, целта ни и отъ мѣстността.

Почти винаги за прекъсване на боятъ ще трѣбва да съчака настѣпването на нощта. Ето защо е важно да можемъ да направимъ всичко възможно за да се задържимъ, даже и при най-трудна обстановка, до настѣпване на тъмнината.

300. Прекъсването на боя може да се извърши най-лесно следъ единъ нашъ успѣхъ. То може да стане толкова поскоро, колкото по-голѣма възможностъ имаме да прикриемъ намеренията си и ще бѣде толкова по-трудно, колкото повече сме се ангажирали въ боя.

301. Първоначално пехотата, разчленена въ дълбочина, остава на позициитѣ си и упорно се държи. Отдѣлни групи, поддържани отъ цѣлата артилерия, отъ картечницитѣ, минохвъргачкитѣ и отъ бойнитѣ аероплани, постепенно се оттеглятъ назадъ съ движение ходомъ; стремежа на противника да ни разкъсва трѣбва да се посрещне съ контъръ-атаки. Трѣбва да се направи всичко възможно, щото съседнитѣ части, които сж здраво притиснати отъ противника, да бждатъ освободени по възможностъ съ фланговъ огънь, а въ противенъ случай съ ударъ на ножъ.

302. Главното Командване въ това време трѣбва да направи своитѣ приготовления за *отстъпление*. То трѣбва да избере по картата една втора позиция, да опредѣли какъ ще се заеме тя и кои сж разнитѣ ѝ участъци, да посочи на частитѣ пѣтищата за отстъпление, своевременно да постави въ движение обозитѣ и разнитѣ колони (огнестрелни и пр.) да разузнае на самата мѣстностъ новата позиция и пѣтищата, които водятъ къмъ нея, при нужда да разпореди пионернитѣ части да построятъ мостове, да се приготви постройката на тилнитѣ мостове и разрушаването имъ и пр. Санитарнитѣ учреждения трѣбва да получатъ по възможностъ по-рано заповѣдь за най-скорото евакуиране на раненитѣ и пр. Веднага следъ това трѣбва да се изпратятъ назадъ енергични офицери, които ще иматъ грижата да разчистятъ *пѣтищата за отстъпление*.

303. Трѣбва сжщо така своевременно да се изпратятъ назадъ свързочни части за да приготвятъ свързкитѣ между разнитѣ части и щабовете. Главната маса отъ войсковитѣ части трѣбва да скъса съприкосновението си съ противника съ настѣпването на тъмнината. Първоначално тя се движи въ широкъ и дълбоко разчлененъ фронтъ, като използва всички разполагаеми перпендикулярни на фронта пѣтища. Следъ това отдѣлни части постепенно се насочватъ по точно опредѣлени тѣмъ пѣтища за отстъпление и образуватъ походни ко-

лони. Ако ли новата позиция се намира много назадъ, то може да бжде целесъобразно да се заеме една *приемна позиция* отъ резервни части съ голѣмо количество артилерия, която позиция трѣбва да бжде по възможность въ страни отъ линията на остжплението. Поставенитѣ на тази позиция сили оставатъ последни, като ариергардъ, и най после отиватъ за да заематъ новата позиция.

Останалитѣ най-близко до противника части трѣбва да се отдѣлятъ само тогава, когато е напълно осигурено отстжплението на главната маса и последната се е отдрѣпнала вече на достатъчно разстояние. Въ този случай бронирани автомобили могатъ да укажатъ грамадна услуга.

Последнитѣ останали къмъ противника части почти едновременно трѣбва да се откъснатъ отъ последния по цѣлия фронтъ. Оставенитѣ назадъ смѣли и силни патрули, снабдени изобилно съ бойни припаси, свѣтящи ракети, картеници, бронирани автомобили и отдѣлни орждия — трѣбва да прикриятъ оттеглянето си чрезъ хитрость, а при нужда и чрезъ бой. При тази съпротива до последня крайность не трѣбва да се страхуваме даже да загубимъ и орждия, само и само да можемъ да постигнемъ целта си. Въ много случаи се препорѣчва службата за свръзкитѣ, особено тая по безжичния телеграфъ, да продължава на старата позиция съ цель да се заблуди противника. Това е особено важно за голѣмитѣ части,

Трѣбва да се взематъ нужднитѣ мѣрки за отбрана противъ преследващитѣ неприятелски хвѣрчащи сили.

Преследването на противника по паралелни пѣтища (дебордираще преследване) трѣбва да бжде посрещнато при помощта на странични прикрития.

304. Щомъ като се осигури отстжплението, *главниятъ началникъ* отива веднага на мѣстността за новата съпротива, за да даде тамъ новитѣ си нареждания.

По-должитѣ началници презъ време на отстжплението трѣбва да останатъ при частитѣ си.

305. Презъ време на по нататъшното отстжпление главния началникъ трѣбва да се стреми, колкото се може по скоро и колкото е възможно повече, да откъсне собствени-тѣ си войски отъ тия на противника и по този начинъ да получи на ново свободата си за действие.

Най-често пѣти въ случая ще се наложи да се увеличатъ преходитѣ, да се трѣгва по възможность рано, да се извършватъ нощни движения и да се взематъ всички мѣрки противъ хвѣрчащитѣ нападения на противника.

Сжществующитѣ желѣзни пѣтища ще могатъ да се използватъ само тогава, когато своевременно сж извършени

нужднитѣ приготовления за целѣта. Независимо отъ това трѣбва да се затрудни самия противникъ за да не използва желѣзнитѣ пѣтища при преследването. Последното се постига, като си послужимъ съ хвърчащи атаки, насочени главно по стоварнитѣ гари на противника.

306. Щомъ като ни се удаде възможность да се откъснемъ и сме се откъснали отъ противника, веднага трѣбва да се отдѣлятъ *арьергарди*, съобразно съ разчленението на частитѣ. Задачата на тия *арьергарди* е да охранява главнитѣ сили, за да не биватъ безпокоени или атакувани. Необходимото време често пѣти ще може да се спечели, като заставимъ противника да се развърне въ боенъ редъ при помощта на далеченъ артилерийски и картеченъ огънь, безъ участието на голѣмо количество пехота. Тази артилерия, картечници и пехотни части, щомъ като успѣятъ да развърнатъ противника, незабелѣзано ще оттеглятъ. Ако ли разполагаме съ газози и димни снаряди, то тѣ може да бждатъ употребени съ голѣма полза. Коннитѣ и колоездачни части трѣбва да останатъ последни къмъ страната на противника. Тѣхната голѣма подвижность ще имъ позволи своевременно да се оттеглятъ и да влезатъ въ връзка съ преминалата въ походенъ редъ пехота. Заедно съ коннитѣ части може да останатъ до последния моментъ и части отъ пехотата, но при условие, че за тѣхъ трѣбва да има готови автомобили за да се увеличи подвижността имъ.

307. Ако ли противника силно наблѣга, то трѣбва да му се окаже по упорита съпротива даже и ако би се наложило да претърпимъ голѣми загуби. Ариергарда не трѣбва да се безпокои дори и да атакува противника съ помощта на бойни кола, само и само да даде възможность на главнитѣ сили да се оттеглятъ достатъчно назадъ. Атаката срещу единъ непредпазливъ преследващъ противникъ има сжщо така голѣмо морално значение.

308. Голѣмо значение има да се вкаратъ най-смѣло въ действие на хвърчащитѣ сили, защото тѣ спомагатъ твърде много да се сломи победния духъ на противника.

309. Ариергарда първоначално трѣбва да отстъпва по части (по участъци). Съ целъ да се сплзва движение на преследващия противникъ, трѣбва да се взематъ мѣрки и да се подготви разрушаването на известни пѣтища, мостове, желѣзни пѣтища и изоставенитѣ отъ насъ свързочни линии. Заповѣдта за разрушаване на желѣзнитѣ пѣтища и за бъркане на неприятелското безжично съобщение трѣбва да се даде отъ Главното Командване.

310. Началника на ариергарда трѣбва да подѣржа непрекъснатата връзка съ началника на главнитѣ сили. Зацельта той си служи съ останалитѣ назадъ телефонни жици. Безжичния телеграфъ трѣбва въ случая по възможность да се не употребява, съ цель да не се дава възможность на неприятелската прислушвателна служба да узнае нещо за положението на нашитѣ части. Началника на ариергарда при опредѣляне на разстоянието до главнитѣ сили трѣбва да взема въ съображение закжсненията при движението имъ както и почивкитѣ.

Когато противника не ни принуждава вече да продължаваме движението назадъ въ боенъ редъ, тогава ариергарда трѣбва да премине въ походна колона.

IX. Атака на позиции.

A. Атака при подвижната война.

311. Когато противника очаква да бжде атакуванъ на една мѣстность засилена съ *полски укрепления*, тогава трѣбва да се предполага, че той ще постави на тази мѣстность по слаби части, за да разполага съ по-голѣми сили на друго мѣсто.

Ето защо въ този случай атакующия трѣбва да обмисли дали не ще има възможность да обходи неприятелската позиция или пъкъ ще трѣбва непременно да я атакува. За обхождане неприятелската позиция често пжти ще трѣбва да прибѣгваме къмъ *нощта*.

312. Силата на полскитѣ укрепени позиции е различна, въ зависимост да ли укрепяването е станало набързо или въ продължение на нѣколко дена, като сж използвани всички разполагаеми средства.

313. Въ зависимост отъ това и *атаката* на позицията се извършва по различни начини. Често пжти приближаването ще бжде възможно само подъ прикритието на *нощта*. Благодарение на обстоятелството, че отбранающия временно се отказва отъ своята свобода за действия, той дава възможность на атакующия да направи основателна подготовка на атаката си.

314. *Разузнаването* за атака трѣбва да се извършва още презъ време на приближаването, като за цельта се изпратятъ

сжщо така и офицери отъ всички родове войски. Общото ръководене на всички разузнавания отъ единъ началникъ дава възможность да се ускорятъ и да се добиятъ по-добри резултати. При тия разузнавания трѣбва да се постараемъ да опредѣлимъ преднитѣ позиции на противника, положението и протяжението на главната му позиция, а по възможность и разпредѣлението на силитѣ му.

Аеропланитѣ и балонитѣ въ случая ще дадатъ много ценни сведения. Понеже ще се явяватъ най-рано предъ позицията на противника, тѣ ще го заварятъ до като я работи и при помощта на фотографии и наблюдение, ще могатъ да узнаятъ какво е общото положение и какви сж укрепителнитѣ му работи на тази позиция. При разузнаването отъ аероплани и балони, трѣбва да се изпращатъ сжщо така и артилерийски и пионерни офицери, като наблюдатели. Въ този случай още отъ самото начало трѣбва да се стремимъ да добиемъ господство въ въздуха.

За добиване на ценни дани относително разчленението и силитѣ на противника трѣбва да се устрои планомѣрно следене на неприятелското безжично земно и въздушно съобщение и да се прехващатъ телефоннитѣ му връзки, посредствомъ изпратенитѣ напредъ прислушвателни станции.

Разузнаването чрезъ разезди при приближаването къмъ позицията на противника въ скоро време става невъзможно; обаче толкова по-важно е, щото разузнаването съ конници къмъ фланговетѣ на противника да продължава непрекъснато, а сжщо и съ патраули срещу фронта му.

Средствата за връзка трѣбва да се поставятъ въ действие при най-добри условия, като се обърне особено внимание на най-своевременното устройство на сигурни напречни свръзки съ съседнитѣ части.

315. По точни данни за противника може да се изискватъ *следъ отблъсването на неговитѣ предни части*. Ето защо това отблъсване трѣбва да се извърши въ най-скоро време. Обаче атаката на неприятелскитѣ предни части не трѣбва да се извършва отъ частитѣ назначени за извършване на главната атака. За целта трѣбва да се изпратятъ само най-необходимитѣ пехотни части, а останалата пехота трѣбва да не се отклонява отъ своята посока за настъпление. Противно на това въ случая се налага да се вкара въ действие по голѣма частъ отъ артилерията.

316. Едновременно съ атаката на преднитѣ неприятелски части атакующия трѣбва да заеме ония пунктове отъ мѣстността, отъ които *ще има възможность да разгледа неприятелската позиция* и които ще може да използва за наблюда-

телни пунктове и за развърщането на артилерията си въ боен редъ.

Масата отъ нашата пехота, обаче, не трѣбва още да прекрочва границата на най-действителния артилерийски огънь на противника; до тукъ тя трѣбва да привърши развърщанието си отъ походната колона.

317. Следъ извършване на тия предварителни действия, по нататъшното разузнаване трѣбва да установи неприятелската главна позиция, собственитѣ подстъпи за приближаване и позицитѣ за батареитѣ ни съ тѣхнитѣ наблюдателни и измервателни пунктове. За тази работа не трѣбва да се опредѣля много кжсо време, защото само при помощта на сигурни донесения ще има възможностъ да се дадатъ най-целесъобразни разпореждания. Въ случая трѣбва да се има предъ видъ, че последвалитѣ изменения на първоначалнитѣ разпореждания предизвикватъ губене на много време и се извършватъ твърде трудно.

Въ известни случаи може да се наложи да се изпратятъ напредъ по силни пехотни и пионерни части съ придадени къмъ тѣхъ картечници, които при помощта и на артилерийския огънь ще трѣбва да принудятъ противника да издаде разположението си.

Понататъкъ разузнаването отъ къмъ въздуха ще ни даде все повече и повече подробности; то ще се състои на първо време отъ фотографии; тия фотографии могатъ да изпълнятъ само тогава назначението си, когато сж допълнени съ данни отъ земното ни разузнаване. Своевременното изпращане на голѣмо количество аеропланни фотографии до частитѣ облекчава въ голѣма степенъ тѣхното разузнаване.

Особено важно е своевременно и планомерно да се разпорежи за разузнаване на артилерийскитѣ цели за стрелба отъ аероплани, балони и отъ артилерийскитѣ измервателни отдѣления. Това разузнаване често пжти дава основание за вкарването въ действие на самата артилерия и за ржководенето на огъня ѝ.

За да се организира добре службата по разузнаването необходимо е да се устроятъ центрове за събиране донесенията и предни прислушвателни пунктове.

318. Следъ изясняване на положението общия началникъ трѣбва да опредѣли да ли ще може неприятелската позиция да се заеме чрезъ *обхватъ*. Трѣбва винаги да се стремимъ да обхванемъ позицията на противника. Обаче още въ самото начало противника трѣбва да се атакува отъ къмъ фронта, за да не му се позволи да размѣства силитѣ си.

Когато противника опира и двата си фланга или пкъкъ по други причини не ни е възможно да обхванемъ позицията

му, тогава ще трѣбва да произведемъ фронтална атака, която ни води къмъ *пробивъ*, а продължението ѝ къмъ *разкъсване* на разположението на противника. Въ този случай най-важното нѣщо за общия началникъ е да узнае, где сж най-слабитѣ мѣста отъ неприятелския фронтъ и тамъ да насочи центъра на тѣжестъта на атаката. Равномѣрното разпредѣлене на силитѣ може да се оправдае само въ твърде рѣдки случаи; пехотата повечето пжти трѣбва да се съсредоточи срещу единъ или нѣколко пункта, гдето ще стане пробива. Въ това време на останалитѣ мѣста отъ фронта трѣбва да се поставятъ само слаби сили, а известни части дори ще бждатъ съвършенно изоставени отъ атакующия. Групирането и поставянето на артилерията на позиция трѣбва да се ржководи отъ сжщото това начало; тя трѣбва да се стреми къмъ флангови действия. Да се съсредоточи превъзходящъ артилерийски огънь не ще рече да се заеме една и сжща позиция отъ артилерийската маса.

Мѣстата, които се избиратъ за пробивъ не трѣбва да бждатъ много тѣсни по фронта, понеже иначе пробиващитѣ войски ще бждатъ изложени на съсредоточенъ огънь на неприятелската артилерия.

319. *Артилерията на атакующия* излиза на позиция подъ прикритието на изпратената напредъ пехота. Предвидъ на готовността за стрелба отъ страна на противниковата артилерия, това заемане на позиция трѣбва да стане много внимателно. Групирането въ широчина и дълбочина трѣбва да стане въ зависимостъ отъ мѣстността и условията за наблюдение. Приготовленията за наблюдение, ржководене и откриване на огъня и тия за предпазване отъ земното и въздушно наблюдение на противника трѣбва да не ставатъ прибрзано. Изобщо трѣбва да се даде на артилерията достатъчно време за подготовка.

По правило при атаката на полскитѣ укрепени позиции въ интереса на единството въ артилерийската подготовка не се препоржчва да се придава къмъ пехотата артилерия за близка борба, вънъ отъ пехотната придружаваща артилерия. Зависи отъ състава на артилерията на противника и отъ обстановката, въ която се намира последния, за да се види да ли трѣбва още при излизане на артилерията ни на позиция, тя да се раздѣли на артилерия за далечна и артилерия за близка борба.

320. Въ началото на боя трѣбва да се стремимъ къмъ *едновременно откриване на огъня отъ цялата артилерия*. Това не е винаги възможно. Известни части отъ нея често пжти ще могатъ да излѣзатъ на позиция само подъ закрилата на огъня отъ други батареи, които първи сж успѣли да

заематъ позиция. При това препоръчва се известни отдѣлни батареи да се задържатъ назадъ, съ цель въ послѣдствие да се вложатъ внезапно въ действие срещу тази часть отъ неприятелската артилерия, която първоначално не сме могли да забележимъ. Подчиненитѣ на командира на дивизионната артилерия аероплани и балони трѣбва да се използватъ за даване наблюдения при престрелката и стрелбата на поражение; за цельта трѣбва да се използватъ напълно и всички други средства за наблюдение (земно наблюдение, измѣрвателни команди и пр.). Основното условие за успѣха на тия наблюдения е грижливо устроената свѣрзка между наблюдателитѣ, батареитѣ и штабоветѣ.

Задачата на артилерията е да сломи съпротивата на противника и по такъв начинъ да открие пътя за настѣпление на пехотата. За достигане на тая цель, нашата артилерия трѣбва първоначално да неутрализира неприятелската, което обстоятелство ще позволи на пехотата ни да премине въ зоната на неприятелския артилерийски огънь. По-после трѣбва да се съсредоточи огъня на часть отъ артилерията за далечна борба съ този на артилерията за близка борба и оня на тежкитѣ пехотни оржжия срещу най-важнитѣ — въ зависимост отъ мѣстността и целитѣ на командването — части отъ позицията на противника, като същевременно артилерията на отбраняющия се държи подъ огънь. Въ този периодъ трѣбва да се употребяватъ газови снаряди не само срещу неприятелската артилерия, но и противъ важни упорни пунктове, населени мѣста и гори.

До като още не се е почувствувала още пехотната ни атака, трѣбва да се вземе въ съображение, че отбраняющия вѣроятно още не е заелъ своята позиция или пъкъ, че може би я заема съ слаби части. Ето защо, следователно, обстрелването на фортификационнитѣ работи може да се оправдае само тогава, когато се убѣдимъ отъ разузнаването, че противника ги е заелъ вече. Действието на артилерията ни ще бжде най-ефикасно, когато едновременното движение напредъ и къмъ фланговетѣ на противника отъ собствената ни пехота принуди последния да заеме укрепленията си и да покаже своите сили. Ето защо командването трѣбва да съгласува постепенното резвърщане въ боенъ редъ на пехотата съ подкрепата, която трѣбва да ѝ се даде чрезъ артилерийския огънь.

Заедно съ напредването на пехотната атака артилерийскитѣ части, които получаватъ задачи за близка борба се увеличаватъ; следъ това, съ цель да се засили повече подкрепата на пехотата въ борбата, която става все по-тежка и по-тежка, часть отъ артилерията за близка борба трѣбва вече да се подчини на пехотнитѣ началници; самостоятелната

дейност на тѣзи артилерийски отдѣления и батареи за близка борба трѣбва все повече и повече да се изразява въ тѣсно взаимодействие на двата рода войска.

321. Пехотата съ своитѣ бойни ешелони ще има възможност да се приближи денемъ до неприятелската позиция и преди настѣпването на тъмнината ще може да очаква да се добере до успѣха само тогава, когато е много добре подкрепена отъ достатъчно количество артилерия.

322. Ако ли не ни се удаде възможност да извършимъ атаката въ продължение само на единъ день, то тогава трѣбва да се използва нощта, за да се приближи нашата пехота съвършено близко до противника.

Тогава, разчленена въ дълбочина, тя се окопава тамъ, гдето е принудена да се спре. Постепенно тя се предвижва напредъ веднажъ отъ една, другъ пътъ отъ друга страна и наново се окопава. При това напредване, тя трѣбва да бжде силно подкрепена отъ огъня на картечниците, минохвъргачкитѣ и орждията. Въ нѣкои случаи може да се яви необходимост да бждатъ употребени нѣколко нощи за да можемъ да се доближимъ на ударно разстояние.

323. Противника трѣбва колкото се може по вече време да се държи въ неизвестностъ относително момента на удара и избрания пунктъ за пробива. Това се достига като го заангажираме въ боя по цѣлия фронтъ.

Въ този периодъ отъ боя трѣбва да се стараемъ да пречимъ на съобщенията задъ фронта на противника и особено да не допускаме прииждане на резервитѣ му, като за целта си служимъ съ обезпокоителенъ огънь въ голѣма дълбочина. Вънъ отъ грижливата подготовка, която е необходима за достигане на успѣха, голѣмо значение има също разузнаването отъ страна на специално изпратени наблюдателни аероплани.

324. Моментата на удара въ повечето случаи ще се избира и заповѣдва отъ по-долнитѣ началници. Често пъти самия ударъ ще се извършва на разсъмване. Той винаги трѣбва да се предшества отъ силна *артилерийска и минохвъргачна подготовка*. За да може да се използва напълно тази подготовка удара на пехотата трѣбва да последва непосредствено следъ нея.

Понеже по правило противника ще се разчленява въ дълбочина, то атаката срещу неговата пехота най-често ще се изрази въ отдѣлни действия срещу разни групировки. Средствата, съ които ще преодолѣемъ съпротивата на отбраняющия се състоятъ въ подхранване отъ дълбочина борбата въ решителнитѣ мѣста и въ грижи за запазване на фланговетѣ

на пробиващият разположението на противника части. Въ този периодъ трѣбва да се обърне особено внимание, щото противоударитѣ и контъръ-атакитѣ на противника да бждатъ веднага посрещнати отъ внимателната ни артилерия, отъ разнитѣ бойни ешелони и отъ резервитѣ ни.

325. Най-важната задача на атакующата пехота въ това време е, да върви напредъ въ досегашната си посока, като се старае да порази окончателно неприязелската артилерия. Близко до нея следващитѣ отзадъ резерви сжщо така се насочватъ въ дълбочина. Прибързаното отклоняване въ страни отслабва решителния ударъ и намаля величината на успѣха.

Завзетата позиция на противника трѣбва да се осигури посредствомъ единъ охранителенъ гарнизонъ и да се приспособи за отбрана, съ цель да се предпазимъ отъ повратнитѣ нападения на противника.

Преследването трѣбва да се предприеме въ възможно най-скоро време.

326. Ако ли фронталната атака срещу една полска укрепена позиция не ни доведе до никакво решение, то тогава трѣбва да се обмисли, дали не бихме могли да се доберемъ до успѣхътъ чрезъ нощно прегрупиране на частитѣ и атака на друго мѣсто.

Б. Атака при позиционната война.

Общи начала.

327. Когато позиционната война продължи по-дълго време, тогава атаката на укрепена позиция най-често пжти се сблъсква съ една здрава отбранителна система, снабдена изобилно съ всички средства за борба и усилена съ всички съоръжения, съ които разполага полската фортификация. Атакующия не е въ състояние да обхване една такава позиция. Ето защо, при подобна атака изненадата играе още по-голяма роля. Отъ друга страна, обаче, приготвения за отбрана противникъ ще има винаги достатъчно средства за да предотврати изненадата. Заради това трѣбва да се взематъ особени мѣрки за прикриване собственитѣ ни намерения и за да вкараме противника въ заблуждение. При все това, обаче, мѣстото и времето за атака не може да останатъ скрити за винаги. За това пъкъ трѣбва да се измѣнява начина за извършване на атаката за да можемъ да поставяме отбраняющия предъ нови задачи и нови затруднения.

328. Движещата се напредъ атакующа маса трѣбва да се насочи срещу най-чувствителния пунктъ отъ разположението на противника и, благодарение на дадената ѝ посока, да бѣде въ състояние да разклати широки фронтове отъ позицията му. За тази целъ най-подхожда откритата мѣстность, на която нѣма много мѣстни препятствия. Следъ разкжсването на разположението на противника, тя облегчава използването на всички преимущества, които дава подвижната война и вследствие на това затруднява противника за да образува въ скоро време единъ новъ съсредоточенъ фронтъ за отбрана.

329. Вънъ отъ оперативнитѣ съображения, които играятъ роля при избора на фронта за атака, трѣбва сжщо така на самото мѣсто да се изследва и *вземе предъ видъ тактическата обстановка*. Тукъ мѣстностьта играе голѣма роля за да може да се използватъ напълно всички средства за атака. Преди всичко тукъ се налага атакующия въ най-скоро време да вземе команднитѣ пунктове и да проникне, колкото се може по дълбоко въ неприятелското разположение, до като въ това време резервитѣ разширяватъ разкжсването на противниковото разположение.

330. Предъ видъ на голѣмото значение, което иматъ *бойнитѣ кола* като средство за атака при позиционната война, необходимо е тѣ да бждатъ вкарани въ действие по единъ най-целесъобразенъ начинъ. На това обстоятелство трѣбва да се обърне особено внимание, както при избора на мѣстото за атака, така сжщо и при произвеждането на самата атака.

Трѣбва да се взематъ особени мѣрки за да не се издаде преждевременно на противника момента и пункта на атаката, вследствие на шума отъ движението на моторитѣ на бойнитѣ кола (засилване бойната дейность, въобще силенъ артилерийски огънь до бойнитѣ кола и пр.).

331. Атаката въ даденъ участъкъ трѣбва винаги да бѣде подкрепена отъ *съдействието на съседнитѣ участъци*. Това съдействие се изразява въ атака, макаръ и съ ограничена целъ и съ малко средства, или пъкъ въ други мѣреприятия (лжжливи движения, измама посредствомъ безжични съобщения и пр.) съ целъ да се накара противника да отвлече частъ отъ силитѣ си отъ мѣстото на главната атака.

332. Колкото по планомѣрно и по грижливо е извършена подготовката за атака, толкова по-вече сж изгледитѣ за успѣшното ѝ извършване.

Намерението ни да атакуваме и времето за атака трѣбва да бждатъ запазени въ тайна отъ собственитѣ ни войски по възможность по-дълго време.

Подготовка на атаката.

333. *Широчината на фронта на една атакующа дивизия* отъ три пехотни полка по правило не трѣбва да надминава $2\frac{1}{2}$ км. Трѣбва добре да се пресмѣтва количеството на средствата за атака и особено това на техническитѣ войски, коларски и автомобилни колони, бойни и хранителни припаси, снаряжение и всѣкакъвъ видъ инструменти, както и времето, което е необходимо за докарването имъ. Особено необходимо е да се придаватъ къмъ дивизията силни артилерийски и минохвъргачни части за разрушаване на неприятелскитѣ постройки и множеството тежки и лежки отдѣления отъ бойни кола.

334. Понататъшнитѣ приготовления за атаката ще се състоятъ въ следното:

— Избиране мѣста за наблюдателни пунктове и постройка за свързкитѣ. Всѣка дивизия, влизаща наново въ действие, трѣбва да си има своя собствена мрежа.

— Внимателно регулиране на свързкитѣ и замаскиране на действията имъ.

— Опредѣляне мѣста за почивка и снабдяване съ вода.

— Избиране закрито мѣсто за подготвителна позиция на резервитѣ и бойнитѣ кола.

— Построяване на много запасни батерейни позиции за артилерията, която ще бжде изпратена за усиление. Разузнаване на подстъпнитѣ. Опредѣляне на новото разчленение и групиране на частитѣ. Опредѣляне на обектитѣ и пространствата за произвеждане на унищожителенъ огънь, наблюдателнитѣ пунктове и планшетнитѣ материали. Усъвършенствуване на техническата артилерийска свързка. Разузнаване и изчисления за заемане на артилерийскитѣ позиции за излишщата напредъ до линията на преднитѣ постове артилерия. Устройство на работилници за малки поправки.

— Избиране мѣста за подслонъ и вкарване въ действие на собственитѣ ни хвъргачи сили. Противохвъргача отбрана.

— Избиране мѣста за закриване на извънредно многото бойни и хранителни припаси за всички атакующи части. Огнестрелнитѣ депа, парковетѣ, снабдителнитѣ учреждения и пр., трѣбва само да се усъвършенствуватъ. Могатъ да се построятъ и нови такива, но само въ случай, че има възможностъ да се запазатъ отъ хвъргачето разузнаване на противника.

— Провѣрка, а при нужда и усъвършенствуване, на превозната способностъ на всички желѣзни пжтища — включително и тѣснолинейнитѣ.

— Създаване на една пълна пътна мрежа. Всяка дивизия тръбва да разполага съ единъ главенъ път; съобщенията отъ фронта назадъ тръбва да ставатъ по странични пътища или направо по полето.

— Грижи за раненитъ; подслони за главнитъ привързочни пунктове и дивизионнитъ лазарети на новопристигащитъ дивизии и армейскитъ санитарни формации; увеличаване числото на автомобилнитъ линейки; приготовление на лазаретни тренове; евакуиране на лазаретитъ; засилване и уголѣмяване на полскитъ болници; увеличаване на санитарнитъ материали.

335. Следъ това тръбва да се обмисли какъ ще стане *снабдяването* въ случай, че атаката се увенчае съ успѣхъ. За преодоляване на снаряднитъ ями, каналитъ и вадитъ сж необходими много пионери и пътностроителни части съ нуждния имъ за целта материалъ. Тръбва сжщо така да се взематъ мѣрки за използването на разнитъ фортификационни и други постройки на противника и особено свързването на неприятелскитъ пътища и желѣзни линии съ собствената мрежа.

336. Презъ време на подготовката нищо не тръбва да предизвиква *вниманието на противника*. Ето защо не тръбва да настѣпва промѣна въ дотогавашната бойна дейность. Вързкитъ, които сж циркулирали до това време, не тръбва да се измѣняватъ никакъ. Внимателното извършване на приготовленията тръбва да стане подъ наблюдението на особено енергични офицери.

Особено внимание тръбва да се обърне на неприятелското хвърчаще разузнаване. Необходимитъ работи и движения, които ще се извършватъ тръбва да ставатъ най-вече нощемъ и по начинъ, щото противника да бжде вкаранъ въ заблуждение. Всяко мѣроприятие, което е продиктувано отъ атаката и всѣко събиране на войски тръбва да бждатъ скрити за неприятелскитъ аероплани. Собственитъ ни аероплани тръбва внимателно да наблюдаватъ нашата позиция и тилитъ ѝ, като правятъ нужднитъ за целта снимки. Нашитъ аероплани и балони тръбва да следятъ и донасятъ въ най-скоро време на Главното Командване за всичко отъ нашето разположение, което би привлѣкло вниманието на противника. Балонитъ тръбва да продължаватъ наблюдението си и нощемъ по пътя за приближаване къмъ противника, като следятъ, за да не се откриватъ огньове по бивацитъ и свѣтлини въ къщитъ и по улицитъ.

Маскирането на желѣзопътнитъ съобщения съ извършване на движенията изключително нощемъ е възможно да става само за крайнитъ линии.

337. Независимо отъ това, че трѣбва да се взематъ всички мѣрки за скриване намерението ни за атака спрѣмо противника и собственитѣ ни войски, необходимо е да се предприеме подробно и планомѣрно *разузнаване на противника*, на полето за атака въ неговата пълна дълбочина, както и на съседнитѣ участъци отъ мѣстността. За целта ще се използватъ, както наблюдателнитѣ и свързочни технически средства за разузнаване, така сжщо и средствата на земното и хвърчаще разузнаване; последнитѣ трѣбва да бждатъ използвани внимателно. Може сжщо така да стане нужно да се предприематъ малки нападения съ цель да се заловятъ пленници, които ще ни дадатъ известни сведения. Въ допълнение на по-рано наблюдаеното и съ огледъ на неприятелскитѣ фалшиви постройки главнитѣ данни, до които трѣбва да се доберемъ чрезъ това разузнаване сж следнитѣ:

— Положението на неприятелскитѣ пехотни позиции; това на главната съпротивителна позиция, упорни пунктове, препятствия, командни пунктове и движения на неприятелската пехота;

— Артилерийски позиции, наблюдателни пунктове, огнестрелни депа и паркове, премѣствания на неприятелската артилерия.

— Желѣзопѣтни постройки, свързочни постройки, командни пунктове, строежи на обикновени пѣтища, аеропланни хангари, балони, мѣста за почивка, особено мѣстата на щабоветѣ, бивацитѣ, парковетѣ и главнитѣ пѣтища къмъ позицията на противника.

Всички разузнавания трѣбва да се помѣстятъ върху картитѣ и батареинитѣ планове. Последнитѣ трѣбва непрекъснато да се попълнятъ дори и презъ време на самата атака. Особено голѣмо значение има да се взематъ мѣрки, щото всички добити данни, както и тия отъ аеропланнитѣ снимки, да бждатъ своевременно съобщавани на атакующитѣ части.

338. Предварително трѣбва да се привлечатъ отъ всѣка дивизия, която ще вземе участие въ атаката първитѣ генералщабни офицери, артилерийски командири, началници на хвърчащи и пионерни части, началници на свързочни противохвърчащи и телефонни части, а сжщо така и началницитѣ на обозни и автомобилни формации. На тѣхъ трѣбва да се обясни какво предстои да вършатъ съответнитѣ части.

339. *Движението на атакующитѣ дивизии къмъ позицията на противника* трѣбва да бжде подготвено най-подробно. Трѣбва точно да се опредѣлятъ пѣтищата за движение, мѣстата за спиране и момента, когато атакующитѣ дивизии получаватъ заповѣдь да трѣгнатъ и когато тѣхнитѣ бойни

участъци ще се заематъ отъ дивизиитѣ, които ще останатъ на позицията. Последнитѣ дивизии се наричатъ позиционни.

340. *Приближаването на артилерията* къмъ позицията на противника изисква особено внимателно разучване. Съ цель да се изненада противника, то трѣбва да се извърши скрито и бързо, безъ да се изпуска сигурното вкарване въ действие и нуждната ефикасность на огъня въ последствие.

Нападателната сила на пехотата спрѣмо единъ добре укрепенъ противникъ е толкова по-продължителна, колкото артилерията ѝ дава по-голѣма възможность да се приближи къмъ позицията му. Ето защо артилерията трѣбва да излезе, колкото се може по-напредъ на позицията. Най-често на атакующия ще се удаде възможность да узнае разположението на голѣма часть отъ неприятелската артилерия. Нейното заемане трѣбва да съставлява първата задача на пехотната атака при пробива.

При наличността на голѣмо количество *батареи идящи за усилване*, добре е да се усили съ часть отъ тѣхъ артилерията на позиционнитѣ дивизии, преди цѣлата атакующа артилерия да е настъпила за да вземе участие въ атаката. Масата отъ идящитѣ за усилване батареи, обаче, трѣбва да се приближи въ последнитѣ нощи предшествующи атаката.

Трѣбва да се откажемъ отъ *особена престрелка за подготовка на атаката*, понеже тя би издала веднага нашето намерение.

341. Понеже изпращането на по-голѣми хвърчащи сили въ въздуха и увеличаването на аеропланнитѣ хангари би издало намерението ни да атакуваме, то за това сж необходими особени нареждания, за да може да се запознаятъ съ мѣстността всички хвърчащи подѣления, въпреки кжсното имъ докарване срещу фронта за атаката (командироване на аеропланни екипажи, устройство на учебни паркове задъ фронта и пр.). Сжщо така не трѣбва да издигатъ и нови балони. До началото на атаката атакующия трѣбва да се откаже да търси превъзходство въ въздуха.

342. Изходнитѣ шурмови позиции трѣбва да се заематъ по възможность чакъ презъ последната нощъ преди денътъ на атаката.

А т а к а.

343. *Артилерийския и минохвъргаченъ огънь* още отъ самото начало на атаката трѣбва да се ръководи съ огледъ на общата задача. Ако ли повечето отъ дивизиитѣ, които ще троизведатъ атаката, се доведатъ на изходната имъ позиция съкмо презъ нощъта, предшествующа денътъ на атаката, то

При преминаване ръководството на огъня въ тѣхни ръце, тѣмъ не винаги ще се удаде да извършватъ безпрепятствено огневата си подготовка.

344. Въ повечето случаи артилерийския огънь първоначално трѣбва да се насочва срещу неприятелската артилерия, срещу важнитѣ постројки отъ пехотнитѣ позиции на противника и срещу далечни цели. Той има задача да неутрализира артилерийската огнева дейностъ на противника, да унищожи най-важитѣ му отбранителни постројки и да пречи на дейността на щабоветѣ и на съобщенията му съ негова тилъ. Колко време ще трае този огънь зависи отъ обстановката. *Газовитѣ снаряди* трѣбва да се употребятъ срещу позициитѣ, отгдето противника стреля, бивацитѣ и известни ненаблюдаеми пространства, напр. предполагаеми сборни мѣста за резервитѣ на противника, за обгаване на препятствия въ ония зони, които нѣма да бждатъ преминати отъ атакующитѣ части, за неутрализиране на сжседнитѣ участъци въ страни отъ участъка, който ще се атакува, за образуване на една газова преграда, като охрана на фланговетѣ и за недопусчане на противника да се утвърдява на свързочни позиции.

Следъ това огъня трѣбва да се насочи срещу неприятелскитѣ пехотни позиции, като се съсредоточи най-силенъ разрушителенъ огънь срещу разузнатитѣ главни съпротивителни постројки на противника. Минохвъргачкитѣ трѣбва да взематъ участие въ артилерийския подготвителенъ огънь. Аеропланитѣ трѣбва да регулиратъ правилната насока на масовия огънь и да следятъ за новопоявилитѣ се цели. Огъня трѣбва да се води съ неправилни прекъсвания, за да се застави противника да заеме позициитѣ си и за да се държи въ неизвестностъ относително момента на откриването му. Презъ време на обстрелването на неприятелскитѣ пехотни позиции, неговата артилерия трѣбва да бжде неутрализирана

Съ помощта на огъня трѣбва да се пречи на движението на противника по пѣтищата, подстѣпитѣ, желѣзницитѣ, стоварнитѣ гари и пр.

Артилерията и минохвъргачкитѣ трѣбва да бждатъ готови за откриване огънь въ всѣки моментъ на боя и въ всички посоки. За тази целъ тѣ трѣбва да използватъ артилерийскитѣ и минохвъргачни карти. При започване на атаката по правило всички разполагаеми батареи откриватъ предъ и близко до собствената ни пехота подвижния *огневи ваялъкъ*. Опредѣлянето на времето за мѣстене на този огънь, което трѣбва да се направи точно по часовникъ, трѣбва да се извърши, като се има предъ видъ, че пехотата ще може да напредва бавно, особено при пресѣчената мѣстностъ.

Трѣбва да се пазимъ отъ схематизиране на огневата артилерийска подготовка. Последната трѣбва да се приспособи къмъ съществуващитѣ условия и да създаде изненади за противника; къмъ последнитѣ принадлежи промѣнчивата стрелба съ газове и бризантни снаряди, газове урагани и артилерийска борба въ връзка съ газова атака съ издухване.

345. За избѣгване на голѣми загуби пехотния ударъ трѣбва да се извърши, безъ да се употребяватъ линейни строеве, като си послужимъ съ строеве разчленени въ дълбочина, които непрекъснато се измѣняватъ въ зависимостъ отъ мѣстността; тукъ главно се касае бързо да се пренася напредъ една гомѣма огнева сила, състояща отъ много картечници, минохвъргачки и пехотни батареи. Сгъстенитѣ строеве могатъ да се употребятъ само отъ далечнитѣ задни части. Окопитѣ и ходоветѣ за съобщения на противника трѣбва да се очистятъ при помощта на особени чистачни части. Задъ шурмующитѣ пехотни части трѣбва да следватъ отдѣления за приспособяване заетитѣ упорни пунктове, за очистване на бойното поле и работнически части за пренасяне напредъ на материали и бойни средства.

346. *Задимяването* на цѣлото поле за атака или частъ отъ него малко време преди удара разсѣйва неприятелското огнево действие, стѣснява наблюдението му и предпазва собствентѣ ни войски поне отъ погледитѣ на противника. То обаче затруднява сжщо така и ржководенето на нашитѣ части и единството на атаката. Въ случая трѣбва да се има предъ видъ силата и посоката на вѣтъра. Винаги е желателно да си служимъ съ задимяването за въвеждане противника въ заблуждение и за запазване на фланговетѣ ни.

347. *Бойнитѣ кола* трѣбва винаги да действуватъ въ най-тѣсна връзка съ пехотата. Приготовлението имъ за действие трѣбва да се извърши съвсемъ незабелѣзано за неприятелското хвърчаще наблюдение. Тѣ трѣбва да се вкаратъ въ действие дружно, съ изненада, следъ предварително и внимателно разузнаване на мѣстността. За постигане добри резултати, трѣбва да се вкаратъ едновременно повече бойни кола, разчленени въ дълбочина, като при нужда се остави известна частъ и въ резервъ.

Лекитѣ бойни кола се подчиняватъ по взводно на атакующата пехота. Тежкитѣ бойни кола действуватъ по фронта и фланговетѣ на противника срещу неговитѣ дълбоки и здрави отбранителни постројки. Тѣ се движатъ предъ лекитѣ бойни кола и имъ откриватъ пътъ въ разровената отъ снаряди мѣстностъ. Лекитѣ и тежки бойни кола въ послѣствие оставатъ при резервитѣ, за да могатъ по-късно заедно съ тѣхъ да бждатъ вкарани въ действие, въ случай че

вследствие на голѣмото разстояние шурмующата пехота не може да бжде подържана ефикасно отъ артилерията. Тѣхното движение напредъ трѣбва по възможность да бжде задимено.

Главното командване може да задържи въ резервъ за особени цели една часть отъ частитѣ съ бойни кола.

348. Ако ли въ момента, когато огневия валякъ трѣбва да се прекрати, огъня се е ржководилъ общо за цѣлия боенъ участъкъ, то дивизионната артилерия, части отъ артилерията за засилване заедно съ необходимитѣ ѝ наблюдателни отдѣления и минохвъргачни части своевременно трѣбва да се дадатъ въ подчинение на дивизиитѣ. Тогава дивизиитѣ бързо привличатъ тия артилерийски части задъ шурмующата пехота, на която подчиняватъ достатъчно количество артилерия за близка борба и минохвъргачни части. Независимо отъ това тѣмъ трѣбва да се предаватъ пионерни взводове съ нужнитѣ инструменти и материяли за преодоляване осѣяното съ снарядни ями и ровове поле.

Необходимо е при понататъшното напредване на атаката да се сломятъ най-заднитѣ или новоизлезлитѣ на позиция батареи на противника. Артилерията на атакующия при движението си напредъ не трѣбва да губи свръзката си съ хвърчащето наблюдение. Тежкитѣ и най-тежкитѣ далекобойни батареи трѣбва да продължатъ действието си при помощта на хвърчащето и земното наблюдение чакъ до предѣлнитѣ имъ далечини. Дивизиитѣ трѣбва да отдѣлятъ отъ себе си подвижни измѣрвателни отдѣления.

Артилерийскитѣ и минохвъргачни части, които не сж подчинени на дивизиитѣ, трѣбва да останатъ въ разпореждане на по-горнитѣ инстанции (корпусна, армейска артилерия и пр.) като резерви. Тѣ трѣбва да бждатъ готови въ всѣко време да тръгнатъ за да могатъ да взематъ участие при продължаване на атаката на решителното мѣсто. Трѣбва при това да се взематъ всички мѣрки за бързъ превозъ и снабдяване съ бойни припаси на цѣлата артилерия, понеже иначе последната е безполезна.

Трѣбва сжщо така да се взематъ мѣрки за устройване на свързочни центрове, които да разполагатъ съ всички средства за свръзка и особено съ по нѣколко линии къмъ тила. Тѣ трѣбва да осигурятъ връзката на щабоветѣ съ най-преднитѣ линии.

349. Ако ли има признаци, че противника не иска да приеме решителенъ бой на досегашната си позиция и се приготвява да се оттегли на една задна позиция или пъкъ, че се е решилъ на подвижна отбрана съ разчленяване въ дълбочина, — то въ такъвъ случай атаката първоначално ще трѣбва

да се води *съ отиване напредъ по участъци*. Висшето командване определя за всеки случай коя цел ще трѣбва да достигне пехотата и оставя на дивизиитѣ бързо и по ешелонно да привличатъ артилерията въ участъцитѣ си; то трѣбва да реши да ли артилерията трѣбва изцѣло или по части да се предаде къмъ дивизиитѣ при по-нататъшното водене на атаката. При това трѣбва винаги да се иматъ предъ видъ контръ-атакитѣ на противника.

350. *Атаки безъ артилерийска подготовка или пъкъ съ кжса такава трѣбва да съставляватъ изключение.* Тѣ обещаватъ успѣхъ само при изненада на противника или пъкъ спрямо единъ противникъ, който е вече разколебанъ. Липсата на артилерийска подготовка или пъкъ недостатъчна такава трѣбва да бжде допълнена съ голѣмо количество бойни кола.

351. Първото условие за вкарване въ действие на *бойнитѣ аероплани* за да взематъ участие въ земната борба е да имаме пълна свобода за летение въ въздуха.

Ако ли до момента на атаката, вследствие на съзнателно въздържане на собствената ни *ловждийска ескадра*, противника е ималъ на своя страна превъзходството въ въздуха, то съ започване на атаката това превъзходство трѣбва да му се отнеме, посредствомъ внезапно съсредоточено нападение надъ най-важнитѣ пунктове на земната борба.

Бойнитѣ ескадри подъ закрилата на ловждийскитѣ, трѣбва да се насочатъ срещу най-важнитѣ пунктове на неприятелския фронтъ, като произвеждатъ върху имъ продължително редъ атаки една подиръ друга. Вкарването имъ въ действие е особено полезно, когато става едновременно съ пехотния ударъ или непосредствено следъ него.

При по-нататъшното развитие на боя, следъ удара, главнитѣ обекти за атака отъ бойнитѣ аероплани и другитѣ хвърчащи сили сж покрититѣ съ войски и кола пжтища водещи къмъ бойното поле. Не по-малко важни обекти сж сжщо така и ония мѣста, гдето атакующата пехота среща по-голѣма съпротива и гдето е лишена отъ подкрепата на собствената си артилерия.

Презъ денътъ и ноцътъ задъ тила на противника трѣбва да се произвеждатъ аеропланни нападения съ бомби.

В. Атака на дълговременни крепости.

352. Пригответитѣ още отъ мирно време *укрепени пунктове и линии* се различаватъ сжществено отъ силно укрепенитѣ полски позиции. Тази разлика се явява вследствие

широката употреба за постройката имъ на бронировката, бетонътъ и искусственнитъ препятствия, както и отъ наличността въ тѣхъ на бронираната артилерия.

Заемането на подобни укрепени пунктове и линии не може да стане при помощта на обикновенитъ средства, съ които разполага полската война. Противно на това, обаче, последнитъ средства ще бждатъ достатъчни, когато се касае да се заематъ подобни постройки, но които сж отъ старъ типъ или пъкъ се отбраняватъ недостатъчно.

Най-често атакующия ще се задоволи да *отблъсне само преднитъ части на противника* и да му попречи да действува вънъ отъ крепостта или укрепената линия и по този начинъ не го допустне да оказва влияние на движенията на полската ни армия. Когато се намираме предъ една крепостъ, трѣбва да решимъ дали ще трѣбва да я обложимъ напълно или пъкъ да се задоволимъ съ ограничаване нейния районъ на действие само по отношение на известни сектори.

При атаката на съвременни дълговременни укрепления трѣбва да се даватъ подробни заповѣди отъ висшето командване. Последнитъ трѣбва да оказватъ и средствата, съ помощта на които ще се атакува.

Винаги трѣбва да се обмисля добре, дали е необходимо да се опредѣлятъ най-много разполагаеми средства за атака и да се отдѣлятъ силни части отъ полската армия за атакуване на неприятелскитъ дълговременни укрепени пунктове въоръжени съ слаби сили.

353. Има различни начини за атака на дълговременни укрепени пунктове; най-подходящия отъ тѣхъ трѣбва да се избира за всѣки случай отдѣлно.

Изненадата води най-бързо къмъ целта. При нея трѣбва да се откажемъ отъ каквато и да била артилерийска подготовка.

Следъ изненадата иде *атаката чрезъ сила*. Тя се състои отъ внезапно вкарване въ действие голѣмо количество артилерия, като веднага следъ това пехотата атакува отбраняющия най-стремително отъ близко и го раздрусва морално до такава степенъ, че въ най-късо време той да се счете за победенъ.

Бомбардирането представлява една чисто артилерийска атака. Тази атака може да доведе до целта преимуществено, когато се касае за малки укрепени пунктове или при ограждане на крепости около многолюдни градове.

При известни условия *обкръжаването* може да бжде като средство за превземане на една крепостъ, щомъ като не разполагаме съ достатъчно артилерийски средства. Въ този

случай предаването на крепостта трѣбва да последва вследствие на глада.

Постепенната атака на крепоститѣ изисква извънредно много време и разходъ на сили. Ето защо, тя може да се предприема, само когато другитѣ начини на атака сж неприложими.

Х. Отбрана.

А. Общи начала.

354. Когато при *отбраната* имаме за целъ не само да защитимъ една позиция и да отблъснемъ една атака на противника, но сжщо така и да биемъ решително последния, тогава тя трѣбва да се води *нападателно*.

Една *позиция* може да изпълни назначението си, само когато принуждава противника да я атакува, а при опитъ да бжде обходена отъ последния, да дава възможность на отбраняющия да спечели време или да се постави въ благоприятни условия за да атакува.

При отбраната винаги трѣбва да си подготвимъ условия за бързо мѣстене на силитѣ ни.

Всѣка войскова частъ отъ отбраната трѣбва да бжде въ положение да се разположи за дълбока групова отбрана. Това правило има особено значение при подвижната война.

Щомъ бжде опредѣлено мѣстото на всѣка позиция, тя трѣбва да се укрепи. Често пжти фалшивитѣ постройки и промената на позицията ношно време даватъ голѣми преимущества на отбраняющия.

Б. Отбрана при подвижната война.

355. Полската укрепена позиция представлява една устроена съ полски средства съпротивителна зона. Рѣдко тя се състои отъ непрекъснати линии; наопяки, по правило тя се явява въ видъ на една система отъ взаимно подпомагащи се стрелкови дупки (окопчета), малки гнѣзда за отдѣлни машини или подѣления (картечни или стрелкови отдѣления, минохвъргачки, орждия и пр.) или по-голѣми упорни пунктове за различни подѣления, които сж разположени върху мѣстността неправилно и въ голѣма дълбочина.

Дълбочината на една позиция зависи от състава на собствените ни сили, от широчината на фронта за отбрана, от бойната задача и от мѣстността.

Особено голѣмо значение има камуфлажа, къмъ който трѣбва да прибѣгваме още въ самото начало на укрѣпяването.

356. Когато на една частъ се възложи да отбранява известна позиция, тя трѣбва да приспособи последната за най-упорита отбрана и да я задържа до последния си човѣкъ.

357. По правило най-предната граница на позицията образува *главната съпротивителна линия*. Тя представлява онази линия, предъ която атакующия противникъ трѣбва да изтощи всичките си оржжия, тази при проникването въ която той наново трѣбва да бѣде изгоненъ и въ края на боя пакъ да остане въ наше владѣние. Мѣстото на тази позиция зависи главно отъ мѣстото на *артилерийските наблюдателни пунктове*; тя трѣбва да се намира достатъчно предъ тия пунктове. Приспособявайки се къмъ мѣстността, често пжти задъ гребена на нѣкоя височина или презъ срѣдата на населени мѣста и гори, тя трѣбва да бѣде запазена отъ погледите на противника. Въ никой случай тя не трѣбва да се очертава ясно за противника като главна съпротивителна линия. Трѣбва при това да се взематъ мѣрки за отбрана противъ неприятелските бойни кола (рѣки, мочури, стрѣмни скатове и пр.).

Фортификационните работи трѣбва да бждатъ запазени отъ земното и хвърчаще разузнаване на противника. По тази причина, а също така и за да заставимъ противника да разпръсне огъня си, често пжти трѣбва да предпочитаме малките окопни ровчета и гнѣзда, предъ упорните пунктове; при това на главната съпротивителна линия не трѣбва да се натрупватъ много хора на едно мѣсто. Отбранителните построения трѣбва взаимно да се фланкиратъ; това условие е извънредно важно за картечниците.

Очѣртанието на главната съпротивителна линия трѣбва да бѣде винаги добре известно на артилерията ни; съобразно съ него тя ще може да насочва и огъня си.

Ако ли, по липса на време, не ни е възможно да въздигнемъ достатъчно гнѣзда и упорни пунктове, то въ такъвъ случай такива трѣбва да се направятъ на първо време поне на най-важните мѣста отъ позицията.

Най-често е за препоръчване да се устройватъ *бойни предни постове* предъ позицията, като се разчленятъ въ дълбочина. Отъ една страна тѣ ще въведатъ въ заблудение противника върху обстановката, а отъ друга ще ни дадатъ възможность да следимъ за мѣстността, презъ гдето ще мине атакующия, който често пжти не може да се забелѣжи

отъ добре закритата главна съпротивителна позиция. Твърде целесъобразно е да се смѣняватъ по-често мѣстата на бойнитѣ предни постове съ цель да се предпазатъ отъ неприятелскитѣ патраулни нападения и за да се въведе противника въ заблуждение относно разпредѣлението на силитѣ ни.

Зависи отъ общата обстановка дали при настѣплението на противника преднитѣ постове ще трѣбва да се отгледятъ или пъкъ да укажатъ упорна съпротива. За цельта трѣбва да се дадатъ точни указания заедно съ заемането на преднитѣ постове, което трѣбва да се доведе до знание и на самитѣ войски отъ позицията. При това начинътъ за действие може да стане нужно да се измѣни още презъ време на самия бой.

Успѣха трѣбва винаги да се търси въ борбата за запазване на главната съпротивителна линия. Следъ отблъсване атаката на противника трѣбва веднага на ново да се заематъ бойнитѣ предни постове.

Общия началникъ трѣбва да съгласува начинитѣ за действие на преднитѣ постове отъ различнитѣ бойни участъци.

Преднитѣ постове отъ своя страна трѣбва съ излизане напредъ и подържане съприкосновението съ противника да бждатъ въ течение относно това, което той прави. Тѣ трѣбва да запазятъ въ наше владение всичката подлежаща мѣстностъ до противника.

Позиционната артилерия трѣбва да може да поддържа преднитѣ ни постове.

358. Рѣдко може да се срещне въ действителность една напълно благоприятна позиция въ всичкитѣ ѝ части; това правило се потвърждава особено при по-голѣмитѣ позиции. За изглаждане неудобствата на всѣка позиция трѣбва да си послужимъ съ: а) целесъобразно разпредѣление на силитѣ, б) най-умѣло използване на всички възможни случаи за фланкиране въ собственния ни боенъ участъкъ и въ участъцитѣ на съседнитѣ ни части; в) по възможность закрито за погледитѣ на противника устройство на гнѣзда и упорни пунктове; г) устройство на множество фалшиви построики, маски и примки и пр. За отблъсване на неприятелската атака не трѣбва да взематъ участие само най-преднитѣ части отъ позицията ни; напротивъ, тукъ трѣбва да участвуватъ по възможность по вече задни части съ помощта на тѣхния правъ и индиректенъ огънь на голѣми и срѣдни разстояния. Позицията на тежкитѣ картечници трѣбва по възможность да бжде на командни пунктове.

Най-главнитѣ условия, на които трѣбва да отговаря всѣка важна позиция сж: а) да има далечно и запазено отъ огъня

на противника земно наблюдение за артилерията; б) да позволява добър обстрел за пехотата и в) да дава възможност за устройване добра и запазена връзка за движение на частите и за предаване на донесения и заповеди.

Едновременно съ с постройката на укрепителните работи трябва да се устроят и изкуствени препятствия и да се измърят разстоянията до разни пунктове отъ подлежащата мѣстност, за да може да се ориентираме върху разните други разстояния. При нужда трябва да се устроят позиционни пжтища и да се унищожатъ разните ориентировачни предмети, които биха облекчили стрелбата на противника.

Най-внимателно трябва да се разузнаятъ и знаятъ кои сж най-важните подстъпи и подготвителни пространства за противника и особено тия за неговите бойни кола. Трябва да бждемъ приготвени да обстреляме най-ефикасно тия мѣста.

Трябва да се следятъ непрекъснато всички желѣзни пжтища, които водятъ отъ противниковата страна къмъ позицията ни, а също така и предполагаемите стоварни гари на противника. Ако ли нѣкои отъ тия мѣста сж недостигаеми за артилерийския ни огънь, то трябва да стѣснаваме движението по тяхъ чрезъ хвърчащите ни сили, особено това по стоварните гари.

Често пжти ще бжде добре опредѣлените гарнизони за гнѣздата или опорните пунктове да се отбраняватъ предъ или въ страни отъ тяхните окопи, като за целта се настанятъ задъ мѣстни предмети, дори не окопани. Това ще се върши особено тогава, когато неприятелския огънь благоприятствува този начинъ на действие. Последното не трябва да стане по заповѣдъ на взводните командири или по-горните началници. Всѣка частъ, дори и най-малката, трябва да знае какъ ще действува при тревога.

359. Въ нѣкои случаи може да бжде целесъобразно да се заематъ предни позиции предъ главната съпротивителна позиция. Назначението на тия позиции е: 1) да попречатъ на противника да заеме заблаговременно известни командни пунктове отъ подлежащата мѣстност, 2) да предизвикатъ противника да се развърне въ боенъ редъ въ по възможностъ фалшива посока и 3) да затруднятъ приближаването му къмъ главната съпротивителна позиция.

Отбраната на предните позиции се възлага на по възможностъ по-малки пехотни части или спешена конница съ по възможностъ повече картечници и чрезъ тежка и легка артилерия, която за да въведе противника въ заблуждение трябва да заеме широкъ фронтъ и трудно разузнаеми за него позиции.

Тия части трѣбва да бждатъ добре освѣтлени посредствомъ грижливо разузнаване и да внимаватъ за момента на оттеглянето имъ, тъй като е опасно, щото противника по петитѣ имъ да се доближи безнаказано до главната ни позиция. Преднитѣ позиции трѣбва да се поддържатъ отъ главната само съ артилерийски огънь.

360. *Артилерията* отъ главната позиция трѣбва да има много добри земни *наблюдателни пунктове*; тукъ този въпросъ има много по-голѣмо значение, отколкото при нападателния бой. Трѣбва да се стремимъ да имаме по възможностъ по-голѣмъ обзоръ върху мѣстността, като се почне отъ тила на собствената ни пехотна позиция, гдето ще се води пехотния бой, и се свърши далечъ напредъ задъ неприятелския фронтъ. Особено необходимо е да може да се наблюдаватъ мѣстата на предполагаемитѣ неприятелски артилерийски позиции, обаче това рѣдко ще бжде възможно. На близки разстояния най-добре се наблюдава, ако обрнатия къмъ противника скатъ се гледа отъ командни пунктове, които се намиратъ доста назадъ или пъкъ отъ страни. Въ случай че наблюдението не може да се обезпечи по този начинъ, тогава известни части отъ главната позиция се изнасятъ напредъ за да се даде възможностъ да включимъ въ разположението си добри наблюдателни пунктове.

Батареитѣ обикновено трѣбва да бждатъ охранявани отъ картечници. Тѣ трѣбва да се поставятъ така, че даже и когато не можемъ да използваме преднитѣ наблюдатели, по голѣмата частъ отъ тѣхъ — при помощта на заднитѣ си наблюдатели — да могатъ съ огъня си да се насочатъ ефикасно срещу атакующия противникъ. *Тѣ трѣбва да се разчленяватъ въ дълбочина.* Този начинъ за заемане позиции има преимуществото, че принуждава противника да разсѣе огъня си и позволява голѣма частъ отъ артилерията ни да може да взема участие въ боя при най-тежки условия дори до момента на отблъсването на удара.

Сжщо така ще бжде целесъобразно отдѣлни орждия или взводове да се изпрацатъ много напредъ, като *противощурмова артилерия*, която, следъ като е стояла закрито до последния моментъ, ще се насочи внезапно срещу щурмующия противникъ и особено срещу бойнитѣ му кола. Независимо отъ това, когато разполагаме съ достатъчно артилерия, ще трѣбва да се отдѣли артилерия за близка борба, като пехотнитѣ батареи по правило се оставятъ за използване чрезъ движение.

361. Общия началникъ раздѣля позицията на *участъци*, които повѣрва на отдѣлни цѣли части за укрепяване и за заемане.

Широчината на участъците зависи от мѣстността. Когато последната е лесна за отбрана, тѣ могат да бждат сравнително по-широки; въ този случай най-добре е да се поставят малко части, но снабдени изобилно съ бойни припаси. Наопъки, тамъ гдето при липса на добър обстрелъ и недостатъчна артилерийска подкрепа, противника има възможност да се доближи скрито до позицията ни, участъците трѣбва да бждат малки и да се заематъ съ силни части.

362. Посредствомъ целесъобразнитѣ фортификационни постройкы и умѣлото разпредѣление на силитѣ, началника има възможност да постави на фронта минимално количество сили и по този начинъ да засили, колкото се може повече, остатъка отъ частитѣ му, които ще му послужатъ за резервъ. Къмъ резерва трѣбва да се предадатъ артилерийски части и бойни кола.

363. Необходимото *разчленение въ дълбочина* въ разположението на отдѣлнитѣ бойни участъци започва съ това, че преди всичко трѣбва да се подготвимъ да отблъснемъ удара на противника съ помощта на всички видове оржжия предъ самата позиция. Трѣбва прочее да се обезпечи предъ позицията една достатъчно дълбока *отбранителна огнева линия*.

Ако ли известни части отъ противника биха успѣли да проникнатъ въ отбранителната система, и не сме могли да ги унищожимъ или отхвърлимъ чрезъ фланговия огънь и контръатакитѣ отъ окопнитѣ гнѣзда и упорнитѣ пунктове, то срещу имъ веднага трѣбва да се насочатъ близкостоящитѣ *участкови резерви*, които да ги изхвърлятъ при помощта на мощна контръ-атака. При вкарване въ действие на резервитѣ трѣбва да се избѣгва раздробяването имъ на части.

364. *Общия резервъ, който се намира въ разпореждане на главния началникъ* трѣбва да се постави на мѣсто, отъ гдето, въ зависимостъ отъ посоката на главната атака на противника и мѣстността, да бжде най-добре приготвенъ за произвеждане на *контръ-атаката*. Въ нѣкои случаи може да бжде целесъобразно за бързото премѣстване на резерва да си служимъ съ желѣзни пжтища и автомобилни колони.

Въ случай, че бойния участъкъ не е опрѣнъ на двата си фланга, тогава най-често резерва трѣбва да застане задъ запазения флангъ.

Ако ли имаме намерение да употребимъ резерва за действие на фланговетѣ на противника, то за целта той се изпраща въ момента, когато противниковата маса се ангажира напълно въ фронталния бой.

365. Артилерията трѣбва да открие огънь, съобразно съ дадената заповѣдь отъ общия началникъ съ огледъ на

обстановката и назначението на позицията, когато вече не се изисква тя да бъде замаскирана и щомъ като се явятъ подходящи за обстрелване цели. При помощъта на обезпокоителенъ, унищожителенъ и разрушителенъ огънь, тя трѣбва да затруднява неприятелското настѣпление, да сплзва подготовката за атака и прииждането на снабдителнитѣ средства на противника, а сжщо така и да разрушава всички постройки на атакующия.

Преди всичко тя трѣбва най-грижливо да носочи огъня си по неприятелската артилерия въ периода, когато последната се разврща въ боенъ редъ, като използва напълно показанията на измѣрвателнитѣ отдѣления и хвърчашето ни наблюдение. Въобще масата отъ артилерията на отбраняющия трѣбва да се насочи по неприятелската артилерия до момента, когато атакующата пехота почне да се приготвя за атака и почне приближаването си. Щомъ като се забелѣжи последното, веднага по-голѣмата частъ отъ батареитѣ на отбраната трѣбва да се насочатъ срещу неприятелската пехота, а въ това време остатъка продължава да стреля по неприятелската артилерия. Въ този моментъ и отбранителната пехота открива огънь по неприятелската при помощъта на тежкитѣ пехотни оржжия. Главнитѣ оржжия за близката отбрана сж лекитѣ картечници; къмъ тѣхъ трѣбва да се присъединятъ сжщо така най-енергически и самитѣ стрелци.

Отбранителнитѣ групи трѣбва често да смѣняватъ мѣстата си на позицията и по този начинъ да поставятъ противника при все по нови затруднения.

Когато, вследствие на нанесенитѣ загуби на отбраната, се получатъ известни празноти въ разположението ѝ, командването трѣбва веднага да се освѣтли върху тѣхъ и при помощъта на части отъ резерва да ги запълни.

366. Произвеждането на *контър-атаки съ излизане отъ самата позиция* трѣбва да се предприеме отъ отбраняющия само тогава, когато последния е отблъсналъ удара на противника и следъ като е използвалъ напълно мощъта на своето огнестрелно оржжие, или пъкъ когато се касае да се прогони сломения напълно предъ позицията ни атакующъ. По този начинъ може да се достигнатъ много голѣми резултати. Обаче не трѣбва да се забравя сжщо така, че преждевременната контър-атака може да ни доведе до голѣми трудности и дори до загубване на самата позиция.

367. Трѣбва да се взематъ предварителни мѣрки за огнево действие отъ всички видове оржжия въ случай на *нощна атака отъ противника*.

Всѣко неприятелско приближаване трѣбва да бъде узнато незабавно и всѣка изненада трѣбва да бъде изключена

при помощта на усилена патрулна дейност и секретни постове, чрезъ изпращане напредъ на разузнавателни постове и чрезъ освѣтляване на подлежащата мѣстность.

Подкрепата на пехотата ни отъ артилерията трѣбва да бѣде осигурена всѣко време, както денемъ така и нощемъ. Участковитѣ резерви въ случай на нощна атака отъ противника трѣбва незабавно, безъ да чакатъ заповѣдь, да се насочатъ срещу проникналия въ позицията ни противникъ и да го изгонятъ при помощта на хладно оръжие. Въ този случай общия резервъ веднага трѣбва да се приготви за движение.

В. Отбрана при позиционната война.

368. *Укрепенитѣ за дълго време позиции,* сж позиции които сж се очертали следъ единъ дълъгъ застой на бойнитѣ действия, който застой се е явилъ въ резултатъ отъ прекратяването на една подвижна война или следъ едно позиционно сражение, при което не се е дошло до крайното решение въ двата случая.

Тѣзи позиции трѣбва да се избиратъ по начинъ, щото не само да благоприятствуватъ отбраната, но сжщо така да служатъ и като изходни позиции за една бѣдаща атака. Отбраняющия за да си създаде това условие може да се яви нужда да произведе една атака съ ограниченъ обектъ или пъкъ да оттегли фронта си по-назадъ.

369. Първоначално най-често позициитѣ ще се устройватъ по образа на *полскитѣ укрепени позиции.* Когато позиционната война се затегне по-дълго време, тогава опредѣлянето мѣстото на бойнитѣ предни постове, на главната съпротивителна линия, на цѣлата позиция въобще и мѣстата на по важнитѣ бойни средства добива особено значение. Отблъсването на удара трѣбва да бѣде осигурено посредствомъ постройката на силни и много искусствени препятствия (часть отъ които може да бждатъ електрически), устройство на наблюдателни пунктове, картечни, минохвъргачни и прожекторни гнѣзда и пр. Упорната отбрана на една позиция може да се достигне посредствомъ непрекъснато усиление на самата позиция и особено чрезъ постройката на повече упорни пунктове, чрезъ добре запазени свѣрзки, укрепяване доста напредъ на отдѣлни орджия и чрезъ държане въ готовность за движение въ всѣко време на запрегнати орджия и взводе за изпращане въ различни посоки. Тѣзи условия ще позволятъ на отбраняющия сжщо така да завземе обратно евентуално загубенитѣ части отъ позицията си.

Отбраняюция трѣбва да обърне особено внимание, щото всички постройки да бждат запазени отъ погледитѣ на противника, особено на тия отъ хвърчащето му наблюдение. Това условие има особено значение за бойнитѣ гнѣзда, блиндажитѣ, наблюдателнитѣ пунктове, картечнитѣ и минохвъргачни гнѣзда, артилерийскитѣ позиции, мѣстата на бойнитѣ припаси и пр.

370. Отбраняюция трѣбва да се стреми най-първо да устрои една първа позиция.

Необходимостта да се съобщаватъ разнитѣ гнѣзда и упорни пунктове, резервитѣ и блиндажитѣ помежду си изисква да се построятъ *ходове за съобщения*. Тѣ трѣбва да бждатъ прикрити отъ хвърчащето и земно артилерийско наблюдение на атакующия и да не даватъ на последния никаква възможностъ отъ тѣхъ да вади заключение за разпредѣлението на частитѣ на отбраната. Ето защо тѣ трѣбва да бждатъ устроени неправилно, да сж премѣсени съ фалшиви постройки и отбраняюция да не се безпокои отъ известни заобикаляния. При постройката имъ отбраната трѣбва да си служи съ аеропланни снимки, за да може да ги маскира добре.

Въ резултатъ отъ укрепяването на една позиция се явяватъ редица окопи неправилно разпрѣснати въ страни и дълбочина, къмъ които водятъ добре закрити *пжтища за приближаване*.

При постройката на тия окопи, отбраняюция трѣбва да се стреми да ги постави по начинъ, щото всѣки заденъ окопъ до може да подпомага на предния, когато бжде атакуванъ. Това условие показва, че срѣдното разстояние между окопитѣ трѣбва да бжде около 200 метра. Въ зависимостъ отъ мѣстността и отъ дълбочината на артилерийското действие на атакующия, то може да бжде по-голѣмо или по-малко.

Ходоветѣ за съобщения и пжтищата за приближаване трѣбва да се приспособятъ за отбрана и за фланговъ огънь по цѣлото имъ протежение.

371. Особено значение има устройството на *наблюдателнитѣ пунктове* за пехотата и за артилерията. По възможностъ тѣ трѣбва да се намиратъ на известно разстояние отъ главната съпротивителна линия и да иматъ закопана телефонна мрежа, която ги съединява съ частитѣ и съ команднитѣ пунктове.

372. *Блиндажитѣ* трѣбва да даватъ пълна закрила на окопнитѣ гарнизони и на резервитѣ до момента на удара. Тѣ се устройватъ неправилно, както при гнѣздата и при упорнитѣ пунктове, така сжщо и назадъ или въ страни отъ

тѣхъ. По правило въ най-преднитѣ части на позицията не трѣбва да се устроятъ никакви блиндажи. Подобни блиндажи биха пречили на бързото излизане на окопнитѣ гарнизони. Тукъ сж достатѣчни постройкѣ отъ най-елементаренъ характеръ. Ако ли времето и обстоятелствата позволяватъ, то блиндажитѣ може да бждатъ усвѣршенствувани съ бетонъ и желѣзо. Тѣхното число и голѣмината имъ растатъ съ отдалечаването отъ най-предната линия.

373. *Команднитѣ пунктове* трѣбва по възможность да бждатъ солидни и да се поставятъ така, че чрезъ тѣхъ да бжде обезпечено ржководенето на частъта. Преди всичко тѣмъ е необходимо добъръ обзоръ и да се намиратъ въ близость до резерва. Поставянето имъ около добре забелѣжими мѣстни предмети трѣбва да се избѣгва. Тѣ трѣбва да използватъ всички възможни средства за свѣзка (особено телефонъ, хелиографъ и безжиченъ телеграфъ).

374. *Артилерийскитѣ позиции* въ този случай трѣбва да се избиратъ и приготвяватъ по сжщия начинъ, както и при обикновенитѣ укрепени позиции. При това трѣбва да се построятъ запасни позиции и допълнителни батареи; тукъ най-сжщественото е да се приготвятъ командни и наблюдателни пунктове или пѣкъ наблюдателни централи съ телефонни и други свѣзки.

Най-грижливо трѣбва да се устроятъ по цѣлия фронтъ постройкитѣ за артилерийскитѣ измѣрвателни отдѣления.

Трѣбва да се почне по възможность по своевременно съ изготвянето на балонни и аеропланни снимки и на артилерийски карти.

375. Особено голѣмо внимание трѣбва да се обърне за запазване на бойнатѣ припаси, постройката на искусствениѣ препятствия, техническитѣ свѣзки, както и да се взематъ най-грижливи мѣрки за хигиената и удобствата на войскитѣ.

Тилнитѣ технически свѣзки трѣбва да бждатъ поправени и да се държатъ непрекъснато въ добро състояние. Трѣбва да се регулира снабдяването съ вода.

376. Следъ постройката на първата позиция, отбраняющия трѣбва веднага да се залови съ устройството на *други задни позиции*. Последнитѣ ще служатъ главно при воденето на полската подвижна отбрана. Само висшето командване има право да заповѣда заемането на заднитѣ позиции или на частъ отъ тѣхъ.

377. *Разстоянията на заднитѣ позиции* отъ първата, както и по-между имъ трѣбва да бждатъ такива, че следъ

разкжсването на една подлежаща позиция да се наложи ново премѣстване на неприятелската артилерия, за да се атакува следующата позиция на отбраната. Вследствие на това, отстоянието на позициитѣ една отъ друга трѣбва да бжде не по-малко отъ 5 клм. Изключения може да има само тогава, когато се наложатъ отъ мѣстността.

378. Кжсо очѣртаващитѣ се *свѣрзочни позиции* могатъ да се използватъ съ известни преимущества само тамъ, гдето е необходимо, щото, ако противника би направилъ пробивъ, веднага да се образува единъ свѣрзоченъ фронтъ срещу него.

379. По правило *постройката на първата позиция* трѣбва да се извърши отъ войскитѣ, които ще я заематъ, като войскитѣ отъ всѣки участъкъ работятъ своята позиция. *Постройката на заднитѣ и свѣрзочнитѣ позиции* трѣбва да се извършва отъ работнически войскови части.

Заемане на позициитѣ и подготовка за посрещане на атаката.

380. Пехотата трѣбва винаги да се разполага за действие по ешелонно; дори най-малкитѣ ѝ подѣления трѣбва да бждатъ силно разчленени въ дълбочина; вкарването въ употреба на много картечници, минохвѣргачки, гранатохвѣргачки и пр. дава възможностъ да се спестятъ твърде много хора.

Презъ време на затишията частъ отъ пехотата трѣбва да се поставя за почивка въ населени мѣста и биваци задъ фронта. Обаче щомъ се натегне положението, тѣ трѣбва да могатъ веднага да заставатъ на мѣстата си. Заповѣдта за излизане на бойнитѣ имъ мѣста трѣбва да последва дори и тогава, когато е възможна една по-голъма атака отъ противника, но не е известно съ сигурностъ, че ще се произведе. Щомъ се яви вѣроятностъ, че противника ще атакува, веднага трѣбва да се оставятъ на заденъ планъ удобствата за спазване силитѣ на войскитѣ и да се поставятъ на първо мѣсто бойнитѣ условия.

Когато при тактическитѣ действия за приближаването на пехотата ще трѣбва да си служимъ съ желѣзници или автомобилни колони, тогава трѣбва да се направятъ нуждитѣ предварителни приготовления.

При всички движения или мѣроприятия, които ставатъ въ пространства покрити съ задушливи газове или пѣкъ, които е вѣроятно да бждатъ покрити съ такива, командването трѣбва да разчита, че войскитѣ ще употребятъ много повече време и сили отколкото тамъ, гдето не може да се очакватъ

газови нападения. Това обстоятелство трѣбва да се има предъ видъ при уреждане изпращането на резервитѣ напредъ и вкарването имъ въ действие.

381. Пехотнитѣ началници отъ най-малкия до най-голѣмия трѣбва да подѣлятъ поверенитѣ имъ бойни участъци между подчиненитѣ си части и да обезпечатъ за себе си необходимото въздействие върху хода на събитията, при помощта на резервитѣ, които ще оставятъ въ тѣхно разпореждане. Целесъобразно е въ случая частитѣ да се дѣлятъ на три групи: *бойни части, части готови за действие и резерви.*

Смѣняването на частитѣ не трѣбва да става често. По правило, когато има смѣняване, то трѣбва да се ржководи отъ началника на смѣняемата частъ, който остава за началникъ на отбраната до края на смѣната на частта му.

382. Всѣки отдѣленъ чловѣкъ при отбраната трѣбва да знае своето бойно мѣсто. Нападателния начинъ за действие отъ страна на малкитѣ части може да се оправдае само тогава, когато дори и при неуспѣхъ не рискуваме да изгубимъ собствения ни постъ.

Всички началници сж длжжни да правятъ своитѣ разпореждания лично и на самото мѣсто. Тѣ често пжти трѣбва да проверяватъ на мѣстността да ли е осигурено взаимодействието на всички части въ случай на атака.

По-долнитѣ пехотни и артилерийски началници трѣбва да уреждатъ съ взаимно съгласие взаимодействието на частитѣ имъ, като се опознаватъ подробно съ позициитѣ и наблюдателнитѣ си пунктове. Тѣ трѣбва да се намиратъ толкова близко едни до други, колкото позволява добрата свѣрзка съ частитѣ имъ.

Въ случай, че по изключение дружинния командиръ не може да бжде заедно съ артилерийския началникъ отъ участъка му, то при него трѣбва непременно да се намиратъ хора отъ щаба на артилерийската частъ.

383. Всички пехотни началници сж отговорни за поддържане на *близкото разузнаване* около частитѣ имъ. Чрезъ него тѣ трѣбва да се държатъ въ течение за положението, както на противника, така и на собственитѣ ни части. Тѣ трѣбва сжщо така да взематъ мѣрки за бързо предаване на резултатитѣ отъ близкото разузнаване назадъ.

По-горнитѣ началници трѣбва да засилятъ близкото разузнаване, като проследяватъ техническитѣ свѣрзки на противника и чрезъ изпращане на *пехотни и дежурни наблюдателни аероплани* къмъ страната на противника.

384. При преминаване къмъ позиционата война и *артилерията* трѣбва да получи ново разчленяване относително

своята подчиненост, както и да бжде по-силно ешелонирана въ дълбочина. По този начинъ ще бжде използвана по-добре нейната огнева мощъ и нейната съпротивителна сила при отбраната. Нейната боеспособностъ чрезъ това ще може да се продължи значително по-дълго време.

385. Дивизионния Командиръ възлага бойнитѣ задачи на артилерията посредствомъ *командира на дивизионната артилерия*. Последния ржководи артилерийския бой и за цельта разполага съ всичката артилерия, влизаща въ състава на дивизията съ изключение на пехотнитѣ батареи. Тази артилерия се дѣли на артилерийски групи, които пъкъ отъ своя страна може да се подѣлятъ на артилерийски подгрупи.

Препоръчва се известни артилерийски групи и подгрупи за борба да се предаватъ къмъ известни пехотни участъци, съ които тѣ се намиратъ въ най-тѣсна непрекъснатата връзка и на които да бждатъ готови въ всѣко време да даватъ най-ефикасна помощъ. Началницитѣ на голѣми и находящи се на пресѣчена мѣстностъ участъци, могатъ вънъ отъ пехотнитѣ батареи да получатъ въ свое подчинение и частъ отъ артилерията за близка борба. Това правило, обаче, при позиционната война съставлява изключение.

За водене борба съ неприятелската артилерия и за поразяване на далечни цели, по правило, трѣбва да се образуватъ артилерийски групи за далечна борба. Когато не разполагаме съ много артилерия, тогава групи може и да не се назначаватъ.

Командира на дивизионната артилерия се грижи посредствомъ даденитѣ му отъ дивизията свързочни средства за да се уреди връзката отъ него до подчиненитѣ му групи, за тая на последнитѣ по между имъ и за постройка на специалнитѣ артилерийски връзки (връзки на измѣрвателнитѣ отдѣления).

386. Командира на дивизионната артилерия, съобразявайки се съ указанията на Дивизионния Командиръ, трѣбва да си установи единъ *боенъ артилерийски планъ*. Той (Командира на дивизионната артилерия) трѣбва да действува самостоятелно, предвиждайки нападателното използване на артилерията и непосредствената подкрепа на пехотата. Той сжщо така определя бойнитѣ задачи на артилерийскитѣ групи и следи за изпълнението на тия задачи. Той регулира взаимодействието на артилерията съ другитѣ родове войски и съгласува взаимната подмога съ артилерията на съседнитѣ участъци. Той е отговоренъ за използването и попълването на бойнитѣ припаси.

387. Най-важното условие за артилерията при отбраната е да даде въ възможно най-скоро време и при каквато и

да била бойна обстановка *ефикасна огнева подкрепа на пехотата.*

За достигане на тази цел не би било добре назначените въ най-предна линия батареи да се доближават твърде много до главната съпротивителна позиция. Поставени на такава място тези важни батареи биха били унищожени преждевременно. Впрочемъ въ случая не е възможно да се даде едно правило за избора на артилерийските позиции; този изборъ на първо място ще зависи отъ самата мѣстность.

388. Подготвителните работи за отблъсване на неприятелската атака трѣбва да бждатъ извършени по начинъ, щото *най-кжсно* съ поискване помощъ отъ пехотата или по наблюденията на дежурните наблюдателни аероплани (свѣтящи знаци, безжиченъ телеграфъ и пр.) артилерията да може веднага да дава своя унищожителенъ огънь. Последния трѣбва да се започне внезапно и да се извърши ураганно, следъ което преминава къмъ по-спокоенъ огънь. Той се насочва срещу и предъ неприятелските окопи, блиндажи и подстъпи, както и по мѣстността задъ тила на противника на всѣкъде, гдето се забелѣжи сгруппиране или приближаване на пехотни части и бойни кола. Въ рѣдки случаи ще бжде полезно и необходимо даването на унищожителенъ огънь по цѣлия фронтъ. Подобна стрелба води къмъ безцелно разпръсване на огъня.

Своевременното и целесъобразно изпращане на дежурни наблюдатели съ аероплани може да даде пълна възможность на отбраняющия да открие неприятелската пехотна атака, до като противника се намира още на подготвителната си позиция. Това пъкъ ще даде възможность противника да бжде обстрелянъ съ силенъ артилерийски огънь, да бжде сломенъ и да не му се позволи да тръгне за ударъ.

Нощно време *огневата артилерийска и минохвъргачна отбрача* трѣбва да бжде уредена при помощта на свѣтящи знаци. Тия знаци трѣбва да се опредѣлятъ отъ висшето командване и да се измѣняватъ отъ време на време за да не биватъ подражавани отъ противника. Подаваните отъ най-предните линии знаци трѣбва да се предаватъ на артилерията посредствомъ междинни постове. Когато започне силенъ пехотенъ и картеченъ огънь и свързката на артилерията съ предната линия бжде скжсана, тогава артилерията и минохвъргачките, безъ да чакатъ даването на условните знаци, трѣбва да дадатъ своята огнева подкрепа въ съответния боенъ участъкъ.

За изискване на огнева помощъ въ случай на мъгла трѣбва да се взематъ особенни мѣрки (акустически знаци).

Ако ли се удаде на противника, въпреки унищожителния огънь на отбраната, да излезе отъ окопитѣ си и се насочи за произвеждане на ударъ, то артилерията на отбраняющия трѣбва да даде *преграденъ огънь* съвсемъ близко предъ собствената си пехота. Въ случая отдѣлни кѣси изстрели вследствие на разсѣйването не ще могатъ да се избѣгнатъ. Преградния огънь се открива самостоятелно и винаги трѣбва да бѣде ограниченъ, както по пространство, така и по време.

Балонътъ е особено полезенъ за наблюдаване положението на преградния и унищожителенъ огънь.

За отблъсване на неприятелския ударъ, пехотата никога не трѣбва да разчита изключително на унищожителния и преграденъ огънь. Този огънь може само да ѝ даде една сжщественна подкрепа. Ето защо, тя трѣбва да бѣде готова въ всѣко време да отблъсне неприятелската атака *при помощта на собственитѣ си средства и лекитѣ помощни оржжия.*

389. При спешни случаи за усилване на унищожителния и преграденъ огънь може понѣкога да бждатъ привлечени и други батареи. Тѣ най-често пжти съ своя огънь допълватъ тоя на фронтално стрелящитѣ батареи. Следъ това тѣ наново се насочватъ по своитѣ първоначални цели.

390. Вънъ отъ това, по принципъ, всичкитѣ *минохвъргачки* трѣбва да бждатъ употребени за засилване на унищожителния и преградния огънь. Тѣхното общо ржководене трѣбва да се извърши отъ командира на дивизионната артилерия.

391. Батареитѣ, които не сж необходими за огнева борба срещу противника, трѣбва да бждатъ насочени за решаване на останалитѣ задачи на артилерията. Тѣ иматъ главно за целъ да причиняватъ вреди на противника и преимущественно на неговата артилерия.

Най-ефикасно действие срещу неприятелска артилерия се постига при помощта на *разрушителния огънь* отъ тежкитѣ и срѣдни калибри, а сжщо така и отъ легкитѣ (*артилерия за далечна борба*). Тази артилерия трѣбва да излезе сравнително напредъ предъ артилерията за огнева подкрепа и да смѣнява позициитѣ си отъ време на време. По този начинъ тя стѣснява неприятелската огнева дейность и облекчава борбата на нашата пехота. Огъня се насочва срещу наблюдателнитѣ пунктове, огнестрелнитѣ депа, материалната частъ и прислугата на противника. Успѣха зависи отъ доброто наблюдение на стрелбата, грижливото ѝ ржководене и отъ възможность внезапното ѝ откриване (аеропланно, балонно, звукоизмѣрвателно и земно наблюдение). Главната задача на артилерията за далечна борба презъ време на неприятелската

подготовка на атаката е да се бори със неприятелската артилерия. Отъ тази задача тя не се освобождава и следъ началото на самата атака. Своевременното обстрелване съ газове на известни пространства въ този периодъ може да даде голѣми резултати.

Разрушаването на всички неприятелски окопи е невъзможно. Противно на това, обаче, независимо отъ неприятелската артилерия, трѣбва сжщо така да разрушимъ *известни по-важни неприятелски постройки*, като минохвъргачни и картечни гнѣзда, малки окопи и блиндажи и пр.

392. *Обезпокоителния огънь* трѣбва често да се употребява при продължителната позиционна война, както и когато противника се приготвя за една атака, която ще последва по-късно. Той се насочва срещу всички видове съобщения на противника, срещу голѣмитѣ щабове, блиндажитѣ, бивацитѣ, парковетѣ, гаритѣ и пр. Въ него могатъ да участвуватъ всички видове орждия и особено далекобойнитѣ. Колкото огъня е насоченъ по на дълбоко въ-разположението на противника, толкова повече го безпокои. Когато той се дава внезапно и въ неопредѣлено време може да причини значителни загуби на противника. Обезпокоителния огънь ношно време има голѣмъ ефектъ, особено въ морално отношение. Сжщо така и стрелбата съ газови снаряди често дава голѣми резултати.

393. По принципъ трѣбва да се държи известна частъ батареи *готови за движение*, които ще послужатъ за даване подкрепа въ борбата съ неприятелската артилерия, както и за даване обезпокоителенъ огънь заемайки ту едни, ту други позиции. По този начинъ ще може да се преодоляватъ отъ тѣзи батареи разнитѣ неудобства, които се явяватъ въ борбата. Ношно време тия батареи, често пжти по взводно или орждеино, излизатъ съвсемъ близко до най-преднитѣ пехотни части, откриватъ огънь отъ неокопани но предварително подготвени за стрелба позиции и веднага следъ свършване на стрелбата си, тѣ наново се връщатъ на своитѣ стари мѣста.

394. За достигане бързъ и голѣмъ успѣхъ при обстрелване на неприятелскитѣ *бойни кола* необходимо е да взематъ участие въ огъня, всички позиционни батареи, заедно съ картечницитѣ и минохвъргачкитѣ. Винаги трѣбва да се стараемъ да разузнаемъ и унищожимъ бойнитѣ кола на противника до като сж още въ гаражитѣ и изходнитѣ имъ позиции. Ако ли се предполага, че въ скоро време предстои тѣ да се насочатъ за атака, то трѣбва да се обстрелватъ съ обезпокоителенъ огънь всички подстъпи, пжтища, гънкитѣ на мѣстността и долинитѣ, гдето е вѣроятно да бждатъ насочени.

Когато неприятелският бойни кола тръгнатъ за атака, срещу имъ се насочватъ първоначално батареитъ опредѣлени за борба съ неприятелската артилерия или тия за обезпокоителенъ огънь; следъ тѣхъ се насочватъ и батареитъ опредѣлени за огнева отбрана. Когато бойнитъ кола проникнатъ по напредъ, тогава срещу имъ се насочва огъня отъ орждията за близка борба съ права стрелба на близки разстояния. Най-после, ако тѣ проникнатъ още по навжтре въ позицията ни, то срещу имъ се насочватъ всички по-задни батареи, които сж въ положение да откриятъ огънь въ най-непродължително време.

Най-често се препоржчва да се запазатъ специални резерви за борба съ бойнитъ кола. Тѣ се състоятъ отъ леки минохвъргачки, картечници съ патрони S, K и T и преди всичко отъ полски орждия. Тия подвижни резерви товарени на кола или на автомобили отиватъ направо срещу бойнитъ кола. За да могатъ тѣ да бждатъ своевременно вкарани въ действие необходимо е вързкитъ съ тѣхъ да бждатъ добре уредени.

395. Желателно е да се предаватъ къмъ пехотата *запрегнати артилерийски взводове* вѣнъ отъ пехотнитъ батареи. Тѣ сжщо така, както пехотнитъ батареи служатъ за подкрепа на пехотата срещу проникналия въ разположението на отбраната противникъ и особено за съпровождане на пехотнитъ части при контъръ-атаката. Тѣ трѣбва да могатъ бързо да се вкаратъ въ действие. Тѣзи взводове не трѣбва да взиматъ участие при другитъ задачи на артилерията.

396. По-висшитъ началници при позиционната война си отдѣлятъ *артилерийски резерви*. Това се върши съ цель да могатъ да ги насочатъ тамъ, гдето противника се готви да атакува или тамъ, гдето е атакувалъ вече.

397. *Задната артилерия* т. е. тази която евентуално се поставя на заднитъ позиции, има това преимущество, че въ случай на отстжпление, тя първа поема отстжпващитъ части и съставлява скелета на премѣстването на артилерията, което премѣстване би се наложило. Обаче за тази цель не трѣбва да се отнематъ части отъ позиционната артилерия.

398. Всѣка противникова атака трѣбва своевременно да бжде разузната посредствомъ едно непрекъснато и грижливо разузнаване. Ако ли можемъ да сждимъ по приготовленията на противника, че той се готви да извърши една *атака въ голъмъ масцабъ*, то висшия началникъ трѣбва да реши да ли да приеме тази атака на избраната позиция или пъкъ ще трѣбва да се оттегли на нѣкоя по благоприятна такава.

399. Ако ли началника желае да приеме атаката, то фронта на отбраната ще трѣбва да се подготви незабавно за *голям бой*. Приготовленията, които може да се направятъ въ този случай съ голѣма полза, (частъ отъ които трѣбва да се извършатъ още презъ време на затишията на позиционната война) сж следнитѣ:

— Изчисление и подготовка на необходимитѣ части, бойни и хранителни припаси и снабдяване съ всѣкакъв видъ инструменти.

— Увеличение на команднитѣ пунктове. Границитѣ на новитѣ дивизии и полкове, които биха дошли за да усилятъ бойния редъ, рѣдко ще може да се опредѣлятъ предварително.

— Устройството на наблюдателнитѣ и усилителнитѣ пунктове на артилерията.

— Устройство на тилнитѣ съобщения. Усъвършенствуване на сжществующитѣ желѣзни линии и превръщането имъ въ състояние да се превозватъ върху имъ голѣми войскови тежести и снабдявания. Постройка на тѣсноколейни линии.

— Мѣрки за запазване на тилнитѣ съобщения отъ хвърчащитѣ нападения на противника и отъ нападенията на мѣстни жители.

— Постройка и усъвършенствуване на аеропланнитѣ хангари, на въздушната свѣрзка и на противохвърчащата отбрана.

— Разузнаване и устройство на мѣста за издигане на балони.

— Увеличаване на съобщителнитѣ и свѣрзочни средства.

— Постройка на биваци, лагери и мѣрки за снабдяване съ вода.

— Подготовка на строителни материали и на допълнителни работни сили.

— Допълване на огнестрелнитѣ депа и инженернитѣ паркове, доставяне на резервни инструменти, устройство на работилници за поправки, постройка на газови депа за снабдяване на балонитѣ и пр.

— Допълване на снабдителнитѣ магазини и санитарнитѣ учреждения.

— Увеличаване на картографния материалъ.

— Евакуиране на мѣстнитѣ жители.

400. Най-сигурния указателъ за намеренията на противника е *аеропланната фотография* на позициитѣ му и на тѣхния тилъ; фотографнитѣ снимки трѣбва да се следятъ презъ всичкото време и да се сравняватъ помежду имъ.

Когато тази разузнавателна дейност, вследствие плано-мърната съпротива на противника във въздуха, не може вече да се води правилно и безъ прекъсвания, тогава трѣбва да се засилятъ значително ловджийскитѣ ни сили. Тѣхната атака открива свободенъ пѣтъ за разузнавателнитѣ и наблюдателнитѣ аероплани и, което е най-важното, сломява още отъ самото начало неприятелскитѣ артилерийски и бойни аероплани. Съсредоточеното и продължително аеропланно бомбардиране на известни обекти, напр. неприятелски стоварни пунктове, аеропланни хангари, огнестрелни паркове, магазини и пр., — може значително да забави неприятелскитѣ приготовления за атака и да пречи на извършването на последната. Бойнитѣ аероплани може съ полза да се изпращатъ също така и нощемъ срещу важнитѣ пѣтища къмъ позицията и бивацитѣ на противника.

401. Отъ голѣмо значение е да разузнаваме *за дейността на свързочната служба на противника*. Резултатитѣ отъ разузнаване могатъ да дадатъ възможностъ на командването да узнае посоката на главната атака на противника. При извършване на това разузнаване може отъ време на време да се прекратяватъ известни наши свързки, които биха пречили на прислушвателната ни служба.

402. Дивизиитѣ, които ще се вмъкнатъ за действие въ позицията трѣбва своевременно да бждатъ насочени, а ония, отъ които първоначално нѣма нужда, трѣбва да застанатъ задъ фронта, като резервъ (*маневренни дивизии*).

Вънъ отъ това, артилерията трѣбва да се усили и да се увеличи съпротивителната сила на позицитѣ съ всички възможни средства. Трѣбва да се уясни напълно подчиненостъта. Въ случай на неприятелска атака всички трѣбва да бждатъ заварени предварително въ *пълна бойна готовностъ*.

403. *Бойнитѣ предни постове* чрезъ тѣхната подвижностъ трѣбва да затрудняватъ неприятелското разузнаване.

Извършване на отбраната.

404. Отбраняющия трѣбва винаги да предполага, че може да бжде *атакуванъ внезапно отъ противника*. Въ случай, че настѣпи една внезапна атака, то дивизиитѣ, които се намиратъ на позиция трѣбва да задържатъ поверенитѣ имъ участъци, въпреки силното превъзходство на противника. Тукъ тѣ сломяватъ замаха на противника, сплзватъ здраво неговата нападателна мощъ и даватъ възможностъ на висшето командване да разполага съ нуждното време за привличане на резерви и за извършване на всички друго противо-

мърки. При съвременната сила на фронталната отбрана тукъ противника може окончателно да бжде отблъснатъ.

405. Ако ли сме имали възможность да разузнаемъ своевременно за атаката на противника, то масата отъ *артилерията и минохвъргачкитѣ* ни трѣбва да се насочи веднага срещу изходнитѣ и подготвителнитѣ му позиции. По този начинъ може да ни се удаде възможность да спремъ предстоящата пехотна атака на противника преди още последния да е успѣлъ да насочи масовия си огънь срещу насъ.

Трѣбва, колкото се може по-рано, да започнемъ борбата срещу неприятелската артилерия и откриемъ огънь срещу подстъпитѣ на противника, неговитѣ подслони за почивка и тилнитѣ му съобщения. Можемъ сжщо така да стѣснимъ твърдѣ много приготовленията на противника за атака и при помощта на планомѣрна *газова стрелба* предприета въ голѣмъ мащабъ.

Презъ време на сражението трѣбва да се използва дълбочината въ разположението на артилерията, за да може отбраната да бжде подвижна. При проникването на противника въ нашето разположение може да бждатъ привлечени назадъ за съдействие само най-преднитѣ батареи. Останалитѣ батареи, обаче, трѣбва да останатъ на мѣстата си и да насочатъ най-силния си огънь за да сломятъ атаката на противника. Трѣбва при това да се има предъ видъ едно ново разчленение на артилерията въ дълбочина, като непрекъснато се държи смѣтка за положението на пехотата ни.

406. *Пехотата* защитава позицията си при помощта на всичкитѣ си оръжия.

Решающе значение има взаимната подпомага на упорнитѣ пунктове чрезъ огънь, а при благоприятенъ случай и чрезъ бързи контъръ-атаки. Непрекъснато подновяване унищожителенъ и преграденъ огънь на артилерията и минохвъргачкитѣ има за задача да спре по-заднитѣ атакующи вълни на противника.

Частитѣ, които се намиратъ по-назадъ, трѣбва да бждатъ готови въ всѣко време за произвеждане на *контъръ-атака*, въ случай че противника проникне въ позицията ни.

Ако ли на известни мѣста се опразни позицията ни по заповѣдь, то трѣбва да се осигури напълно преминаването въ всѣко време въ атака за обратно заемане на тия мѣста.

407. Ако ли не ни се удаде при помощта на контра удари да изгонимъ бързо противника отъ позицията ни, то трѣбва да се приготвимъ за една планомѣрна *обща контъръ-атака*.

Общата контъръ-атака, особено тая, която се извършва от по-големи части, изисква внимателна и подробна подготовка. При нея трѣбва да се опредѣли подготвителната позиция, момента, обекта, бойнитѣ участъци, артилерийската и минохвъргачна подготовка и съдействието, което ще дадат хвърчащитѣ ни сили и бойнитѣ кола. Прибързането често пжти води къмъ неуспѣхъ. Отъ друга страна пъкъ ненужното бавене дава на противника нови преимущества и благоприятствува задържането, на завладѣната отъ него мѣстность.

Контъръ-атакитѣ често пжти трѣбва да се насочватъ срещу фланговетѣ на позицията на проникналия въ разположението ни противникъ.

408. Находящитѣ се назадъ маневренни дивизии трѣбва своевременно да бждатъ насочени напредъ.

Винаги трѣбва да се стремимъ да ги вкараме въ общо действие изцѣло, а не по части. Само при липсата на достатъчно число маневренни дивизии може да оправдае тѣхното частично вжарване въ действие за подържане на нѣколко застрашени пункта отъ позицията ни. Въ този случай изпратенитѣ напредъ части влизатъ въ разпореждането на фланговитѣ дивизии.

Необходимо е непрекъснато да се държатъ на разположение автомобилнитѣ колони и известни желѣзнопжтни тренове поне за пешеходнитѣ части.

409. Ако ли не разполагаме съ маневренни дивизии, то боятъ трѣбва да се води по начинъ, щото да не се допусне пробиването на цѣлиятъ отбранителенъ участъкъ и да се сломи неприятелската отбранителна мощъ отъ долбочина, като същевременно се подкрепва отъ останалитѣ ни позиции.

Единъ подобенъ начинъ за действие изисква особено умение отъ висшето командване. Последното трѣбва да се старае постоянно да измѣнява външната форма на действията да пази взаимната свързка съ съседитѣ и да осигури взаимното съдействие съ тѣхъ. По този начинъ то ще съумѣе на едно мѣсто да отклони своевременно и незабелѣзано превъзходството на противника, а на друго мѣсто да противопостави най-упорна съпротива (подвижна отбрана).

410. Къмъ *подвижната отбрана* може да се прибѣгне съ успѣхъ и тогава, когато разполагаме съ достатъчно сили за водене на борбата въ първата позиция и висшия началникъ разчита съ пълна увѣреностъ въ войскитѣ си, за да може да отблъсне противника при помощта на *една успѣшна атака отъ наша страна*.

Отбраняющия въ този случай трѣбва да предприеме своята атака следъ отблъсването на тази на противника и то

срещу единъ разколебанъ вече противникъ и при наличността на достатъчно бойна мощъ на собственитѣ си войски.

411. Въ случай, че отбраняющия, въпреки своята упорита съпротива и въпреки употребата на всичкитѣ си бойни средства, почне постепенно да губи почва предъ единъ превъзходящъ противникъ и бжде заставенъ да се оттегли на една за-благовременно не *приготвена мѣстност*, — то понататъшната му съпротива ще продължи по сжщия начинъ, както при подвижната отбрана. Тукъ се налага избора на новитѣ позиции да се извърши предварително. Начина за воденето на боя въ случая се приближава къмъ тоя при полската война, при който взематъ участие по можшитѣ средства отъ позиционната война. Укрепяването на мѣстността трѣбва да започне веднага съ избиране на новитѣ позиции.

412. Презъ време на единъ дълготраенъ бой ще трѣбва да се стремимъ да *смѣняваме дивизиитѣ отъ първа линия*. По правило тѣ трѣбва да се смѣняватъ по дивизионно. Ако ли не разполагаме съ цѣли дивизии, то по изключение най-изтощенитѣ полкове могатъ да се смѣняватъ съ съответни части отъ по-спокойнитѣ фронтове. Едновременното смѣняване на пехотата и артилерията води къмъ значителни затруднения на бойната дейность. Отъ друга страна, обаче, никакъ не е желателно и трѣбва да се избѣгва артилерията да се дѣли отъ своята дивизия.

Трѣбва своевременно да се разпореда за смѣняването на бойнитѣ кола, пионернитѣ и свѣрзочнитѣ части, безжичнитѣ станции и хвърчащитѣ сили, които сж влѣзли въ бой и сж били въ най-предната линия.

Г. Отбрана на дълговременни крепости.

413. До колкото *силитѣ на защитника на дълговременнитѣ крепости* позволяватъ той трѣбва да се стреми да привлече върху си активно действующия противникъ и по този начинъ да подкрепи своята полска армия, която действа близко около крепостта. Така той най-ефикасно принуждава противника да бжде притегленъ къмъ крепостта или укрепената линия.

Крепоститѣ, които се намиратъ вънъ отъ района за действията на полската армия, иматъ едновременно и задачата да привлекатъ по голѣми неприятелски сили къмъ себе си. Това най-често се постига посредствомъ нападателнитѣ действия на подвижния гарнизонъ, който може да излезе дори вънъ отъ района за действие на самата крепост, но като вземе нужднитѣ мѣрки за да не бжде отрѣзанъ отъ нея.

Когато противника се насочи към крепостта, отбраняющия трѣбва да окаже най-упорита съпротива. Дори отбраната на самото населено мѣсто може да има голѣмо значение. Винаги трѣбва да се стремимъ, щото ние самитѣ да отдѣляме по възможностъ по-слаби сили за отбраната и да заставимъ противника да насочи по възможностъ по-вече сили срещу ни.

Отбраняющия ще има възможностъ да даде толкова по-упорита съпротива на една позиция предъ самата крепостъ, колкото мѣстността е по благоприятна или пъкъ въ случая, когато тази позиция е избрана на такова разстояние отъ крепостта, че може да бѣде подкрепена отъ последната особено чрезъ артилерийски огънь. И тукъ, обаче, трѣбва да се внимава, щото пътя за отстъпление на излезлитѣ отъ крепостта части да бѣде осигуренъ и отбраната на сжщата да не бѣде въ нищо накърнена.

Задачата на отбраняющия е при помощта на придатенитѣ му части, които най-често сж доста слаби, да отстои до край. Само въ такъвъ случай крепостта ще може да изпълни назначението си.

Начина за воденето на боя около една крепостъ е сжщия, както при всѣка отбрана.

IX Особености на боя при разни случаи.

А. Бой за печелене време.

414. При този бой общия началникъ има задача да действува замедлително на широкъ фронтъ, *като използва напълно качества на силитѣ, съ които разполага.* Самата частъ не трѣбва да знае специалната задача на боя. При нападението тя трѣбва да извършва всѣка атака най-стремително, а при отбраната на поверената ѝ позиция, тя трѣбва да се държи до изтощаване на последния си чловѣкъ.

Отъ голѣмо значение е да развърщаме въ тѣзи случаи повече хвърчащи сили и балони за да въведемъ противника въ заблуда досежно намеренията ни. Трѣбва сжщо така широко да използваме лопатата.

415. Когато искаме да печелимъ време, най-добре е да развърнемъ *по-голѣмо количество подвижна артилерия още отъ далечни разстояния.* Бързото и ранно откриване на огъня

при атаката приковава вниманието на противника, а при отбраната го принуждава да се развърне въ боенъ редъ. Въ случая трѣбва да се допустне разходването на много бойни припаси.

416. *Пехотата* трѣбва да се употрѣбява икономично; при това трѣбва да се задържатъ и силни резерви. Резервигъ трѣбва да се приближаватъ напредъ само тогава, когато се приближимъ къмъ изпълнението на бойната задача.

417. *Демонстративниятъ боеве* иматъ за целъ да вкаратъ противника въ заблуда и да го принудятъ да вземе неправилни мѣроприятия. Когато, въ зависимостъ отъ обстановката и мѣстността, стане вѣроятно, че противника има намерение да води сериозни боеве, тогава най-често решително трѣбва да се вложатъ въ действие всички сили и да не се задържатъ назадъ никакви части.

Не трѣбва да се забравя, че при открита мѣстность даже и когато вземаме най-сериозни мѣрки противъ неприятелското хвърчаще разузнаване, пакъ нѣма да може за дълго време да вкараме противника въ заблуждение.

Б. Бой за населени пунктове и гори.

418. *Населенитъ мѣста* представляватъ отъ себе си естествени упорни пунктове. Тѣ не само даватъ закрила срещу земнитъ погледи на противника и затрудняватъ въздушнитъ, но сжщо така, когато се състоятъ отъ масивни постройки, даватъ сигурность отъ пехотния огънь, отъ тоя на малокалибрената и даже сръднокалибрената артилерия и отъ оная на лекитъ минохвъргачки. Значението на населенитъ мѣста расте съ голѣмината имъ. При все това трѣбва да се избѣгва, щото тѣ да служатъ за сжществени пунктове на сражението, понеже гълтатъ много войски, безъ често пжти да оказватъ влияние върху крайното решение.

419. Само въ рѣдки случаи *атакующия* при приближаването си ще може да преминава презъ самитъ населени мѣста. Последнитъ почти винаги се намиратъ подъ артилерийския огънь на отбраняющия. Сжщо така и презъ време на самата атака, атакующия съ главната маса отъ силитъ си, трѣбва да се стреми да премине въ страни отъ заетия отъ отбраняющия населенъ пунктъ. Той трѣбва да се опита да сломи съпротивата му, като го заеме съ атака отъ къмъ фланговетъ или тилтъ. За целта трѣбва да се приготвятъ специално назначени части преди започване на атаката. Въ случая добре би било, ако къмъ атакующитъ войски се пре-

дадатъ бронирани автомобили и бойни кола. Главната маса на атакующия трѣбва да запази първоначалната си посока за движение и при по-нататъшното си настъпление.

420. Когато пехотата се приближи на най-близки разстояние до крайнината на населеното мѣсто, артилерията трѣбва да пренесе огъня си по-назадъ. Едновременно съ това пехотата прониква въ населеното мѣсто и при помощта на хладното оружие, бомбитѣ, минохвъргачкитѣ и огнепрѣскачкитѣ си открива пжть до противоположната крайнина.

Често пжти, когато отбраняющия се задържи здраво, атакующия ще може да напредва твърде бавно въ населеното мѣсто. Тогава известни къщи и дворища трѣбва да бъдатъ обстреляни съ силенъ артилерийски и минохвъргаченъ огънь. Следъ завземане на населеното мѣсто трѣбва да се прегледатъ всички къщи, дворове, изби и пр. Трѣбва да се избѣгва натрупването на много хора на противоположната крайнина. Трѣбва при това да се отдѣлятъ силни резерви за отблъсване повратнитѣ нападения на противника.

421. *Отбраняющия* по правило трѣбва да включва въ позицията си населенитѣ мѣста. Обаче той ще ги заема съ по-големъ сили само тогава, когато иматъ благоприятно мѣстоположение и когато се състоятъ отъ здрави постройки, понеже тѣ привличатъ върху си силенъ артилерийски огънь отъ страна на атакующия.

422. Крайнината на населения пунктъ само въ рѣдни случаи ще се сходя съ очертаването на главната съпротивителна линия. Последната може да минава предъ крайнината или презъ самото населено мѣсто. Особено необходимо е да се направятъ известни фортификационни работи. Искственитѣ препятствия и барикадитѣ затрудняватъ твърде много навлизането на противника въ населеното мѣсто и особено това на бойнитѣ му кола и позволяватъ отбраната да се извършва крачка по крачка. Изнесенитѣ напредъ къщи, градини и плетища трѣбва да се използватъ за продълното обстрелване крайнината на населеното мѣсто, на главнитѣ улици и на искусствениитѣ препятствия. Трѣбва да се взематъ мѣрки противъ газовата стрелба на противника.

423. Ако ли отбраняющия бжде заставенъ да избере нѣкое населено мѣсто, като центъръ на тежестта на неговата съпротива, то той не трѣбва да забравя, че е изложенъ на опасностъ да бжде отрѣзанъ отъ дветѣ си страни. Ето защо той трѣбва да задържи, въ страни отъ пункта, добре закрити силни резерви. Последнитѣ се насочватъ срещу обхващачитѣ части на противника. Когато противника успѣе да влезе въ селото, то неговия гарнизонъ трѣбва да

го изгони при помощта на хладното оръжие. Ако ли това не се удаде, то всъка къща и всеки квартал трябва да се отбраняват най-упорито. Тукъ особено значение иматъ малките началствующи лица.

424. *Горитъ* даватъ възможность да се запазимъ отъ земното и въздушното наблюдение на противника. Обаче широколистнитъ гори зимно време най-често не могатъ да запазятъ частитъ отъ въздушното наблюдение. Огневото действие срещу по-голѣмитъ лѣсове, които иматъ високи и дебели дървета е значително по-слабо, отколкото на открито. Обаче горитъ сж изложени на голѣма опасность за обгазване. Атаката на горитъ е твърде трудна задача; отбраната имъ наопъки дава възможность да се извърши при помощта на малки сили срещу превъзходящъ противникъ.

Особено трудно е подържането на свързкитъ въ гора. Често пжти единственитъ мѣста за движение на частитъ сж пжтищата и просѣкитъ. Трѣбва да се избѣгва разпрѣсването на частитъ. Командването трбва да се стреми да държи здраво въ ржцетъ си своитъ части; това се облегчава доста, благодарение на ограниченото действие на неприятелския огънь.

425. Когато на атакующия предстои да заеме малки гори, той трѣбва да се старае да ги обхване и покрие съ газове. Този начинъ на действие води по-бързо и по-сигурно къмъ цельта, отколкото непосредствената атака. Атакующия чрезъ своята артилерия трѣбва да задуши фланкирующия, насоченъ отъ къмъ гората огънь на отбраняющия.

Ако ли атакующия бжде заставенъ да се насочи направо срещу гората, то той се отправя преимуществено срещу изходящитъ жгли, които трѣбва предварително да се обстрелятъ отъ артилерията и минохвъргачкитъ му.

Веднага съ проникването на атакующия въ гората той трѣбва да възстанови реда между частитъ си, като направи едно ново разчленение. Следъ това частитъ продължаватъ движението си, изпращайки напредъ отдѣлни стрелкови и лекокартечни отдѣления, подкрепени отзадъ съ гжсти стрелкови вериги, а по-назадъ ще се движатъ сгжстени подрѣжки; фланговетъ трѣбва да бждатъ запазени чрезъ резерви и тежки картечници поставени на стѣпала задъ тѣхъ. Особено полезни сж огнепрѣскачкитъ, понеже димътъ се задържа за дълго и слъжа действията на противника. Минохвъргачкитъ, пехотнитъ батареи и всички други артилерийски части, подчинени на пехотния началникъ, трѣбва да подкрепятъ пехотата понеже дивизионната артилерия обикновено ще може да се намѣси по-късно, следъ по-основно изяснение на обстановката.

Когато гората е малка, следъ навлизането въ нея атакующия трѣбва да се стреми безъ спиране да достигне до противоположната ѝ крайнина.}

426. *Отбраняющия* трѣбва да избѣгва крайнината на гората, понеже тя представлява много благоприятна цель за неприятелската стрелба. Той или се оттеглява отъ нея назадъ въ гората на такова разстояние, че да може да стреля безпрепятствено, или заема позиция въ срѣдата на гората, или пъкъ излиза предъ самата крайнина. Най-често се препоръчва да се образува една главна съпротивителна линия, която е особено необходима, когато гората е гъста и обзора стѣсненъ. Трѣбва да се стремимъ да затруднимъ разузнаването на очертанието на позицията чрезъ внимателно приспособяване къмъ мѣстността. Твърде голѣма полза може да да принесатъ напредъ изнесени постове снабдени съ леки картечници поставени на кръстопътища образувани отъ просяки и върху дървета.

Артилерията съ стрѣмна траектория и минохвъргачкитѣ могатъ на всѣкжде да заематъ позиция и да откриватъ огънь следъ кратка подготовка. Орждията съ полегата траектория трѣбва да се поставятъ на задната крайнини, на площадкитѣ въ гората или задъ самата гора.

Ако ли се удаде на атакующия да проникне въ гората, то отбраняющия трѣбва да го отблъсне чрезъ контръ-атаки и особено чрезъ действия по фланговетѣ му.

При употребата на тежкитѣ картечници, минохвъргачкитѣ и орждията трѣбва да се стремимъ да действуваме по възможностъ повече съ фланговъ огънь. Засѣкитѣ и добре поставенитѣ други препятствия даватъ възможностъ да се попречи на противника да прониква въ гората; пламъкохвъргачкитѣ и картечницитѣ, даже и такива поставени по дърветата, даватъ възможностъ да се затрудни настѣпленieto на противника въ гората.

При боя въ гора, както и при отбраната на населени мѣста, значението на малкитѣ ничалствующи лица и на отдѣлнитѣ бойци е извънредно голѣмо. Значението на численото превъзходство тукъ отстъпва предъ важноста на храброста на отдѣлнитѣ хора на най-близки разстояния.

В. Нощенъ бой и бой въ мъгла.

427. *Нощнитѣ атаки* може да се наложатъ, когато искаме до изненадаме противника и когато разполагаме съ по малко хвърчащи сили и бойни кола отъ него. Вънъ отъ това тѣ може да се предприематъ, когато искаме да се до-

беремъ до по благоприятни изходни позиции, когато трѣбва да разширочимъ придобититѣ успѣхи въ боя, при преследването, както и за да маскираме собственото си отстъпление.

Ношнитѣ атаки въ повечето случаи сж признакъ на едно решително командване, което безъ да се безпокои отъ свързанитѣ съ тѣхъ трудности се стреми само къмъ едно: да се вземе предимство надъ врага и чрезъ всички възможни средства да довърши до край и незабавно веднажъ започнатото действие. Обаче тукъ почти винаги особено е необходимо да се извършатъ най-подробни разузнавания денемъ и нощемъ и предварително да опознаемъ частитѣ съ мѣстността.

428. Началникътъ, който заповѣдва да се извърши една нощна атака, трѣбва да опредѣли момента и обекта на атаката, като се ржководи отъ обстановката и отъ състоянието на частитѣ си. Винаги, когато е възможно за целта се опредѣлятъ прѣсни войски.

429. Често пжти нощната атака трѣбва да се извършва въ първитѣ часове на нощта. Тогава можемъ по-лесно да попречимъ на намеренията на противника и значително да побъркаме на неговата артилерийска отбрана. Неприятелското командване въ такъвъ случай би се поставило предъ доста трудни задачи.

Отъ друга страна, обаче, при нощната атака въ раннитѣ часове отъ нощта се затруднява използването на успѣха веднага следъ атаката. Ето защо ношнитѣ нападателни действия, които иматъ по отдалечени обекти, трѣбва да се предприематъ само при приближаването на денътъ. Въ този случай тъмнината ще се използва за подготовката. Това, обаче, не пречи щото главната атака да се подготви посредствомъ малки атаки въ първитѣ часове на нощта и да се извърши на разсъмване или пъкъ чрезъ тѣхъ да си послужимъ за да вкараме противника въ заблуда.

430. Колкото по-вече сили се влагатъ за нощния бой, толкова по-вече затруднения ще има да се преодоляватъ. При това трѣбва, особено при по-малкитѣ предприятия, да се спестяватъ силитѣ, защото нощемъ не е числото, което решава добрия изходъ, но вътрешната стойностъ на частитѣ. Решителни успѣхи могатъ да се добиятъ и съ малко средства. При все това подготовката на боя трѣбва да съответствува на величината на поставенитѣ задачи.

431. Нощно време *пехотата* трѣбва да си служи съ най-проститѣ строеве. Малкитѣ части се движатъ най-често въ една колона до пълно приближаване къмъ противника. Следъ това тѣ образуватъ гжсти стрелкови вериги или наблизо разположени помежду си малки колони по единъ или

двама, задъ които се движатъ подръжжитѣ и резервитѣ. Отъ този моментъ нататкъ въ зависимостъ отъ обстановката, пехотата действува съ хладно оръжие съ или безъ предварителна артилерийска или минохвъргачна подготовка.

По-голѣмитѣ части трѣбва да се разпредѣлятъ на нѣколко шурмови колони. Единството въ действията трѣбва да се обезпечи посредствомъ точно оказване на пжтищата и посокитѣ за движение, мѣстата на подготвителнитѣ позиции и обектитѣ на атаката, а сжщо така и посредствомъ часовото регулиране на настжплението, на заемаването на подготвителната позиция и на извършването на удара. Трѣбва да се взематъ нужднитѣ мѣрки за да се осигури връзката между отдѣлнитѣ колони, а следъ постигнатия успѣхъ, трѣбва да се обезпечатъ свързкитѣ въ неприятелската позиция. Трѣбва да се опредѣли за всѣко движение напълно достатъчно време дори и по-вече.

432. *Артилерията и минохвъргачкитѣ* могатъ сжщо така и въ нощния бой да подготвятъ атаката на пехотата. Най-често ще бжде достатъчно да се направи едно кратко огнево нападение, следъ което да се принесе нѣколко пжти огъня по-назадъ въ разположението на противника. Въ нѣкои случаи пехотата трѣбва да атакува безъ артилерийска подготовка и да търси успѣха си въ изненадата. Обаче артилерията трѣбва да бжде въ постоянна готовностъ за моментално действие срещу неприятелскитѣ батареи и минохвъргачки, които евентуално биха открили огънь, както и противъ подстжпитѣ на противника.

Трѣбва да се направятъ всички приготвления, щото щомъ се разсъмне да бждемъ готови за да посрещнемъ атакитѣ на неприятелскитѣ бойни аероплани, които е възможно да се появатъ.

433. Най-важното средство за достигане на успѣха при нощния бой си остава *изненадата* на противника. Ония движения, които биха могли да бждатъ забелѣзани въ вечерния здрачъ, могатъ да издадатъ намеренията ни. Трѣбва да се обмисли да ли не е възможно да вкараме противника въ заблуда посредствомъ демонстративни действия на други мѣста; обаче не трѣбва да се забравя, че подобни действия, вмѣсто да постигнатъ желания резултатъ, могатъ само да предизвикатъ бдителността на противника.

Тайната трѣбва да се пази и по отношение на собствениѣ ни войски не дълго време преди момента на атаката. Разузнаванията трѣбва да се извършватъ незабѣлезано за противника и да се избѣгва всѣкакъ шумъ отъ напредващитѣ части.

Твърде целесъобразно е да се обозначи посоката на атаката посредством лесно видими знаци върху мѣстността и чрезъ добре подготвени водачи. Употрѣбата на свѣтящи знаци (малки прожекторчета), добре прикрити отъ погледитѣ на противника, може да облекчи твърде много движението напредъ на частитѣ. Щомъ частитѣ попаднатъ въ свѣтлината на неприятелскитѣ прожектори — било земни или надземни — веднага трѣбва да преустановатъ всѣкакво движение и да застанатъ задъ най-близкото закритие. Препятствията, които биха пречили на движението презъ нощта, трѣбва своевременно да се отстранятъ. Необходимо е при това да се свържатъ часовниците преди започване на движението.

Мрака стѣснява твърде много хвърчащето разузнаване и ограничава до голѣма степенъ участието на хвърчащитѣ сили въ земната борба. Последнитѣ може да се употрѣбятъ за действие само противъ особено благоприятни цели. Противно на това, тѣ може да се използватъ твърде много за бомбардиране на голѣми обекти отъ малки височини.

434. Трѣбва да се дадатъ точни указания относно начина за действия въ случай, че атаката успѣе и досѣжно сборнитѣ мѣста въ случай на неуспѣхъ.

435. Когато отбраняющия очаква да бжде атакуванъ презъ нощта, той най-често трѣбва заблаговременно да сгрупира по на гѣсто частитѣ си.

Нощната отбрана изисква спокойствие и бдителностъ отъ всѣки отдѣленъ боецъ. Особено необходимо е да се следи за реда и за взаимната свързка. За вкарване въ действие резервитѣ трѣбва да се чака оясняване на обстановката. Освѣтляването на подлежащата мѣстностъ дава възможностъ да се предпазимъ отъ изненадата.

436. *Гѣстата мъгла* оказва сѣщото влияние върху бойнитѣ действия, както ялната нощъ. Ето защо началата, върху които почива боя при мъгла сѣ сѣщитѣ, както и тия нощно време. Обаче тукъ трѣбва винаги да се има предъ видъ, че мъглата може неочаквано да се дигне или изчезне. За това веднѣжъ взето едно решение трѣбва бързо и смѣло да бжде изпълнено.

Мъглата има това свойство, че изключва всѣкакви действия отъ хвърчащитѣ сили и наблюдението отъ балонитѣ.

Г. Бой за тѣснини и за преминаване на рѣки.

437. *Тѣснинитѣ* преди всичко образуватъ едно препятствие за движенията. Тѣ стѣсняватъ въ по-голѣма степенъ

атакующия, отколкото отбраняющия. Обаче тѣ сплватъ твърде много и последния, когато иска да премине отъ отбрана къмъ нападателни действия.

Отстъпателнитѣ движения презъ една тѣснина сж особено трудни. Тѣ трѣбва своевременно да се започватъ, да се пази строго редъ при преминаването на самата тѣснина и да се изпращатъ предварително части задъ нея, за да може понататъшното оттегляне да се извърши подъ тѣхното прикритие.

Преследващия винаги ще се стараетъ да унищожи отстъпающия като настѣпнѣ бързо,—най-често отъ страни—и като затвори изхода на тѣснината.

438. *Ако ли и двата противника се намиратъ въ движение напредъ къмъ една тѣснина* съ цель да я преминатъ то преимуществата сж на страната на оная, който действува съ по-голъма бързина. Въ такъвъ случай се налага да се изпратятъ напредъ, колкото се може по-рано, отдѣлни леки и подвижни части съ картечници и артилерия, за да заематъ тѣснината, както и бързо да се подготви артилерийската стрелба къмъ противната ѣ страна.

439. Настѣплението въ широкъ фронтъ съ цель да се откриятъ нѣколко тѣснини има голѣми преимущества. По този начинъ, ако известни колони, при преминаването на находящитѣ се предъ тѣхъ тѣснини, срещатъ голѣми затруднения, то ще бждатъ подкрепени отъ другитѣ, които сж успѣли да минатъ тѣснинитѣ находящи се по пжтя на тѣхното движение. При все това, обаче, всѣка колона трѣбва да действува непрекъснато по пжтя на движението си безъ никакво чакане и губене на време, понеже не е знайно никога, да ли и съседнитѣ ѣ части отъ своя страна не сж попаднали на голѣми затруднения и дали сами тѣ не чакатъ да бждатъ подкрепени.

440. Очаквателното положение задъ една тѣснина може да се допусне само тогава, когато непосредствено следъ това подлежи не да се премине самата тѣснина, но да се отбранява. Обаче и тогава разузнаването трѣбва да се простре задъ тѣснината.

Подобенъ начинъ за действие може да се препорѣча и тогава, когато можемъ съ положителность да очакваме, че противника ще мине тѣснината. Тогава за отбраняющия се създава една възможность да атакува противника, да му нанесе голѣми загуби и да открие пжтя по тѣснината едновременно съ отстъплението на противника.

441. *Ако ли известна войскова часть наложително трѣбва да се държи отсамъ тѣснината* или въ самата нея

то по начало изхода на последната трѣбва да се осигури посредствомъ известни малки части изпратени напредъ дори и тогава, когато въобще не възнамеряваме да продължаваме понататъшното си движение.

При отбрана на единъ пжтъ въ тѣснина не трѣбва да се пазятъ само склоноветѣ, но и основанията на долините.

442. Често пжти на картата не може да се видятъ действителнитѣ свойства на една тѣснина. Ето защо винаги трѣбва своевременно да се правятъ необходимитѣ разузнавания. Резултата отъ тия разузнавания може да повлияе съществено върху воденето на военнитѣ действия.

443. За атакующия малкитѣ и голѣмитѣ рѣки съставляватъ едно препятствие, а за отбраняющия иматъ това значение, че естествено засилватъ неговата позиция. Тѣ даватъ възможностъ на единия и на другия да премѣстватъ изненадано своитѣ части.

444. Атакующия трѣбва да разузнае за мѣстността на другата страна на рѣката, като си служи съ земно и надземно разузнаване. Това разузнаване има за целъ да се видятъ кои сж най-благоприятнитѣ мѣста за преминаване. Атакующия трѣбва да се стреми да заеме незаетитѣ отъ противника мостове, да докара всички необходими за преминаване на рѣката средства и да вземе всички мѣрки, които ще осигурятъ самото преминаване. Неприятелскитѣ предни части, които се намиратъ предъ рѣката трѣбва да се отхвърлятъ на другия брѣгъ. Винаги трѣбва да се правятъ демонстративни преминавания на другия брѣгъ или преминавания отъ второстепенно значение.

Когато ще преминаваме тѣснини или рѣки частитѣ презъ време на движението си трѣбва да се охраняватъ посредствомъ противоаеропланни орждия и картечници срещу неприятелскитѣ бомбардиращи, бойни и пехотни аероплани.

445. Обикновено *пункта за преминаване на рѣка*, се избира на такива мѣста, гдето рѣката образува единъ завой издаденъ срещу посоката на движението ни. По този начинъ ще имаме възможностъ да подкрепимъ съ концентриченъ огънь първитѣ части, които преминаватъ рѣката и да обезпечимъ фланговетѣ имъ.

Необходимо е частитѣ да се приближаватъ закрито къмъ мѣстото на преминаването. При нужда за случая може да се използва нощта. Първоначално преминалитѣ рѣката части трѣбва да образуватъ предмостно укрепление. Тѣ трѣбва да даватъ възможностъ на следующитѣ части да преминатъ рѣката, да поставятъ мостъ и да позволятъ на главнитѣ сили да минатъ рѣката.

При избора на повече мѣста за преминаване трѣбва да се вземе подъ внимание, че тия мѣста трѣбва да отстоятъ едно отъ друго на такива междини, щото успѣха, полученъ за едното, да оказва влияние за успѣха на съседното; отъ друга страна тѣ трѣбва да бждатъ толкова на далечъ, че да принудятъ отбраняющия да разкъса силитѣ си.

446. Преминаването на рѣка предъ лицето на противника може да стане само, когато имаме възможность да развърнемъ много прикривающии части, — преди всичко картечници и артилерия, на отсамния брѣгъ на рѣката. Неприятелската артилерия, която стреля, по мѣстото на преминаването трѣбва да бжде изкарана отъ строя, а пехотата, която отбранява брѣга, трѣбва да бжде заставена да прилепи главата си до земята.

Трѣбва да се употрѣбятъ всички средства за вкарване въ заблуда противника относно мѣстото и времето на преминаването.

Следъ като първитѣ пехотни части успѣятъ да преминатъ рѣката, тѣ трѣбва да бждатъ подкрепени непрекъснато съ артилерия отъ нашия брѣгъ до момента, когато преминалитѣ части се засилятъ достатъчно за да могатъ да продължатъ движението си напредъ. Тѣ трѣбва да проникнатъ напредъ дълбоко въ неприятелското разположение. Движението имъ въ страни по протяжение на рѣката за да подкрепятъ съседнитѣ колони би имало за резултатъ да бждатъ фланкирани отъ противника и може да ни доведе до загубване на собственото ни предмостно укрепление. Артилерията трѣбва да бжде привлечена въ най-скоро време на срещния брѣгъ.

447. *Отбраняющия* трѣбва да увеличи естественитѣ затруднения, които създава препятствието, чрезъ искусствени съоръжения, а чрезъ постройката на позиция върху застрашенитѣ пунктове той трѣбва да повдигне съпротивителната сила на отбраната.

Трѣбва да се взематъ мѣрки за да се попречи на противника да приближава своитѣ разузнавачи къмъ рѣката, особено срещу благоприятнитѣ за преминаване пунктове. Това се достига чрезъ изпращане напредъ на малки части или офицерски патраули. Разузнаването на отбраняющия трѣбва да бжде непрекъснато, за да може своевременно да се откриятъ мѣроприятията на противника. Нощно време рѣката трѣбва да бжде освѣтлявана чрезъ прожектори.

448. *Пехотата* трѣбва да заеме отсамния брѣгъ на рѣката посредствомъ постове, които трѣбва да се поставятъ особено съ огледъ на предполагаемитѣ за преминаване рѣката мѣста.

Часть от артилерията трѣбва да заеме назадъ такива позиции, отъ гдето да може да обстрелва неприятелскитѣ подстъпи съ далеченъ огънь съ полегата траектория и да държи лодъ кръстосанъ огънь застрашенитѣ пунктове. Продолжня обстрелъ отъ артилерията по протяжението на рѣката е особено полезенъ.

Главната маса отъ войскитѣ първоначално трѣбва да се държи готова за действие назадъ. Тя трѣбва да се насочи за атака веднага, щомъ като се узнае за неприятелското преминаване. Къмъ нея трѣбва да се придадатъ всички лекоподвижни части. Нейната подвижност трѣбва да се увеличи посредствомъ предаване на автомобилни отдѣления, а евентуално и чрезъ желѣзопѣтни взводове. Разузнавателнитѣ и свързочнитѣ части трѣбва да се стремятъ да откриятъ въ най-скоро време главния пунктъ за преминаване на рѣката.

Когато не сме се освѣтлили върху положението, тогава контръ-атаката лесно може да закѣснѣе и да се даде възможностъ на противника да се закрепѣ задъ здрави предмостни укрепления. Отъ друга страна, обаче, предъ видъ на опасността да бждемъ вкарани въ заблуждение, изисква се, щото командването да не бърза съ вземане на своето решение. Разкъсването на силитѣ е вредно.

Вкарването въ действие на бойнитѣ хвърчащи ескадри срещу настѣпающия противникъ е отъ особена полза. Въоръженитѣ рѣчни параходи могатъ да дадатъ много добри резултати.

Д. Планински бой.

449. Всѣка добре и целесъобразно подгодвена войскова часть трѣбва да бжде въ състояние да преодолѣе всички трудности и напрѣжения на *планинската война*. Всѣки началникъ трѣбва да бжде добръ запознатъ съ особенитѣ условия на тази борба. Тукъ съображенията относно пространството и времето сж съвършено отлични отъ тия въ равнината.

450. Въ голѣмитѣ планини атакующия се принуждава да съсредоточи действията си около *проходитѣ*. Особено възлитѣ на пѣтищата съставляватъ главнитѣ центрове на борбата. Настѣплението въ широкъ фронтъ принуждава отбраняющия да разпрѣска силитѣ си и го държи въ неизвестностъ по възможностъ по дълго време относно пункта за главната атака.

Обаче отбраняющия винаги ще се стреми да прегради *проходитѣ* и за това атакующия ще трѣбва да се стареа да заеме *находящитѣ се наоколо тѣхъ висоти* и отъ тукъ да

обходи самитѣ проходи. За целъта не винаги ще имаме на разположение пѣтища. При това всѣки обходѣ предизвиква губене на много време и разходѣ на много усилия. Обаче обхода може да послужи като зародишѣ на голѣми успѣхи.

451. Липсата на напречни съобщения почти винаги затруднява взаимната подпомага и премѣстването на резервитѣ. Вследствие на това първия ударѣ за преминаване на планината отъ страна на атакующия има голѣмо значение. Никога не трѣбва да се стѣснява самостоятелността на действующитѣ на отдѣлнитѣ проходи войски. За постигане на тѣхнитѣ задачи трѣбва заблаговременно да се опредѣлятъ съответнитѣ части, които трѣбва да бждатъ напълно достатѣчни. Тѣ трѣбва да държатъ резервитѣ си на близко. Когато пѣтната мрежа позволява автомобилнитѣ отдѣления трѣбва да сж въ положение да внесатъ едно изменение на разпредѣлението на силитѣ и да подпомогнатъ за евентуалното размѣстване на резервитѣ. При особени случаи, преимуществено въ политѣ на планината, може да се яви нужда да използваме и желѣзнитѣ пѣтища.

Понеже устройството на жични съобщения (телефонѣ, телеграфѣ) е трудно, то за това въ планината трѣбва да се стремимъ по възможностъ да си служимъ съ безжичния телеграфѣ.

452. Предѣ видѣ на пресечената мѣстностъ и на често падащитѣ мъгли и снѣгове, изненадата отъ страна на атакующия може да се постигне твърде лесно. Дори и малкитѣ, но смѣло действующи части, могатъ да се добератъ до голѣми резултати. Противно на това обаче и най-добритѣ отбранителни мѣроприятия могатъ да пропаднатъ съвършено. Трѣбва да се стараемъ да използваме мъртвитѣ пространства.

Преди всѣка атака мѣстността трѣбва да се разузнае най-подробно.

453. При атаката *планинскитѣ части* трѣбва да се поставятъ на труднопроходимитѣ мѣста, на високитѣ гребени, на стрѣмнитѣ склонове и на силно пресѣчената съ дълбоки долини и уврази мѣстностъ. Противно на това другитѣ части трѣбва да настѣпватъ по-близко до и по шосетата и добритѣ пѣтища. Къмъ авангардитѣ трѣбва да се придава и артилерия.

Атакующия трѣбва най-широко да използва фланговия огнь, особено отъ команднитѣ пунктове. Минохвъргачкитѣ трѣбва да се използватъ за обстрелване на мъртвитѣ пространства.

454. Планинската артилерия има възможностъ да следва пехотата и вѣнѣ отъ пѣтищата по труднодостѣпна мѣстностъ. Употрѣбата на артилерията теглена съ коне и механическа

сила е ограничена само по шосета и близко около тях. Крутоостта на гаубичната траектория прави отъ гаубицата особено полезно оръжие за планинската война; сжщо така и мортиратата, вследствие на нейната навесна стрелба, представлява едно ценно оръжие при боветъ въ планината, проходите и долините. Дългите оръдия може да се употребятъ само въ ограничено количество.

Подготвителнитъ работи на артилерията за строба въ планината, промъната на псзицията и попълването на бойнитъ припаси изискватъ много повече време, отколкото въ полето. Това има особено значение за планинската артилерия, която действа доста далечъ отъ пжтищата.

455. *Отбраняющия* тръбва преди дсичко да затули проходите; той тръбва да заеме височинитъ, които ги командватъ и да се запази да не бжде обходенъ. Първоначалното разчленение на войскитъ и разпредълението на находящитъ се въ разположение сили има особено значение, тъй като размъстването на частитъ въ планината е трудно и бавно. Тръбва, до колкото е възможно, да се използватъ автомобилнитъ отдъления и желъзнитъ пжтища.

Ако ли се удаде на противника да проникне въ нъкое мъсто отъ планината, то той тръбва да бжде контъръ-атакуванъ и отхвърленъ, като удара срещу му се насочи въ флангъ и тиль; за целта тръбва да се използватъ всички напречни съобщения.

456. Прогонитъ представляватъ добри обекти за хвърчаща бомбардировка. Ето защо тъ тръбва да се отбраняватъ посредствомъ претивоаеропланни оръдия и картечници.

457. *Атмосферното влияние* въ планинската война играе една неизмъримо по-голъма роля, отколкото въ полската война. При липса на подслони лошото време оказва голъмо влияние върху боеспособността на частитъ. Падането на голъмъ снъгъ затруднява движенията. Силнитъ студове изискватъ особена издържливостъ, както отъ страна на атакующия, така и отъ страна на отбраняющия. Тъй като времето въ планината често пжти внезапно се промънява, то взетото веднъжъ решение тръбва да се тури въ изпълнение въ най-скоро време; въ противенъ случай изпълнението може да срещне непреодолими пречки. При това тръбва да се държи непрекъснато връзка съ метериологичнитъ станци и мъстнитъ жители, за да може своевременно да се освътляваме върху промъната на атмосферното състояние.

458. *Функционирането на снабдителнитъ служби* въ планината е особено трудно, тъй като най-често желъзопжтнитъ и обикновенни съобщения сж тъсни и малопроизводител-

ни. Постройката на тѣсноколейки, влачаци се съ коне, и висящи желѣзни пѣтища може да позволи само отчасти да се преодолеятъ затрудненията.

459. *Сръднепанинската мѣстност* обикновенно не създава за пехотата никакви трудности. Противно на това, привличането на артилерията и функционирането на снабдителнитѣ служби често ще изискатъ много губене време. Пехотата трѣбва да държи смѣтка за това обстоятелство.

460. Ако ли ни се удаде да преминемъ една планина, то веднага трѣбва да поставимъ на прѣвъ планъ излизането, колкото се може по вече напредъ и добиването на пълна свобода за действие.

Е. Минна война.

461. *Минната война* се предприема, когато боятъ за овладяване на известни позиции и дълговременни крепости се е затѣгналъ твърде много. Обаче и тукъ тя съставлява изключение. Воденето на минната война може да се оправдае само при безусловна необходимостъ, когато трѣбва непременно да се овладѣе известенъ крайно важенъ тактически или стратегически пунктъ и когато при помощта на надземнитѣ средства това не може да се постигне. Винаги трѣбва да се държи смѣтка, че тази война налага да се прახосватъ много сили, материали и време.

462. Свойствата на грунта и наличността на подпочвена вода могатъ да попречатъ само въ извънредно рѣдки случаи на *подземната атака*, стига да се употребятъ съответнитѣ технически средства.

Веднага съ избухването на минитѣ трѣбва да последва непосредствено удара отъ страна на собственитѣ ни войски.

463. Често пѣти отбраняющия ще може да се избави отъ минната атака, като измѣнява линията на своитѣ позиции. Ако ли това е невъзможно, то той се старее посредствомъ *минната отбрана* да притисне противника надъ и подъ земята и да създаде единъ трудно проходимъ поясъ предъ себе си осѣянъ съ ями.

Приготвенитѣ минни галерии трѣбва да се възпламеняватъ при проникването на противника отъ специални взривни команди.

464. Щомъ като главния началникъ, следъ зрѣло и подробно обсъждане, вземе решение за водене на минна война, той трѣбва въ най-скоро време да изработи една плано-

мърна минна мрежа въ възможно по-голяма дълбочина. Въ този планъ, безъ да влиза въ излишни подробности, той трѣбва да посочи решителния пунктъ, къмъ който ще се стремятъ войскитѣ ни.

Ржководството на подземната борба се възлага на командира на пионерната дружина, който получава своитѣ указания отъ дивизионния командиръ. Въ случая сж особено необходими добри връзки, тъй като често пжти ще трѣбва да се вземетъ бързи решения.

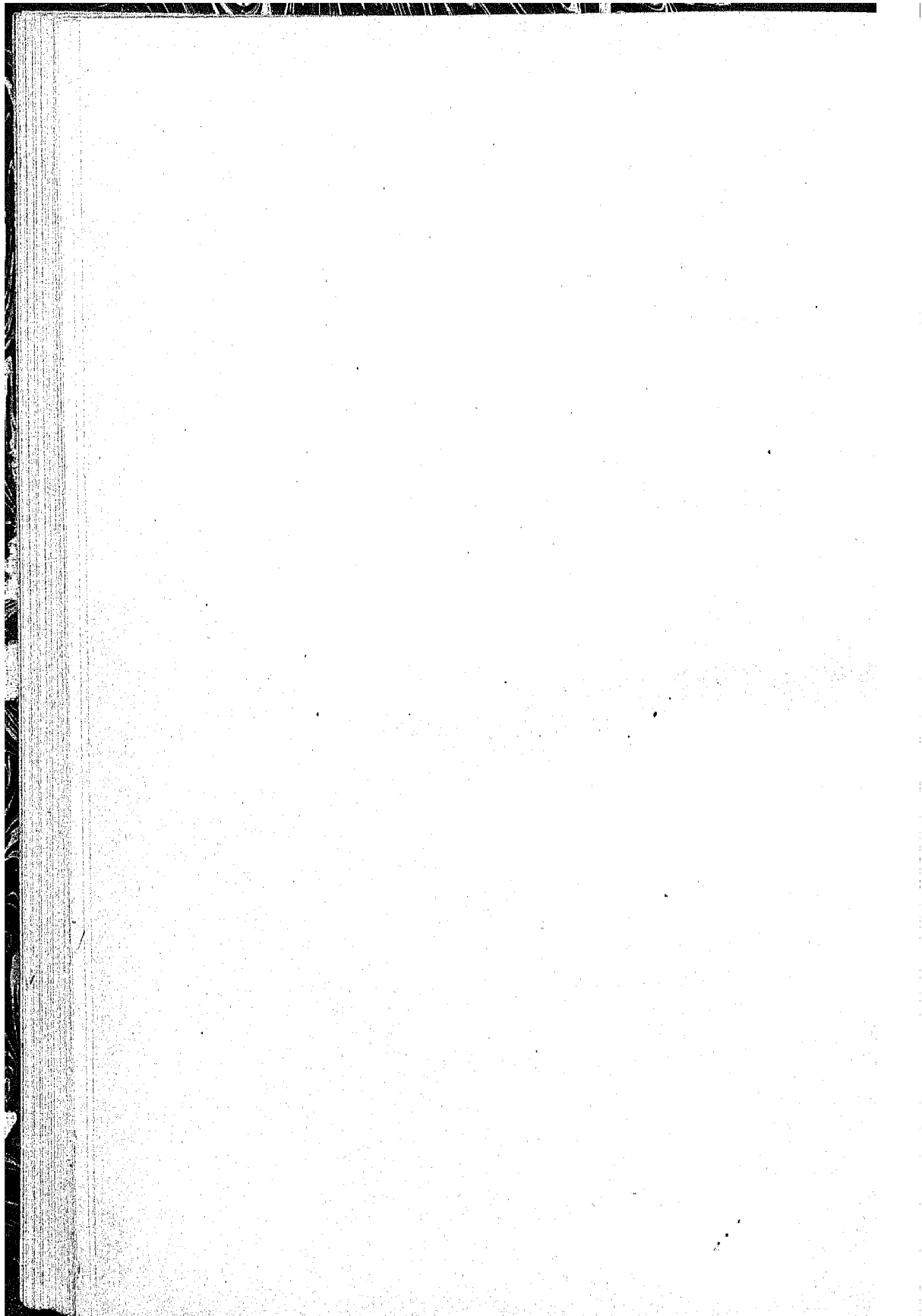
Печели преимущество при минната война този, който слѣдъ единъ взривъ прѣвъ наново проникне въ най-преднитѣ пунктове отъ разположението на противника.

За да може миннитѣ работи да отиватъ бързо необходимо е да се отпуснатъ въ достатъчно количество работни сили, материали, инструменти и взривни вещества.

465. Необходимо е да се обезпечи спокойствието на частитѣ, като своевременно се разубнае дали противника се минара и где се минара. За целта се използва *подземната подслушвателна служба и надземното разузнаване* изъ окопитѣ и чрезъ разузнавачи. Понѣкога за минната дейность на противника може да се сжди отъ вида и количеството на прѣстѣта, която той поставя или изхвърля задъ закрити мѣста. Трѣбва да се разузнава отъ балони или високи наблюдатели пунктове, дали известни мѣстни вдлѣбнатини или вкопани пжтища, които се намиратъ задъ разположението на противника сж напълнени съ земя и да ли тамъ сж построени известни окопи, които служатъ като пжтища за откарване на прѣстѣта. Постоянно повтаряни аеропланни снимки позволяватъ да се правятъ правилни заключения.

466. Разполагаемитѣ минни роти трѣбва да бждатъ засилени чрезъ хора отъ другитѣ части (планинци, машинисти и пр.) Помощнитѣ хора отъ пехотата служатъ за изнасяне на прѣстѣта отъ миннитѣ ржави, извършватъ работа около помпитѣ и винтилаторитѣ и изпълняватъ прислушвателната служба. Презъ време на прислушванията трѣбва да се спре всѣкакво чукане, копане, ринате и пр.

Вънъ отъ това командването трѣбва да извърши нужнитѣ тактически мѣроприятия (нощни нападения противъ неприятелскитѣ минни входове, артилерийски и минохвъргаченъ огънь за разрушение на последнитѣ и пр.) и да следи за вземане предпазителни мѣрки отъ собственитѣ ни и отъ противниковитѣ минни взривове.

Съдържание

	Стр
I. Командване и средства за командване	5
А. Разчленение и разпредѣление на войсковитѣ единици	5
Б. Командване	6
В. Сведения и донесения	11
Г. Обсждане на положението	14
Д. Заповѣди	15
Е. Предаване на заповѣдитѣ и донесенията	19
Ж. Свързка между команднитѣ инстанции	21
З. Мѣсто на началника	24
И. Щаба на началника	26
II. Хвърчащи сили и армейска конница	27
А. Хвърчащи сили	27
Б. Общоармейска конница	31
III. Разузнаване и охрана	38
А. Общи начала по разузнаването	38
Б. Хвърчаще разузнаване	40
В. Далечно разузнаване съ помощта на общоармейската конница	43
Г. Разузнаване отъ придадената къмъ войсковитѣ части конница. (Дивизионна конница)	47
Д. Бойно разузнаване отъ конницата	49
Е. Разузнаване отъ другитѣ родове войски	50
Ж. Охрана на марша	51
З. Предни постове	55
Главни караули	60
Застави	60
Пехотни постове	61
Пехотни патрули	63
И. Маскиране	64
IV. Походни движения	65
А. Редъ за движение	65
Б. Извършване на походното движение	66
В. Заповѣдь за походното движение	71

V. Разположение за почивка	
(Квартири, квартиро-биваци и биваци)	76
A. Общи начала	76
Б. Квартири и квартиро-биваци	77
В. Биваци	83
VI. Срещань бой и начинъ за произвеждане атаката	85
Предварителни действия	85
Извършване атаката	92
VII. Преследване	101
VIII. Прекъсване на боятъ	103
Отстъпление	103
IX. Атака на позиции	107
A. Атака при подвижна война	107
Б. Атака при позиционна война	113
Общи начала	113
Подготовка на атаката	115
Атака	118
В. Атака на дълговременни крепости	122
X. Отбрана	124
A. Общи начала	124
Б. Отбрана при подвижна войка	124
В. Отбрана при позиционна война	131
Заемане на позициитъ и подготовка за посре-	
щане на атаката	134
Извършване на отбраната	142
Г. Отбрана на дълговременни крепости	145
XI. Особенности на боя при разни случаи	146
A. Бой за печелене време	146
Б. Бой за населени пунктове и гори	147
В. Нощенъ бой и бой въ мъгла	150
Г. Бой за тѣснини и преминаване на рѣки	153
Д. Планински бой	157
Е. Минна война	160

К Р А Й

Важни печатани погрешки, които следва да се поправят предварително.

Точка	редъ	напечатано.	да се поправи
12	4	време, при отбранителните действия. За	време. При отбранителните действия за
12	12	не	на
15	17	стремеже	стремежътъ
22	1	де	да
42	3	нарежданията, а относно	нарежданията относно
47	2	иерархически	иерархически
74	15	стремеже	стремежътъ
74	25	повѣржаватъ	поверява
77	10	хвърчасти	хвърчащи
77	13	хвърчащитѣ	хвърчащите
79	21	въздушни	хвърчащи
85	1	на	къмъ
108	3	не трѣбва	трѣбва
123	6	най.веженъ	най-важенъ
140	1	иснадрони	еснадрони
143	3	погледи	погледъ и
224	5	запазването ѝ	запозването ѝ и
256	1	Начинанътъ	Начинътъ
401	3	разузнаване	разузнаването
403	2	разузнавана	разузнаване
406	5	подновявание	подновявания